

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky, katedra mediálních studií

Diplomová práce

2011

Bc. Veronika Kabátová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky, katedra mediálních studií

Bc. Veronika Kabátová

**Jiří Pichl – novinář a politik
(1872–1952)**

Diplomová práce

Praha 2011

Autor práce: **Bc. Veronika Kabátová**

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.**

Rok obhajoby: 2011

Bibliografický záznam

KABÁTOVÁ, Veronika. *Jiří Pichl – novinář a politik (1872-1952)*. Praha, 2011. 86 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

Abstrakt

Tato diplomová práce je první ucelenou biografií o novináři a politikovi Jiřím Pichlovi, který se narodil r. 1872 v České Třebové. Publikovat začal po středoškolském studiu v regionálním tisku, a to v době pokrokového hnutí, které požadovalo změnu postavení českých zemí v rámci monarchie Rakousko-Uherska a rozšíření volebního práva. Na počátku 20. století se stal odpovědným redaktorem pražského stranického tisku České strany národně sociální a některých listů vydavatelství Melantrich. Jeho žurnalistická kariéra vyvrcholila postem předsedy Syndikátu československých novinářů, kde se zasloužil o zavedení penzijního pojištění pro žurnalisty. V době první republiky se Jiří Pichl vydal i na politickou dráhu, stal se prvním popřevratovým starostou Královských Vinohrad a posléze i senátorem Národního shromáždění. I tam hájil zájmy žurnalistů, například voláním po novém tiskovém zákonu. Byl zároveň dlouholetým předsedou Ústřední školy dělnické. Během druhé světové války o všechny své funkce přišel; s nacistickým režimem nikdy nekolaboroval.

Dobový tisk Jiřího Pichla oslavoval, prezentoval ho jako přátelského, morálního a pracovitého člověka. Diplomová práce ho představuje v kontextu národního sebeuvědomění, nově vznikajícího státu a postupné profesionalizace povolání novináře.

Abstract

This thesis represents the first complete biography of Jiří Pichl, a journalist and politician who was born in 1872 in Česká Třebová. Pichl started writing for a regional newspaper after finishing high school, in the times of progressive movement that was

calling for a change in the status of Czech lands within the Austrian-Hungarian Empire, and expansion of voting rights.

In the beginning of the 20th century he became the reporter in charge with a Czech National Social Party newspaper in Prague. He was also working with several papers published by the Melantrich publishing house. His journalism career peaked when he became a chair of the Czechoslovak Journalists Syndicate where he achieved pension insurance for journalists.

During the First Republic, Pichl also started his political career. He became the first mayor of Královské (Royal) Vinohrady after the political overturn. Later he also became a senator of the National Assembly. As a politician he was also looking after the interests of journalists. He was very vocal in calling for a new press law. For many years, he was also a chair of the Central Workers' School. He lost all of his functions during the World War II as he never collaborated with the Nazi regime.

The media at the time were celebrating Jiří Pichl. He was portrayed as friendly, moral and hardworking. This thesis introduces him in the context of national self-realization, new emergings state and the changing professionalism of the journalism career.

Klíčová slova

Jiří Pichl, novinář, politik, biografie, Česká strana národně sociální, České slovo, Syndikát československých novinářů, penzijní pojištění

Keywords

Jiří Pichl, journalist, politician, biography, Česká strana národně sociální, České slovo, the Czechoslovak Journalists Syndicate, pension insurance

Rozsah práce: 159 150 znaků s mezerami.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 20. 5. 2011

Veronika Kabátová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala konzultantce své diplomové práce doc. PhDr. Barbaře Köpplové, CSc. za velkou pomoc při vyhledávání archivních materiálů k osobě Jiřího Pichla, věcné rady a připomínky při sestavování této práce a velmi vstřícný přístup.

Své rodině a přátelům pak děkuji za dílčí technickou pomoc, psychickou podporu a trpělivost.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT:

Příjmení a jméno diplomanta: Kabátová Veronika	Razítko podatelny: katedra mediálních studií IKSŽ UK FSV k rukám Doc. PhDr. Jana Jiráka, Ph.D.
Imatrikulační ročník diplomanta: 2005	
E-mail diplomanta: vkabatova@seznam.cz	
Studijní program/studijní obor: Mediální a komunikační studia/mediální studia	

Předpokládaný název práce v češtině:
Jiří Pichl - novinář a politik (1872 - 1952)

Předpokládaný název práce v angličtině:
Jiří Pichl - journalist and politician (1872 - 1952)

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012)
(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012):
ZS 2011

Pedagog, s nímž byly teze konzultovány (příjmení, jméno, pracoviště – vzor: *Mocnář, Karel, KMS IKSŽ UK FSV*):

Köpplová, Barbara, KMS IKSŽ UK FSV

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (rozsah do 1800 znaků):

Jiří Pichl byl významným novinářem počátku 20. století. Narodil se v roce 1872 v České Třebové. Žurnalistice se začal věnovat hned po dokončení studia gymnázia tehdy jako redaktor Hlasů z východních Čech. Pokračoval pod dohledem Josefa Pelcla v Rozhledech, byl redaktorem v deníku České strany národně socialistické Česká demokracie a od roku 1907 působil jako odpovědný redaktor resp. šéfredaktor Českého slova. Ve funkci odpovědného redaktora působil i v listech Český socialista, Telegraf, A-Zet Pondělník. Věnoval se hlavně domácí politice.

V období první republiky zahájil také svou politickou činnost. V roce 1920 byl zvolen prvním popřevratovým starostou Královských Vinohrad, od roku 1925 až do roku 1939 pak působil za Českou stranu národně socialistickou jako senátor Národního shromáždění. Kromě vysokých politických funkcí zastával od roku 1922 také nejvyšší post v Syndikátu českých novinářů. Zasadil se hlavně o pojištění novinářů. Kromě toho byl také předsedou správní rady vydavatelství Melantrich, organizoval Ústřední školu dělnickou. V době nacistické okupace byl pod dohledem gestapa. Zemřel ve věku 80 let.

Ještě za jeho života, zejména u příležitosti životních jubileí, o něm vycházela v tisku řada oslavných textů, u příležitosti jeho šedesátých narozenin vyšel pouze soubor vzpomínek jeho přátel, známých, kolegů. Žádná komplexnější práce o jeho životě však dosud nebyla zpracována – to je ambicí této diplomové práce.

Předpokládaný cíl diplomové práce, původní přínos autora diplomové práce ke zpracování tématu, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (rozsah do 1800 znaků):
Práce o Jiřím Pichlovi se zaměří na jeho působení v redakcích novin, v přední novinářské organizaci i na jeho funkce politické. Kromě životopisné části se zaměří na jeho práci a přínos novinářské profesi – zejména pak činnost v listu České strany národně socialistické a práci v čele Syndikátu českých novinářů.

Cílem práce je také zobrazit na pozadí života a činnosti tohoto významného novináře také

atmosféru doby před první světovou válkou a v době první republiky a zejména pak postavení tehdejších novinářů. Na příkladu Jiřího Pichla je patrné, že byli považováni za váženou profesi, jedná se o období vzniku prvních novinářských spolků a organizací, období novel tiskového zákona a také o období persekuce stran německé policie.

Tato diplomová práce bude dobovou vizitkou českého novináře.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1) Úvod

- vymezení tématu a cíle práce, přehled jeho dosavadního zpracování
- seznámení se základními studijními materiály
- struktura práce

2) Jiří Pichl - novinář

- životopisná část mapující kariéru Jiřího Pichla - novináře

a) od Rakouska-Uherska k protektorátu

- charakteristika období, ve kterém Jiří Pichl aktivně působil v tisku
- politická situace před první světovou válkou, během ní a za první republiky
- Česká strana národně socialistická
- dobový tisk, novinářské spolky a organizace

b) ze školní lavice do čela politického deníku

- období od r. 1894, kdy nastoupil do regionálních Hlasů z východních Čech až po konec jeho novinářské kariéry v r. 1939, charakteristika jeho práce

c) v čele Syndikátu novinářů

- členství Jiřího Pichla v novinářských spolcích a organizacích od Spolku českých žurnalistů přes Jednotu československých novinářů

3) Jiří Pichl - politik

- část mapující Pichlovu činnost politickou, od kandidatury do vídeňské říšské rady přes činnost v zastupitelstvu Královských Vinohrad až do Národního shromáždění.

4) Jiří Pichl – pod dohledem gestapa

- období po roce 1939, kdy Jiří Pichl přestal být novinářsky i politicky aktivní

5) Závěr

- přínos Jiřího Pichla pro novináře
- obraz novináře v období 1900 – 1939

Vymezení podkladového materiálu (např. analyzované tituly a období, za které budou analyzovány) a metody (techniky) jeho zpracování:

Cílem této diplomové práce, jak již bylo řečeno v úvodu, je zpracovat komplexní životopisnou studii o novináři Jiřím Pichlovi. Výchozím podkladovým materiálem proto budou archivní materiály z fondů Národního archivu, Archivu bezpečnostních složek případně dalších institucí s informacemi o Jiřím Pichlovi. Její součástí bude také analýza a charakteristika Pichlovy tvorby - zejména v souvislosti s jeho politickou angažovaností a činností.

Součástí práce bude i charakteristika období, ve kterém Jiří Pichl žil, a podmínek, za kterých jako novinář publikoval.

Základní literatura (nejméně 10 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

BERÁNKOVÁ, Milena. Dějiny československé žurnalistiky. Brno : Novinář, 1981.

Souhrnný materiál o vývoji českého periodického tisku do roku 1918. Podrobně se věnuje jednotlivým periodikům, které vycházely na českém území, charakterizuje i dějinné a politické souvislosti, které jsou s vývojem médií nedílně spjaty. V kontextu této diplomové práce bude podstatná část mapující začátek 20. století spojený se vznikem nových politických stran a s tím i stranického tisku.

BERÁNKOVÁ, Milena; KŘIVÁNKOVÁ, Alena; RUTTKAY, Fraňo. Dějiny československé žurnalistiky. Díl III. Brno : Novinář, 1988.

Publikace o vývoji českého a slovenského periodického tisku od vzniku Československé republiky v roce 1918 do konce druhé světové války. Sleduje vývoj politického tisku, jeho strukturu, profesní formování žurnalistů.

HALADA, Jan. Encyklopedie českých nakladatelství 1949 - 2006. Praha : Libri, 2007.

Encyklopedie je souborným slovníkem nakladatelství, která na českém území působila od roku 1949, řada z nich ale fungovala již na počátku 20. století. Kromě základních údajů o založení, majitelích a vydávaných titulech přidává také některé kmenové autory koncernů. V případě této práce je stěžejní historie nakladatelství Melantrich.

Kolektiv autorů. Dějiny českých médií v datech. Rozhlas, televize, mediální právo. Praha : Karolinum, 2003.

Souborný přehled o vývoji českých audiovizuálních médií a významných právních norem z oblasti mediálního práva od roku 1918 do roku 2002, které se zásadním způsobem podílely na formování médií.

Kolektiv autorů. Rozumět dějinám. Praha : Gallery, 2002.

Publikace o historii vztahů a soužití českého a německého národa.

KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře první republiky (1918 - 1938). Díl I. Praha : Libri, 2000.

Publikace shrnuje vývoj českého státu v období první republiky. Kromě politické situace země se věnuje také stránce hospodářské a sociální. Pro tuto práci bude významná také kapitola o médiích první republiky, vydavatelských koncernech a novinářích té doby.

ŠANTRŮČEK, Bohuslav. Šedesát let Jiřího Pichla. Praha : Melantrich, 1932.

Sborník vzpomínek a gratulací vydaný u příležitosti šedesátých narozenin Jiřího Pichla. Blahopřání k jubileu a vzpomínky na společná setkání sepsali Pichlovi známí, bývalí kolegové či přátelé. Na základě těchto vzpomínek lze sestavit obraz Jiřího Pichla tak, jak ho vnímali jeho blízcí. Součástí sbírky je i stručný životopis, fotografie a karikatury Jiřího Pichla.

Kolektiv autorů. Slovník odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939 - 1945. Praha : Matfyzpress, 2007.

Jedná se o slovník s životopisy a medailonky významných novinářů českých deníků v období druhé světové války. Jeho součástí je mimo jiné stručně zpracovaný životopis (zejména profesní) Jiřího Pichla.

Národní archiv

- výstřížkový archiv

České noviny (1895)

Česká demokracie (1901 - 1908)

České slovo (1907 - 1923)

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Nedohledala jsem, že by o Jiřím Pichlovi byla zpracována diplomová či disertační práce.

Datum / Podpis studenta

2. 2. 2010

.....

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ (včetně části, kterou vyplňuje institut!),
PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO
 V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO
 PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY UK FSV.
 PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI **VYZVEDNOUT** V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ
 KATEDRY A **NECHAT VEVÁZAT** DO DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TUTO ČÁST VYPLŇUJE INSTITUT:			
Vyjádření IKSŽ: Vedení IKSŽ teze projednalo na svém zasedání dne s tímto výsledkem:		Schváleno ☐ Neschváleno ☐	
Důvody případného neschválení práce		Téma je již zpracované ☐ Špatně formulované téma a cíl ☐ Špatně zvolená metoda práce ☐ Nedostatečná rešerše literatury ☐ Nevhodně zvolené prameny ☐ Nedostačující úroveň tezí ☐ Jiné	
Navržený vedoucí práce	Souhlas vedoucího práce navrženého vedením institutu	Příjmení a jméno	Datum /Podpis
Návrhy na konzultanty (v případě, že takové návrhy z jednání vedení IKSŽ vyláknou)		Příjmení a jméno	Příjmení a jméno
Schválené teze převzal/a student/ka		Příjmení a jméno	Datum /Podpis
Návrhy na oponenta: Vedení IKSŽ na svém zasedání dne navrhlo, aby předloženou práci oponoval/a:		Příjmení a jméno	

Obsah

ÚVOD.....	2
1. JIŘÍ PICHL – NOVINÁŘ.....	7
1.1 DĚTSTVÍ A STUDENTSKÁ LÉTA	7
1.1.1 Rodné město Česká Třebová.....	7
1.1.2 František Václav Krejčí.....	8
1.1.3 Studium v Hradci Králové	8
1.1.4 Celoživotní láska k divadlu.....	9
1.2 POLITICKÁ SITUACE KONCE 19. STOLETÍ	11
1.2.1 Pokrokové hnutí.....	12
1.2.2 Česká strana národně sociální	16
1.3 SITUACE V ŽURNALISTICE 2. POL. 19. STOLETÍ A 1. POL. 20. STOLETÍ.....	21
1.3.1 Mediální legislativa.....	22
1.3.2 Národní listy.....	24
1.3.3 Rozvoj tisku.....	24
1.3.4 Nástup rozhlasového a filmového zpravodajství	26
1.3.5 Počátky spolkového života novinářů	27
1.4 JIŘÍ PICHL – NOVINÁŘSKÁ ČINNOST	28
1.4.1 Hlasy z východních Čech.....	28
1.4.2 České noviny.....	30
1.4.3 Rozhledy	32
1.4.4 Ve službách stranického tisku – Česká demokracie.....	35
1.4.5 České slovo – ústřední orgán České strany národně sociální	37
1.4.6 A-Zet Pondělník.....	41
1.4.7 Jiří Pichl – novinář socialista	42
1.5 V ČELE SYNDIKÁTU NOVINÁŘŮ	43
1.5.1 Zakládání českých novinářských spolků	44
1.5.2 Vybudování penzijního pojištění novinářů	46
1.5.3 Další aktivity syndika Jiřího Pichla.....	47
1.5.4 Jiří Pichl a jeho vztah k novinářům.....	48
2. JIŘÍ PICHL – POLITIK.....	50
2. 1 ÚSTŘEDNÍ ŠKOLA DĚLNICKÁ – PLATFORMA SOCIALISTICKÉ VZDĚLANOSTI	51
2.1.1 Činnost Jiřího Pichla v Ústřední škole dělnické.....	52
2.2 JIŘÍ PICHL NA VINOHRADSKÉ RADNICI	54
2.3 JIŘÍ PICHL V SENÁTU	56
2.4 DALŠÍ AKTIVITY JIŘÍHO PICHLA	57
3. JIŘÍ PICHL – POD DOHLEDEM GESTAPA A PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE.....	59
3.1 JIŘÍ PICHL PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE	59
3.2 POSTAVENÍ JIŘÍHO PICHLA VE SPOLEČNOSTI.....	61
ZÁVĚR	64
SUMMARY	66
POUŽITÁ LITERATURA.....	67
SEZNAM PŘÍLOH.....	77
PŘÍLOHY	78

Úvod

Druhá polovina 19. století, zejména pak 90. léta, byla pro české země obdobím národního obrozenectví. Mladočeští politici se začali aktivně bouřit proti područenství rakouské monarchie, které s sebou přinášelo kromě omezování politické suverenity země taky útlak národnostní svébytnosti a kultury Čechů. Národ se tomu bránil nejen politicky, ale také upevňováním svých národních kulturních hodnot – například spolkovým životem. Po roce 1860 vznikla např. Tělovýchovná jednota Sokol, mužský pěvecký sbor Hlahol a symbolem národní manifestace bylo také vybudování Národního divadla. Na konci 90. let 19. století a na počátku století následujícího podpořily vůli po změně politického systému také nově vznikající politické strany, které se obracely na široké publikum a hlásaly zejména svobodu a všeobecné volební právo. Na stranu mladočeské politiky a proti rakouskému útlaku se postavila také mladá generace studentů při tzv. pokrokovém hnutí.

Do této atmosféry se narodil a v ní vyrůstal Jiří Pichl. Hned po studiích se vydal na novinářskou dráhu, která se ale záhy protнула s jeho kariérou politickou a to v řadách České strany národně sociální. Ačkoli by se mohlo zdát, že v politice byl výrazně aktivnější, sám se považoval především za žurnalistu. Začínal v jedenadvaceti letech jako řadový „novinářský učeň“ v redakci Josefa Pelcla, vypracoval se ale až na pozici váženého předsedy Syndikátu československých novinářů. Z pokrokářského tisku se dostal do čela tisku národních socialistů, později se stal jejich zástupcem v senátu Národního shromáždění, z křesla starosty řídil také chod vinohradské radnice. Aktivní byl ale i co se veřejného spolkového života týče.

Cílem této práce je zmapovat a přiblížit život novináře, který svou kariéru započal na sklonku 19. století a v období národnostních bojů proti monarchii Rakousko-Uherska. Tento muž byl ale poznamenán také první i druhou světovou válkou, stejně tak zažil rozkvět a osamostatnění české země v období první republiky. Právě na pozadí těchto dobových událostí chci vytvořit portrét žurnalisty, který je oddaný svému povolání, ale i ideji své politické strany. Portrét muže, který se díky své zásadovosti, skromnosti a pracovitosti dostal na post velmi váženého muže.

Tato diplomová práce má proto ambice být dalším dílem do sbírky statí o významných českých novinářských osobnostech. Jiří Pichl totiž není jméno známé ze

skript a učebnic, přesto si pozornost zaslouží. Svě činy nestavěl na odiv, pohyboval se ale ve velmi vlivných sférách a během své dlouholeté kariéry mnohé dokázal.

O Jiřím Pichlovi doposud nebyla zpracována žádná podrobnější ani souhrnná publikace, tato diplomová práce bude první takovou souhrnnou biografií. Jediné komplexnější dílo, jež bylo k jeho osobnosti vydáno, je sborník *Šedesát let Jiřího Pichla*, který u příležitosti Pichlových šedesátých narozenin vydal kronikář České strany národně socialistické Bohuslav Šantrůček. Jedná o soubor vzpomínek a blahopřání, které syndikovi novinářů a senátorovi věnovali jeho přátelé a známí. Mezi gratulanty se objevuje např. předseda České strany národně sociální Václav Jaroslav Klofáč, Pichlův přítel z mládí, učitel, novinář a prozaik František Václav Krejčí nebo také jeho lázeňský lékař Ladislav Pražák. Nejedná se ale o chronologický životopis.

Krátké Pichlovy vizitky se pak objevují v různých slovnících – např. ve Slovníku odpovědných redaktorů a šéfredaktorů legálního českého denního tisku v letech 1939-1945 (kolektiv autorů, Praha, 2007) nebo také v Tomešově Českém biografickém slovníku XX. století. Ani zde se ale nejedná o souhrnný kompletní záznam.

Hlavními zdroji informací pro mne byly informace nalezené ve fondech archivů. Bohatým zdrojem informací byl výstřižkový archiv Národního archivu v Praze – noviny z té doby obsahují hlavně jubilejní gratulace s Pichlovými životopisnými daty. Základní informace o Jiřím Pichlovi se ale objevují také ve fondu Policejního ředitelství, Syndikátu novinářů (zde zejména jeho korespondence s politiky nebo vývoj novinářského penzijního pojištění) nebo České strany národně sociální¹ (zejména v členské databázi). Státní oblastní archiv pak mapuje Pichlovu žurnalistickou trestnou činnost – v kontextu odpovědného redaktora novin.

Významným podkladem pro vznik této diplomové práce byly zároveň materiály Archivu bezpečnostních složek, které obsahovaly mimo jiné Pichlovy fotografie a rukopisy politických projevů. Rozsáhlým souborem materiálů disponuje také Městské

¹ Pro účely této diplomové práce budu používat označení Česká strana národně sociální popř. národní socialisté, ačkoliv strana v prvních dvaceti letech existence několikrát změnila svůj název – v roce 1897 Strana národního dělnictva československého, 1898 – Národně sociální stana v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a Dolních a Horních Rakousích; 1902 Česká strana národně sociální; 1918 – Česká strana socialistická. Po několika dalších změnách se v 90. letech 20. století strana vrátila k názvu Česká strana národně sociální. In MALÍŘ; MAREK et al., *Politické strany*, s. 395.

muzeum v České Třebové. Zde jsou zejména fotografie, legitimace, ale také novinové výstřižky, dopisy nebo řeč, která byla pronesena při jeho pohřbu.

Památník národního písemnictví eviduje ke jménu Jiří Pichl jen několik dopisů a dopisnic.

Pro vznik této práce bylo nezbytné využít také služeb Oddělení časopisů Knihovny Národního muzea, kde je dostupná většina periodik, ve kterých Jiří Pichl působil – tedy Hlasy z východních Čech, České noviny, Česká demokracie, České slovo, A-Zet, A-Zet Pondělník nebo Naše slovo.

Pro charakteristiku atmosféry doby, ve které Jiří Pichl vyrůstal jsem využila historické knihy, které souhrnně mapují období druhé poloviny 19. století a první poloviny 20. století, ať už z pohledu historických a politických událostí (např. Dějiny zemí koruny české, Malé československé dějiny, Republika nad stranami, Omladina a pokrokařské hnutí), vývoje médií (Dějiny českých médií 20. století, Dějiny československé žurnalistiky), nebo významných osobností (např. Václav Klobáček a jeho národní socialismus, Konec století, Čeští demokraté).

Významným studijním materiálem je také již výše zmíněný soubor Bohuslava Šantrůčka Šedesát let Jiřího Pichla.

Oproti mému očekávání se mi ale nepodařilo najít původní novinové články, jejichž autorem je Jiří Pichl, abych mohla posoudit styl jeho psaní a témata, kterým se věnoval. Očekávala jsem také, že dohledám materiály k jeho životu za druhé světové války, ale toto období charakterizuje jen několik novinových vzpomínek Pichlových vrstevníků.

Vzhledem k tomu, že k Jiřímu Pichlovi nebyla doposud zpracována žádná rozsáhlejší práce, byly pro mne vodítkem pouze životopisné informace, které jsem měla k dispozici z výstřižků z novin. Dalším zdrojem byl Šantrůčkův sborník vydaný k Pichlovým šedesátinám.

Práci jsem rozdělila nikoli dle časových období, ale podle jednotlivých významných funkcí, které Jiří Pichl ve svém životě zastával. Tedy jak je již v tezi diplomové práce uvedeno, třemi hlavními kapitolami jsou Jiří Pichl – novinář, Jiří Pichl – politik a Jiří Pichl – pod dohledem gestapa a po druhé světové válce (období po druhé světové válce jsem zařadila do kapitoly Jiří Pichl – pod dohledem gestapa).

Při rozdělování kapitol byl důležitý dobový kontext událostí, práce pro jednotlivá média a různé politické funkce. Rozdělení podkapitol se oproti tezi liší jen minimálně, a to pouze v případě, že z hlediska srozumitelnosti bylo nutné pořadí vykládaných událostí změnit. Náplň kapitol ale zůstává zachována.

První kapitola Jiří Pichl – novinář referuje nejen o studiích Jiří Pichla, ale nastiňuje období pokrokového hnutí a atmosféru konce 19. století, ve které Jiří Pichl dospíval a začal být pracovně aktivní. Za důležité jsem též považovala alespoň stručně představit několik osobností, které mohly Jiřího Pichla názorově ovlivnit, případně nasměrovat jeho profesní kariéru. Součástí kapitoly je také charakteristika České strany národně sociální, ve které Jiří Pichl působil jako novinář i politik. Kapitola nabízí také stručný pohled na situaci v médiích, která v dané době působila. Rozšiřoval se počet periodik, ruku v ruce s tím přibývalo i žurnalistů a postupně se začali stávat jednotnou profesní skupinou bojující skrze spolky o svá práva – ať už sociální nebo na svobodu slova. Po této části následuje přehled a charakteristika periodik, ve kterých Jiří Pichl působil.

Následující kapitola se věnuje Pichlově politické dráze. Prostor dostává jeho aktivita v Ústřední škole dělnické, ale také působení na vinohradské radnici nebo v Senátu Národního shromáždění. Tato kapitola však není tak rozsáhlá, jedná se pouze o pouhý nástin jeho činnosti.

Poslední kapitola velmi stručně shrnuje období během druhé světové války a po ní, kdy Jiří Pichl nebyl již aktivním novinářem. Oproti tezi jsem rozšířila název kapitoly, aby jednoznačně charakterizoval období, které je v ní obsaženo.

Celá práce je vystavěna, jak jsem již zmínila, zejména na informacích, které jsem získala z novinových výstřižků, dopisů a vzpomínek Pichlových přátel, známých nebo kolegů. I proto je zde kladen důraz na autenticitu a větší prostor dostávají původní citace. Využívám je i v charakteristice období, protože pohybujeme-li se v prostředí médií, je zřejmé, že období, ve kterém se aktuálně nacházejí, přirozeně reflektují. Navíc v době první poloviny 20. století je tato reflexe silně názorově ovlivněna právě politickým vnímáním autorů.

V citacích zachovávám po konzultaci s pracovníky jazykové poradny Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR původní pravopis, který v mnoha případech nekoresponduje s aktuální kodifikovanou normou pravidel českého pravopisu. Jde o

autentický přepis, tedy i s případnými překlady a chybami, které se ve zdrojovém materiálu objevují.

1. JIŘÍ PICHL – novinář

„Znám málo osobností našeho veřejného života, jejichž lidský i duševní profil by byl tak vyhraněn, jako je profil našeho jubilanta. Malé postavě dominuje výrazná hlava, otevřená tvář, pevných, jako z ocele řezaných tahů, bystré, pohyblivé a všude vidící oči, vysoké, moudré čelo, ozářené zvláštním jasným spokojením a vším tím se linoucí úsměv, který každého ihned získává, podmaňuje, odzbrojuje.“² Tak popisuje novináře a politika Jiřího Pichla Jindřich Říha ve sborníku *Šedesát let Jiřího Pichla* vydaného ku příležitosti jeho životního jubilea. A podobných charakteristik se objevují desítky – ať už v dobových novinových článcích nebo soukromých dopisech adresovaných přímo Jiřímu Pichlovi. Dokazují, že se jedná o muže, který se těšil velké oblibě a společenské vážnosti. Důvodem k tomu byly jeho pracovitost, ochota a milé vystupování – a to i v době, kdy zastával významné posty.

1.1 Dětství a studentská léta

Jiří Pichl se narodil 18. února 1872 v České Třebové, kde strávil i své dětství. Gymnázium studoval v Hradci Králové.

1.1.1 Rodné město Česká Třebová

Město se v roce 1849 stalo významným dopravním uzlem na trase mezi Prahou a Vídní. A právě kvůli trati nabylo na velikosti a významu. Zejména v druhé polovině 19. a začátkem 20. století řada obyvatel města pracovala u dráhy. Stejně tak i Pichlův otec Jiří. Byl zaměstnaný jako strojmůdce a s rodinou žil v domě u náměstí nedaleko školy, kde Jiří odchodil svou základní školní docházku. Rodiče Jiří a Barbora (rozená Vrbová) měli kromě Jiřího další čtyři děti: syny Theodora, Vincence a Hynka a dceru Aloisii³. Na rodné město si Jiří Pichl po celý život uchoval úzkou vazbu. Podporoval řadu místních spolků – ty mu pak posílaly osobně laděné gratulace k narozeninám (např. Měšťanská škola chlapecká v České Třebové nebo Místní rada osvětová).⁴

² ŘÍHA, Jindřich. Syndikova šedesátka. In ŠANTRŮČEK, *Šedesát let Jiřího Pichla*. s. 29.

³ dle rodinných fotografií. In Městské muzeum Česká Třebová.

⁴ dle jemu doručených dopisů. In Městské muzeum Česká Třebová.

1.1.2 František Václav Krejčí

Zajímavostí je, že rodný dům v České Třebové spojuje Jiřího Pichla víc než symbolicky s člověkem, se kterým se jeho životní cesta – ať už názorová či profesní, několikrát významně prořala. V témže domě v Klácelově ulici s číslem popisným 11 zvaným „stará škola“, se o pět let dříve narodil českotřebovský učitel a známý spisovatel František Václav Krejčí⁵. Ten má na čelní straně domu od roku 1997 pamětní desku.⁶

F. V. Krejčí sympatizoval s myšlenkami pokrokového hnutí⁷, proto úzce spolupracoval s periodiky, které vydával muž, jehož jméno je s pokrokářstvím přelomu 19. a 20. století (a později i s Jiřím Pichlem⁸) také neodmyslitelně spojeno – tím je Josef Pelcl⁹. Od roku 1892 publikoval Krejčí v jeho Rozhledech.

1.1.3 Studium v Hradci Králové

Po absolvování základní školní docházky odešel studovat Jiří Pichl na gymnázium do téměř sedmdesát kilometrů vzdáleného Hradce Králové. Už tehdy se aktivně zajímal o veřejný život – zejména v řadách sokolské jednoty¹⁰. Podíl má například na rozšíření její myšlenky a založení sokolské jednoty na Moravě, jak zmiňuje v jedné ze vzpomínek deník České slovo: „Již jako šestnáctiletého studenta královéhradeckého gymnasia vidíme jej v řadách sokolské jednoty jeho rodného městečka, se kterou podniká výlet do kteréhosi města moravského, kde o sokolech

⁵ František Václav Krejčí (1867 – 1941) – prozaik, esejista, novinář. Původním povoláním učitel (v České Třebové vyučoval v letech 1886-1895), od r. 1895 redaktor Českých novin a Rozhledů, později Práva lidu, je jedním z autorů Manifestu moderny. Byl členem sociální demokracie, v letech 1929-1935 senátorem Národního shromáždění. Psal povídky, romány, monografické studie, překládal z německého jazyka, francouzštiny, švédštiny. In TOMES, Česká biografický slovník XX. století, s. 176.

⁶ *Českotřebovské kalendárium na měsíc duben*. [online]. Změněno 2006-03-19. [cit. 2011-03-22]. Dostupné z WWW <http://www.zpravodaj.ceskatrebova.cz/2006/Kalendarium4_06.htm>

⁷ podrobně k atmosféře pokrokového hnutí v kapitole 1.2.1 Pokrokové hnutí.

⁸ Jiří Pichl působil v Pelclových Hlasech z východních Čech a Rozhledech. Podrobněji v kapitole 1.4.1 Hlasy z východních Čech.

⁹ Josef Pelcl (1861-1916) - novinář, osvětový pracovník, publicista, nakladatel, překladatel z angličtiny, němčiny a ruštiny. In MĚSTSKÁ KNIHOVNA V PRAZE. *Josef Pelcl*. [online]. [cit. 2011-04-20]. Dostupné z WWW: <http://search.mlp.cz/searchMKP.jsp?action=sOsoba&key=2169411#ak_od=key-eq:2169411&ak_o=key-eq:2169411>.

¹⁰ vznik Sokola umožnily liberálnější poměry po odvolání ministra Bacha. Tělovýchovná jednota byla založena v únoru 1862, stanovy vypracoval J. Grégr a M. Tyrš. Kromě Sokola ale vznikaly i další vlastenecké a kulturní spolky, např. Hlahol, Svatobor, Umělecká beseda. „...nová doba si žádala kromě oživení národní kultury i fyzickou zdatnost každého jedince.“ In ČESKÁ OBEC SOKOLSKÁ. *Založení Sokola*. [online]. [cit. 2011-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.sokol-cos.cz/COS/sokol.nsf/pages/zalozeni-sokola-DBAE>>

věděli jen z novin. A iniciativní Pichl, mladíček, dává zde podnět k založení sokolské jednoty. Takový byl Pichl.“¹¹ Jak upřesňuje deník A-Zet: „Přímo do veřejného života se dostal při prázdninovém zájezdu českotřebovského Sokola do Boskovic na Moravě, kde sokolská jednota ještě nebyla, a protože mezi sokoly z České Třebové nebyl žádný řečník, půjčili Pichlovi kroj a Pichl mluvil s balkonu na náměstí. To byl ještě hodně mlád. Večer byl na počest hostů věneček, při kterém Pichl vzal svoji čapku, posadil ji na hlavu jednoho z místních mužů, vyzval ostatní z České Třebové, aby to udělali také a prohlásil: „Teď tančí první sokolové v Boskovicích.““¹² Myšlenka sokolské zůstal Pichl věrný po celý svůj život. Ještě v šedesáti letech působil jako místostarosta Jednoty vinohradské v Praze.¹³

Studentská léta v Hradci Králové spojují Jiřího Pichla opět s F. V. Krejčím. V době, kdy měl Krejčí před maturitou, chodil Pichl do kvarty. Za studií spolu oba muži bydleli v podnájmu v bytě u Malého náměstí. „Čilý hoch stal se mi mladším kamarádem, a tak se tu naše dráhy poprvé setkaly mimo rodiště,“¹⁴ píše ve své vzpomínkové knize Konec století Krejčí. A ve sbírce k Pichlovým šedesátinám dodává: „Již jako klouče byl znám a oblíben pro svou živost, výřečnost a jiné vlastnosti, jež slibovaly u něho vyvinout se ve vynikající společenské talenty.“¹⁵

1.1.4 Celoživotní láska k divadlu

Jiří Pichl také od dětství miloval divadlo, nejen jako divák, ale sám také ochotničil. Byl členem Spolku divadelních ochotníků Hýbl v České Třebové a v roce 1894, kdy nastoupil do svého prvního zaměstnání v Chrudimi, se přihlásil i do sboru tamních divadelních ochotníků, který vedl Karel Pippich¹⁶.

¹¹ KYSELA, Frant. Jiří Pichl. *České slovo* : SETBA – Hlídka Ústřední školy dělnické č. 8, 1922. In Národní archiv. Fond MZV-VA I.

¹² NEUVEDENO. Šedesátiletý Jiří Pichl vzpomíná. *A-Zet*, 1932, č. 40. s. 1

¹³ BŠ. Ze života Jiřího Pichla. *České slovo*, 1932, roč. XXIV., č. 42, s. 3.

¹⁴ KREJČÍ, Konec století, s. 86.

¹⁵ KREJČÍ, František Václav. Bylo to odvážné mládí. In ŠANTRŮČEK, *Šedesát let Jiřího Pichla*, s. 13.

¹⁶ Karel Pippich (1849-1921) – právník, politik, literát, dramatik. Významná osobnost sokolství – stál u zrodu Sokola v Chrudimi, je po něm pojmenovaná Východočeská župa, jejímž byl letitým starostou. Podporoval politiku mladočechů, po vzniku první republiky se dal na stranu Karla Kramáře. In: SOKOLSKÁ ŽUPA VÝCHODOČESKÁ-PIPPICHOVA. *Karel Pippich*. [online]. [cit. 2011-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.zupa-pippichova.eu/index.php?oid=1082659>>.

Jako první, jak sám vzpomíná, dostal roli Francka v Maryše bratrů Mrštíků. A právě zde si zahrál po boku Hany Benoniové, tehdejší členky činohry Národního divadla, která na představení hostovala¹⁷. „Hana Benoniová! Takového štěstí bych se byl nikdy nenadál. Hrát Francka s Hanou Benoniovou a hned s těmi proslulými chrudimskými ochotníky! Ale já si tehdy troufal na všechno. Pippichovi jsem se líbil. Role Francka mi zůstala.“¹⁸ Kvůli hře, jak v témže článku v Českém slově vzpomíná, dokonce obětoval i svůj „francouzsky rozčísnutý“ knír, který si kvůli roli nechal ostříhat.¹⁹

Pichlovo působení u chrudimských ochotníků dokládá například i novinový výstřižek z konce roku 1894 o divadelním představení na podporu chudých žáků, kde je Pichl zmiňován jako čerstvá posila sboru. Na zmíněném představení hrál například v toho času nejnovější divadelní jednoaktovce Aloise Jiráka Zkouška. „Úlohy pánů (...) byly dobře pojaty, prostudovány a se zdarem provedeny.“²⁰ Jak je ve článku také zmíněno, „pěknou hrou na sebe upoutal pozornost p. Pichl“²¹ v roli Césara ve hře Krasojezdkyně.

Sám Pichl v pamětech uvádí několik rolí, které v něm zanechaly hlubokou vzpomínku, na jednu příhodu s Pichlovým herectvím vzpomíná také jeho přítel v novinovém článku vydaném u příležitosti Pichlových šedesátin. „O studentských pašijích zpíval Jiří, který měl krásný hlas, Ježíše. Bylo to tuším v roce 1893, kdy mu připadl také tento vznešený úkol. Bohužel, špatně se naň připravil. Sobotu před nedělním vystoupením seděli jsme u Javůrků. Sobota se přehoupla na neděli a šlo se ještě někam. Protáhlo se to nějak až k ránu. No a bylo to ovšem znát na Kristově zpěvu. Ale šlo to přes to dobře, až k onomu vrcholnému: „Eli, eli, lama sabachtani.“ Vlastně to šlo až po „lama“. To zůstalo ve výši třet a Kristus Pichl neblaze zemřel. Byl mrtev až

¹⁷ NÁRODNÍ DIVADLO. *Hana Benoniová*. [online]. [cit. 2011-02-04]. Dostupné z WWW:

<<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=1137&sz=0&zz=OPR&pn=254affcc-cb43-4078-86fe-c5544619cf67>>.

¹⁸ NEUVEDENO. Senátor Jiří Pichl vzpomíná: Jak jsme začínali. *České slovo*, 1937. In Národní archiv, fond MZV-VA I.

¹⁹ foto v příloze.

²⁰ NEUVEDENO. Sbor divadelních ochotníků chrudimských. *neznámé periodikum*, 1. 12. 1984. In Městské muzeum Česká Třebová.

²¹ NEUVEDENO. Sbor divadelních ochotníků chrudimských. *neznámé periodikum*, 1. 12. 1984. In Městské muzeum Česká Třebová.

do vyspání.“²² Pro divadlo si při vši své aktivitě našel Jiří Pichl čas i po letech v Praze, kde účinkoval v loutkových představeních. „Pichl uměl napodobovat různé hlasy a kreslit v pronášení vět povahy známých osob podle skutečností tak vtípně a náznačně, že nebylo lze odolat požitku a mýlit se v uhadování modelů.“²³

Jiří Pichl, jak sám zmínil na jedné ze svých pozdějších přednášek mládeži, propagoval model renesančního člověka – silného tělem, ale přesvědčujícího také silou ducha a vědění.²⁴ Právě ochotničení a divadlo bylo pro něho nejen zábavou, ale i důležitou praxí a předpokladem pro jeho řečnické schopnosti, které využil později v době svého senátorského působení nebo jako přednášející Ústřední školy dělnické. Rétorické schopnosti u něho obdivovala a vyzdvihovala řada lidí – dokladem toho jsou desítky takových zmínek v gratulačních dopisech k narozeninám od přátel či kolegů, nebo v článkách v novinách, které mapují jeho kariéru. Na divadelním pódiu se setkal taky s řadou známých osobností a dostal se do povědomí veřejnosti, byť jen lokální. A podle feuilletonu, který vyšel ve *Večerním Českém Slově*: „byly doby, kdy se zdálo, že se dá úplně na tuto dráhu.“²⁵

U herecké kariéry ale nezůstal, i když divadlo měl rád celý život. V roce 1938 ho jmenovali českotřebovští ochotníci za přínos divadelnictví a dlouholeté členství ve sboru jeho čestným členem.²⁶ Jezdíval tam totiž hrát divadlo i poté, co už žil v Praze.²⁷

1.2 Politická situace konce 19. století

U v gymnaziálních letech se Jiří Pichl začal aktivně zajímat o politiku. Jeho dětství a dospívání je proto poznamenáno narůstající nespokojeností s postavením Království českého v monarchii Rakousko-Uherské. Sílily tendence, které požadovaly zrovnoprávnění českého národa – tzv. české vyrovnání – tedy podobný akt autonomního postavení v rámci monarchie, jaké získalo v roce 1867 Uhersko. Například aby se císař

²² LEDERER, M. Devětačtyřicet kotilionů studenta Jiřího Pichla. neznámé periodikum, nedatováno. In Městské muzeum Česká Třebová.

²³ NEUVEDENO. Jubilejní připomínka. *České slovo*, 1932, ročník 24, č. 42, s. 5.

²⁴ NEUVEDENO. Hlídka mládeže, *název periodika nečitelný*, 1935. In Městské muzeum Česká Třebová.

²⁵ NEUVEDENO. Feuilleton : Jiří Pichl – padesátníkem. *Večerní České slovo*, 1922. In Národní archiv, fond MZV-VA I.

²⁶ NEUVEDENO. Sen. Pichl čestným členem. *neznámé periodikum*, 1938. In Městské muzeum Česká Třebová.

nechal korunovat králem českým a aby Češi měli zastoupení mezi ministry či velvyslanci. K tomu ale nakonec nedošlo a česká politika až do konce první světové války žila ve stínu rakouské monarchie. To v národu jednoznačně vzbudilo pocit, že monarchie potlačuje jejich práva a čeští politici se rozhodli zaujmout vůči ní pasivní postoj²⁸. To ale odsuzovala Národní strana svobodomyslná, která vznikla vedle stávající Národní strany a která od začátku usilovala o posílení práv občanů.

Mladočechům šlo zejména o všeobecné a rovné právo volební, ve snaze národní svébytnosti se ale chtěli také víc podílet na státní samosprávě. Usilovali také o zrovnoprávnění českého jazyka nebo o vznik samostatné české univerzity. Pro prosazení svých zájmů zvolili aktivní způsob – tedy účast na jednáních parlamentu. Jedním z ústupků, které se podařilo českým politikům získat, bylo kompromisní rozdělení Karlo-Ferdinandovy univerzity v roce 1882 na českou a německou. Jedním z prvních jejích profesorů byl muž, jenž se vždy ke svému češství hlásil a propagoval ho, Tomáš Garrigue Masaryk. Zároveň se podařilo částečně zrovnoprávnit češtinu s němčinou v úředním styku.

1.2.1 Pokrokové hnutí

V 90. letech 19. století, tedy v době, kdy mladý Jiří Pichl dospíval, nastupuje nová pokroková generace. Její politika se pohybuje na pomezí mladočeských idejí a socialismu. Tvoří ji hlavně studenti a dělnická mládež. Jak uvádí A. P. Veselý v knize *Omladina a pokrokové hnutí*: „Strana svobodomyslná zasela mezi mládeží opozičního ducha, neuspokojený radikalism, kdežto sociální demokracie zanesla do většiny jejich příslušníků revolucionářství idejí, hlubokou zášť, ke skutkům bezpráví, a vřelý republikánský cit, budíc účast ke studiu ekonomických principů a základů společnosti. Žádný z těchto směrů však sám o sobě nespokojené studentské a dělnické mládeži nevyhovoval. Doby byla těhotna něčím novým: nacionálně zbarveným socialismem s radikální taktikou.“²⁹

²⁷ NEUVEDENO. Jubilejní připomínka. *České slovo*, 1932, ročník 24, č. 42, s. 5.

²⁸ neúčastnili se zasedání říšské rady

²⁹ VESELÝ, *Omladina a pokrokové hnutí*, s. 31.

Pokrokové hnutí, jak byla činnost studentů nazývána, nebylo pevně organizováno, nemělo danou konkrétní strukturu ani jasný politický program. „Třebaže konzervativní politikové nabádali k rozvaze, rozbouřenému veřejnému mínění stačilo málo a doutnající oheň vzplál. Nacionální povědomí stmelovalo studentskou mládež a také část dělnictva ke spontánním akcím, jež trvaly celý týden a čím dál méně záleželo na tom, jak daleko vybočí z mezí zákona.“³⁰ Při sjezdu pokrokových studentů v roce 1891, na kterém se mezi řečníky objevili například i budoucí předseda České strany národně sociální Václav Klofáč nebo Tomáš Garrigue Masaryk, který byl prvním prezidentem vzniklého Československa, ale studenti jasně definovali podmínky, o které hnutí usilovalo. Šlo o rovnoprávnost jednotlivých národností v monarchii, která bude mít podobu federace, jasné dodržování občanských svobod, jako jsou práva národnostních menšin, svoboda shromažďování, slova nebo tisku. Požadovali také – stejně jako mladočeská politická reprezentace – všeobecné a tajné volební právo nebo úplnou samosprávu národního školství.³¹

Smýšlení pokrokového hnutí studentstva bylo jinými slovy protirakouské, protidynastické. Svou nespokojenost se stavem dávali studenti najevo hlavně na demonstracích. Ta největší byla ta pořádaná den před oslavami císařových narozenin v srpnu 1893. Vláda ale proti sílící opozici z těchto řad zakročila rázně: nad Prahou a okolím vyhlásila výjimečný stav, rozpustila politické kluby, spolky musely předem ohlašovat své schůze a zastavila veškeré časopisy pokrokářů.³² Hlavní osobnosti celého pokrokového hnutí studentů a dělnické mládeže byly pozatýkány. „Národní Listy až dosud plné radikálního bombastu, najednou prohlásily, že budou létat s podvázaným křídlem a opatrnicky zřikaly se spoluzodpovědnosti za události právě minulých...“³³

„Výjimečným stavem zrušují se poroty, zastavena celá řada neodvislých svobodomyšlných listů, působnost klubu národní strany svobodomyšlné a klubů občanských zastavena, časopisy předkládati se musejí k cenzuře 3 hod. před vyjitím. Tento krok, k němuž rozhodla se vláda Taaffova, všeobecně překvapil, poněvadž k opatřením tak dalekosáhlým, jimiž politická svoboda úplně jest zrušena, nevidí nikdo

³⁰ KREČMER, Václav Klofáč a jeho národní socialismus, s. 29.

³¹ VESELÝ, Omladina a pokrokové hnutí, s. 56-59

³² VESELÝ, Omladina a pokrokové hnutí, s. 227-229.

³³ VESELÝ, Omladina a pokrokové hnutí, s. 229.

jasných důvodů.“³⁴ píše 15. září 1893 jeden z čelních stoupců pokrokového hnutí, redaktor a vydavatel Josef Pelcl ve svých listech *Hlasy z východních Čech*, kam Jiří Pichl o několik měsíců později jako sympatizant hnutí nastoupil do svého prvního zaměstnání.

- **Pokrokové hnutí a Jiří Pichl**

Národněsociální myšlenky propagoval Pichl už při přednáškách v dělnických spolcích v České Třebové a Chrudimi³⁵ a pokrokové hnutí aktivně podporoval: „Je samozřejmé, že všech akcí v tom směru se pilně zúčastnil. Odesl to ve škole, kde mu to bylo počítáno ve zlé, ale jak vidno, neuškodilo mu to v životě. Poněvadž byl z České Třebové a tam tehdy učiteloval F. V. Krejčí, jeden z hlavních spolupracovníků Pelclových *Rozhledů* a jiných pokrokových časopisů, přinášel si z prázdnin – i vánočních a velikonočních – plno námětů a myšlenek, jimž jsme rádi naslouchali.“³⁶ To, že spolu s Krejčím o pokrokařských tématech debatovali, je zřejmé i z jedné ze vzpomínek, kterou Krejčí zmiňuje ve svých pamětech *Konec století*: „A na prázdniny přijíždí Pichl z Hradce s četbou, která mne upoutá a zaměstná bezmála tak, jako když mi zemřelý přítel přivážel díla básníků a myslitelů. Jsou to jen čísla studentského časopisu, ba snad celý jeho ročník, ale jak to plane z jeho sloupců myšlenkami, náměty a hesly, dosud ještě nikdy v Čechách tak hlasitě nepronášenými! Je to *Časopis českého studentstva*, orgán toho hnutí ve studentstvu, jež na sebe upozorňovalo ve Slavii.“³⁷

Sám František Václav Krejčí přednášel v dělnických a studentských spolcích – a odtud se znal také s Václavem J. Klofáčem. Roku 1895 podepsal Manifest české moderny – dokument bojující proti různým druhům utlačování, ať už občanských práv nebo svobody umění.³⁸ Jeho autoři žádali volnost slova, právo na kritiku. Znění Manifestu české moderny otiskly např. *Pelclogy Rozhledy*³⁹, jejichž byl, jak jsem již zmínila, Krejčí přispěvatelem. Pelcl byl zároveň jedním ze signatářů manifestu.

³⁴ NEOZNAČENO. Denní zprávy. *Hlasy z východních Čech*, 1893, roč. II., č. 18, str. 3-4.

³⁵ NEUVEDENO. Feuilleton : Jiří Pichl – padesátníkem. *Večerní České slovo*, 1922. In Národní archiv, fond MZV-VA I.

³⁶ LEDERER, M. Devětačtyřicet kotilionů studenta Jiřího Pichla. *neznámé periodikum*, nedatováno. In Městské muzeum Česká Třebová.

³⁷ KREJČÍ, *Konec století*, s. 161-162.

³⁸ KREJČÍ, *Konec století*, s. 286.

³⁹ vydavatel Josef Pelcl byl zároveň jedním ze signatářů. Podepsali také F. X. Šalda, J. Třebický, O. Březina, J. S. Machar, J. V. Mrštík, A. Sova, J. K. Šlejhar, V. Choc, K. Koerner, F. Soukup. In PELCL, Josef. *Rozhledy sociální, politické a literární*, 1896, roč. V., str. 1-4.

- **Od pokrokářů k národním socialistům**

Právě Pichlovy sympatie s národně sociální myšlenkou, to, že se znal s F. V. Krejčím i jeho následná žurnalistická činnost po boku Josefa Pelcla, byly předznamenáním jeho budoucí kariéry. Revoluční myšlenky a zájem o dělnickou třídu ho nasměroval do České strany národně sociální. V jejích řadách pak zůstal do konce svého života.

Sám Václav Klofáč, předseda této strany, u příležitosti Pichlova jubilea, připomíná smýšlení mladého Pichla a atmosféru první poloviny devadesátých let 19. století: „Pichl dodnes krásně reprezentuje pokolení let devadesátých, slavné a bouřlivé hnutí pokrokové, jež přineslo do řad studentské tehdejší inteligence pochopení pro socialismus (vzniká tak tzv. pokrokový socialismus), a jehož politický radikalismus vybouřil se v Omladině. Česká Třebová, město železničářů, byla tak skoro střediskem nového ruchu na českém východě a trochu spikleneckým hnízdem.“⁴⁰

A jak píše významný český novinář Karel Zdeněk Klíma⁴¹ v novinovém článku s titulkem *Náš Pichl*⁴², tento mladistvý a pokrokařský studentský oheň v Pichlovi zůstal plát po celý život.

Konec 19. století je ale důležitým mezníkem z hlediska politického vývoje tím, že začaly vznikat velké moderní politické strany.⁴³ V souvislosti s rozšiřováním volebního práva stoupal zájem lidí o politiku a strany tak už nebyly jen platformou pro movité: „Nově zakládané strany vznikaly především na úkor dřívějších všennárodních stran, jejichž styl exkluzivní honorační politiky se stával neúčinným.“⁴⁴

⁴⁰ *České slovo*, 1. vydání, 1932, roč. XXIV., č. 42.

⁴¹ Svou dráhu novináře začínal v roce 1904 K. Z. Klíma jako parlamentní zpravodaj z Vídně, kterým byl po mnoho let. Po vzniku Československa náležel mezi přední žurnalisty 20. a 30. let: psal nejen výstižné úvodníky, ale byl i politickým a kulturním komentátorem a fejetonistou. V letech 1927-30 zastával funkci šéfredaktora Lidových novin, od roku 1930 až do okupace pak stejnou funkci v Českém slově. Publikoval pod pseudonymem KaZetKa. In: CHURANĚ, Milan. *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století* [online]. [cit. 2011-04-02]. Dostupné z WWW:

<<http://www.libri.cz/database/kdo20/list.php?od=k&start=21&count=20>>

⁴² KZK. *Náš Pichl*. *České slovo*, 1932. In: Národní archiv, fond MZV-VA I.

⁴³ „V Čechách došlo po rozpadu Národní strany na staročeskou a mladočeskou stranu roku 1874 k velké vlně politické diferenciaci hlavně v průběhu druhé poloviny 90. let, kdy v rychlém sledu vznikly strany křesťanskosociální (1894), národněkatolická (1897), národněsociální (1897), radikálněpokroková (1897), státoprávní (1899) a realistická (1900).“ In: MALÍŘ; MAREK et al., *Politické strany*, s. 32.

⁴⁴ MALÍŘ; MAREK et al., *Politické strany*, s. 33

Koncem 19. století se měnila také společnost. Vlivem průmyslové revoluce se rozrůstala průmyslová centra měst a zvyšoval se tak i počet dělníků. Ti se postupně stali důležitou sociální vrstvou společnosti, která také propagovala a hájila svá práva, například na vzdělání. Zejména pro ně vznikla strana sociálně demokratická.⁴⁵

Jednou z velkých moderních politických stran, která v době zvýšeného zájmu národa o sebe samého vznikla, byla i Česká strana národně sociální.

1.2.2 Česká strana národně sociální

Jiří Pichl do jejích řad vstoupil ve svých třiceti letech po několikaleté žurnalistické praxi, která bude obsahem následující části této kapitoly. Příslušnost k národním socialistům ale byla zásadním okamžikem jeho kariéry, která ho nasměrovala do vysoké politiky. Proto je nezbytné zde alespoň v kostce nastínit vznik, vývoj a základní programové mantinely této politické strany.

- **Vznik strany**

Strana vznikla v dubnu roku 1897 v bezprostředním důsledku atmosféry revolučního pokrokařského hnutí. Přímo reagovala na tzv. protistátoprávní prohlášení českých sociálně demokratických poslanců na říšské radě⁴⁶, kde se čeští zástupci zřekli historických, majetkových a rodových privilegií země. Upírání národních svobod, označování státoprávní myšlenky za bludné a popírání historických privilegií země ze strany sociálně demokratických poslanců ale bylo velmi nešťastné.⁴⁷ Rozpoutalo další intenzivní vlnu propagování národní myšlenky a proti sociálním demokratům byla rozpoutána mohutná kampaň hovořící o jejich beznárodnosti a popírání vlastenectví.

- **Politický program**

Národní socialisté, jak už název strany napovídá, přinášeli ve svém politickém programu dvě stěžejní témata – nacionalismus a sociální téma. Ta nebyla v českém prostředí ničím novým. Objevovala se už v procesu národního obrození, snahu o zapojení dělnického hnutí vyvíjeli také na konci 60. let mladočeši. Národnostně

⁴⁵ BĚLINA et al., Dějiny země koruny české, s. 110-123

⁴⁶ bylo reakcí na pravidelné státoprávní ohrazení českých poslanců na říšské radě. In: MALÍŘ; MAREK, Politické strany. s. 397-398.

⁴⁷ KLÁTIL, Republika nad stranami, s. 17-18.

diferencované problémy svých stoupců nedokázala v rámci monarchie dostatečně řešit ani rakouská sociální demokracie.

Tvůrcem programu strany byl Václav Klofáč – jeho základem byly dvě hlavní teze analogicky vyplývající už z názvu strany – tedy že německý národ nesmí vládnout českému a stejně tak bohatí nesmějí ovládat chudé.⁴⁸ „Česká společnost v té době v důsledku svého všeobecného politického, kulturního i hospodářského vzestupu nabývala vysokého sebevědomí a jistá část dělnictva již nechtěla stát stranou národního rozmachu. Tak se začaly souběžně s pronikáním nacionálního vlivů do sociální demokracie objevovat nové snahy o hledání souladu socialistických idejí s českým národním vědomím o mimo rámec sociálnědemokratické strany.“⁴⁹

• Stoupcí České strany národně sociální

Stoupcí a voliči České strany národně sociální byli lidé s různým sociálním i profesním zařazením, kteří ovšem sympatizovali s ideou národního citění. Strana se dostávala do povědomí lidí hlavně pořádáním tzv. táborů lidu. Kromě dělníků měla své voliče také v řadách malovýrobců, živnostníků a části inteligence – zejména úředníků a učitelů. Složení svých stoupců demonstrovalo také logo České strany národně sociální – tím bylo a je zkřížené kladivo s perem – symboly dělnictva a inteligence.

V prvních volbách do říšského sněmu, kterých se strana v lednu 1901 účastnila, získala pět poslanců. Vlivnou politickou stranou se ale stala až o deset let později, kdy do říšské rady zasedlo 12 jejích zástupců a byla tak čtvrtou nejsilnější stranou.⁵⁰

Prvním předsedou strany byl zvolen František Kváča.⁵¹ Po jeho smrti ho v lednu 1899 vystřídal Václav Jaroslav Klofáč⁵². Ten byl už od počátku duchovním vůdcem strany, ale vzhledem ke své angažovanosti v mladočeských Národních listech nechtěl, aby strana vypadala jako odnož mladočechů a také aby stranu, která se obrací na

⁴⁸ KOSATÍK, Čeští demokraté, s. 136

⁴⁹ MALÍŘ; MAREK et al., Politické strany, s. 395-396.

⁵⁰ MAREK et al., Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998, s. 129

⁵¹ KLÁTIL, Republika nad stranami, s. 24.

⁵² Václav Jaroslav Klofáč (1868-1942) – č. politik a novinář, vůdce národních socialistů. V 90. letech stoupenec pokrokového hnutí a radikálního proudu v mladočeské straně. 1890-1899 redaktor Národních listů, 1901-1918 poslanec rakouské říšské rady, 1908-1913 poslanec českého zemského sněmu. 1918-1920 člen Revolučního Národního shromáždění, 1920-1939 senátor a místopředseda senátu, od r. 1926 předseda. In TOMEŠ, Český biografický slovník XX. století, s. 81.

dělnické vrstvy, zastupoval redaktor mladočeského listu, jenž se obrací hlavně na buržoazii.⁵³

- **Václav Klofáč**

Václav Klofáč byl další osobností, která ovlivňovala život Jiřího Pichla. Byl to on, který ho přivedl k národním socialistům, pověřil ho vedením stranických periodik, ale jak z dopisů vyplývá, stal se i jeho blízkým přítelem.⁵⁴ „...já vzpomínám jen, jak jsem po vytvoření naší stany hledal lidi a jak jsem se snažil získati Pichla, aby jako vzorně pořádný člověk dal nám do pořádku pokladnu listu i stany, aby rychle přešel do redakce „České Demokracie“ a pak „Českého Slova“...“⁵⁵. Byl to muž, který od svého mládí vynikal řečnickou schopností, již uplatnil už v období studentského hnutí propagujícího národnostní vlastenecké myšlenky – zejména na pořádaných táborech lidu. Byl také jedním ze zakladatelů pokrokového hnutí. Během studií v Praze stal se redaktorem v Grégrových Národních listech, kde působil od roku 1890.⁵⁶ Odešel z nich po devíti letech na konci roku 1899, když stanul v čele České strany národně socialistické.⁵⁷

V době před první světovou válkou se národní socialisté spolu s mladočechy přiklínili k Rusku – sblížením s ním chtěli vytvořit slovanskou protiváhu německému politickému vlivu. Klofáč se proto tajně obrátil na ruskou diplomacii s návrhem vybudovat ze svých straníků zpravodajskou síť, která by v případě války mezi Rakouskem a Ruskem svou aktivitou napomáhala právě ruské straně.⁵⁸ To spolu s propagací antimilitarismu a parlamentními obstrukcemi byly důvody, proč byl Klofáč trnem v oku rakouským úřadům. Krátce po vypuknutí první světové války ho proto zadržela policie. Ve vězení se setkal také s Karlem Kramářem nebo Aloisem Rašínem. V roce 1917 byl obžalován z velezrady, ale po dvou měsících byl díky amnestii císaře Karla I. po jeho nástupu na trůn propuštěn.⁵⁹

⁵³ MAREK et al., Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998, s. 125.

⁵⁴ In Archiv bezpečnostních složek S-19-1.

⁵⁵ KLOFÁČ, Václav, Jaroslav. Jiří Pichl náš nejmladší šedesátník. *České slovo*, 1932, roč. XXIV., č. 42, s. 1.

⁵⁶ TOMEŠ, Český biografický slovník XX. století, s. 81.

⁵⁷ KREČMER, Václav Klofáč a jeho národní socialismus, s. 65.

⁵⁸ TOMEŠ, Český biografický slovník XX. století, s. 81.

⁵⁹ KREČMER, Václav Klofáč a jeho národní socialismus, s. 89-91.

Jako předseda strany stal se navzdory propagaci antimilitarismu ministrem obrany v první vládě Karla Kramáře v roce 1918.

Václav Klofáč byl politikem, který se hlásil k odkazu Karla Havlíčka Borovského.⁶⁰ Vyrstl v Německém Brodě, kde chodil na gymnázium (tam studoval v letech 1832-1838 také Karel Havlíček Borovský), a vyrstl tak v době, kdy byl stále živý Havlíčkův odkaz, který byl považován za národního hrdinu a za symbol odboje proti rakouské vládě.⁶¹ Už při studiích Klofáč založil dělnický spolek, který po Havlíčkovi pojmenoval. A v jeho stopách pokračoval i při své novinářské kariéře. To, že byl pro Klofáče Havlíček dlouhodobým vzorem ilustruje i to, že na první sněmovní schůzi ve Vídni dorazili poslanci národních socialistů oblečení ve slavnostních černých kabátech se stojatým límcem, jaké nosil právě Karel Havlíček Borovský.⁶² Klofáčova pověst ale utrpěla s blížící se druhou světovou válkou, kdy otevřeně podpořil Hitlerovu stranu.⁶³

• Národní socialisté za první republiky

Po roce 1918 po vzniku tzv. první republiky byli národní socialisté „tlumočnickem hradní politiky a jedním z hlavních nositelů masarykismu.“⁶⁴ Vznik samostatné republiky totiž strana pokládala za úspěch své politiky. V roce 1917 se ke straně přidružili členové strany pokrokové a taky realisté. Strana se pak od vzniku republiky podílela na vládě v zemi. Národní socialisté byli členy koalice v letech 1919-1920 i v letech 1920-1926.

Sympatie k Masarykovi dokládá například i článek v Českém Slově z 6. března 1920: „Naši stoupenci a přátelé všichni do jednoho zasvětili zítřek důstojným oslavám, akademiím, přednáškám, které všude vedení uspořádalo. Nejenom proto, aby celá strana jako jeden muž důstojně ukázala veřejnosti, že je proniknuta pochopením velkých ideí našeho učitele, že se splňuje dávný ideál Masarykův, aby jeho myšlenky staly se

⁶⁰ Karel Havlíček Borovský (1821-1856), básník, novinář, politik. Zakladatel české moderní žurnalistiky, po r. 1848 ve sporu s vládní politikou. Satirickými díly kritizuje prázdnou vlasteneckou frazeologii nebo politický absolutismus. Redaktor Pražských novin (od. r. 1846), zakladatel Národních novin (zal. 1848), Slovana (1850). Jako „nepohodlný publicista“ byl převezen do italského Brixenu (1851-1855), rok po návratu zemřel. In FORST et al., Lexikon české literatury, s. 112-115.

⁶¹ FORST et al., Lexikon české literatury, s. 112-115.

⁶² KREČMER, Václav Klofáč a jeho národní socialismus, s. 67

⁶³ KOSATÍK, Čeští demokraté. s. 140-141.

⁶⁴ BERÁNKOVÁ; KRIVÁNKOVÁ; RUTTKAY, Dějiny československé žurnalistiky, s. 162.

majetkem veřejnosti; naše strana tím dá také velmi případně na jevo, že celou svou váhou stojí za státní – tím je také řečeno národní – politikou presidenta naší republiky.“⁶⁵ Prezident byl také hlavní náplní několika po sobě jdoucích vydání národněsocialistických tiskovin, které vyšly u příležitosti jeho sedmdesátin. Oporou Hradu se strana stala definitivně v r. 1922, kdy v její řady vstoupil tehdejší ministr zahraničí Eduard Beneš.⁶⁶ V opozici byli národní socialisté jen v letech 1926-1929, poté, co vyvrcholily koaliční spory.⁶⁷ Komunistickou stranu, která se ve volbách v roce 1925 stala druhou nejsilnější parlamentní stranou, označoval Pichl ve svém volebním projevu za neštěstí pro národ, za stranu, která nehledí na potřeby svého národa, za škůdce lidu.⁶⁸ Od roku 1929 ale už byli národní socialisté opět pevnou součástí vlády.⁶⁹

Své reprezentanty měli v parlamentu, ve vládě⁷⁰, ale taky v čele měst a obcí. A ovládali taktéž Prahu. „Strana je však silná ještě také jinak: má výtečné mezi lidem populární muže a jejich obliba, při jejich píli a výkonnosti časem jen roste.“⁷¹ Primátorem Prahy byl Karel Baxa, v čele Královských Vinohrad, tehdy ještě samostatného města, pak stanul Jiří Pichl.

Poslání národních socialistů charakterizoval Pichl ve svém projevu před stranickým sjezdem, kdy republika slavila jubileum a kdy se nad Evropou vznášel stín blížící se války: „Národní socialisté před válkou byli hnutím, jež mělo jediný hlavní cíl: pomoci národu k dosažení samostatnosti. Do služeb tohoto ideálu dala se strana s celým tím nezměrným nadšením a odvahou, jež vydaly tak krásné plody za války. Národní socialisté vykonali největší služby svému národu tím, že jej připravovali pro odboj, že jej připravovali na zápas s Rakouskem a že těžké chvíle války našly pak národ připraven. Po převratu úkol národních socialistů se změnil. Změnil se v úkol vybudovat stát, vytvořit národu pevnou státní organizaci, zapadající do rámce světového a ve státě

⁶⁵ NEUVEDENO. *České Slovo*, 1920, roč. XII., č. 56, s. 1.

⁶⁶ MAREK et al., *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*, s. 126.

⁶⁷ KUBÍČEK, *Noviny české republiky 1919–1945* : Část 2, s. 14

⁶⁸ z Pichlova projevu Volby důsledkem rozervanosti koalice. nedatováno, pravděpodobně z r. 1926. In *Archiv bezpečnostních složek*, S-19-3.

⁶⁹ MAREK et al., *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*, s. 129-130.

⁷⁰ I. Kramářova vláda: V. J. Klofáč – ministr národní obrany, Stříbrný – ministr pošt a telegrafů, Bohuslav Vrbenský – ministr pro zásobování lidu. In KÁRNÍK, *České země v éře první republiky*, s. 65.

⁷¹ KLÁTIL, *Republika nad stranami*, s. 200.

tvorit takové poměry, aby každý příslušník národa mohl tu nalézt slušnou existenci, slušnou příležitost k práci, k svému životu.“⁷²

- **Stranická periodika**

Národní socialisté vydávali prakticky od svého vzniku stranická periodika. Dvěma nejvýznamnějšími byla – Česká demokracie (vycházela 1900–1907) a následně České slovo (vycházelo 1907–1944 vyjma první světové války). V čele obou stál Jiří Pichl. Jakožto šéfredaktor stranického tisku byl také vedle členů ústředního výkonného výboru a zástupců krajských organizací strany členem zastupitelstva ústředního výboru strany.⁷³ Za národní socialisty byl zvolen, jak už bylo zmíněno, také prvním poválečným starostou Královských Vinohrad a senátorem Národního shromáždění⁷⁴. O tom ale podrobněji v kapitole Jiří Pichl – politik.

Stranický tisk národních socialistů zaznamenal vzestup hlavně za první republiky – tomuto úspěchu vděčí hlavně tiskovému koncernu strany, Melantrichu⁷⁵. Ten vydával za první republiky nakonec celkem 11 deníků. Veškerý melantrišský tisk se obsahově zaměřoval na různorodé skupiny obyvatel.⁷⁶

1.3 Situace v žurnalistice 2. pol. 19. století a 1. pol. 20. století

K žurnalistice, které zůstal věrný po celý život, a to i přes řadu dalších významných (zejména politických) funkcí, se Jiří Pichl dostal už v gymnaziálních letech, a to aniž by o to aktivně usiloval. Jak stojí ve vzpomínce, kterou sám napsal: „Vyučoval jsem v rodině p. Emanu Fialy, všestranného muže, který vedle svého úředního povolání měl svůj orchestr a řídil i filiálku redakce kolínského časopisu „Polaban“. Při mnohostranném jeho zaměstnání nedostávalo se mu času na psaní redakční a stalo se pravidlem, že mi pokynul, abych dal synkovi pokoj s učením a

⁷² Pichlův projev před valným sjezdem čs. strany národně-sociální. nedatováno. In Archiv bezpečnostních složek, fond S-19-3.

⁷³ KUBÍČEK, Noviny české republiky 1919–1945 : část 2, s. 14.

⁷⁴ podrobněji v kapitole 2. Jiří Pichl – politik.

⁷⁵ vznikl v r. 1898 jako Tiskárna národně sociálního dělnictva, r. 1910 přejmenován na Melantrich. In HALADA, Encyklopedie českých nakladatelství, s. 205-206.

⁷⁶ KÁRNÍK, České země v éře první republiky (1918-1938), s. 330.

napsal něco do „Polabana“. Dělo se tak, a zachycen-li drápkem, je chycen celý ptáček.“⁷⁷

Pomocnou rukou v cestě žurnalistiky mu byl tehdy, jak už jsem naznačila, i F. V. Krejčí, který spolupracoval s Josefem Pelclem, prvním Pichlovým oficiálním zaměstnavatelem.

1.3.1 Mediální legislativa

Po absolutismu padesátých let přinesla šedesátá léta 19. století postupné uvolnění tisku. Klíčový byl tiskový zákon z roku 1862, který sebral policejním úřadům přímou kontrolu nad tiskem, přesto jim však umožňoval dostatečně kontrolovat jejich obsah. Ve druhé polovině 19. století už nebyla ani běžnou praxí předběžná cenzura. Úřady ale mohly list, jehož obsah považovaly za závadný, konfiskovat a následně zakázat, jak se o tom mohl osobně přesvědčit i Jiří Pichl. Na některých titulech lze proto najít „Po konfiskaci druhé vydání.“⁷⁸

Svobodný rozvoj tisku navíc stále komplikovaly inzertní daň nebo povinnost platit novinářský kolek.⁷⁹

Přestože ale docházelo k postupnému uvolňování podmínek pro vydávání listů i v souvislosti s oživením společnosti v době pokrokového hnutí, je patrná chuť zakládat nové politické listy. Zatímco v roce 1863 jich vycházelo 6, v roce 1895 už jich lze napočítat 120.⁸⁰

Období první republiky s sebou přináší ústavu vydanou v r. 1920, která zaručuje svobodu slova, přesto ale stále platil tiskový zákon ze 17. prosince 1862 (č. 3/1863) – stát měl tedy v rukách nadále nástroj, který mu umožňoval regulovat obsah tisku. K tomu přispěl také Zákon o mimořádných opatřeních č. 300/1920 Sb., který v případě

⁷⁷ text je ručně napsán na zadní straně Přihlášky do Svazu československých novinářů. Autorem pravděpodobně Jiří Pichl. In Národní archiv: fond ASYN, desky Jiří Pichl.

⁷⁸ lze najít například i u titulů, které vydával Josef Pelcl, u kterého Jiří Pichl působil. Jde např. o článek NEOZNAČENO. K otevření národopisné výstavy. *Hlas z východních Čech*, 1895, roč. IV., č. 13, kde jsou zabavené pasáže v článku o národopisné výstavě.

⁷⁹ inzertní daň byla zrušena v roce 1874, novinový kolek v r. 1899. In KONČELÍK; VEČEŘA; ORSÁG, Dějiny českých médií 20. století, s. 19.

⁸⁰ KONČELÍK; VEČEŘA; ORSÁG, Dějiny českých médií 20. století, s. 18-22.

války umožnil zrušit svobody garantované ústavou, stejně tak bylo možné zastavit periodický tisk případně žádat předkládání povinného výtisku krátce před vydáním tisku. V roce 1923 pak Národní shromáždění schválilo Zákon na ochranu republiky č. 50/1923 Sb., který definoval tresty za podněcování trestné činnosti, ohrožení zájmů státu, kodifikoval nedovolené zpravodajství a v případě šíření nepravdivých zpráv nebo schvalování trestných činů umožnil i zastavení tisku. Následně vydaný zákon č. 124/1924 v případě odpovědnosti za takové přečiny zdůraznil roli odpovědných redaktorů. Zákonem 108/1933 byly navíc stanoveny trestné činy pomluvy, urážky a utrhaní na cti.⁸¹ Např. i Jiří Pichl byl z postu odpovědného redaktora několikrát žalován právě za tyto trestné činy v obsahu vydání listu, který redigoval.

Z postu syndika Jako syndik novinářů usiloval i v roli senátora o komplexní reformu tiskového zákona. Svědčí o tom jeho proslov z roku 1936, který pronesl při projednávání redaktorského zákona: „Nevím, zdali o kterém druhém povolání, než právě o novinářském, bylo vydáno tolik zákonů a nařízení. Kdybychom prošli Sbíрку zákonů a nařízení, našli bychom v ní tolik ustanovení, dotýkajících se novinářů, že by to samo bylo rekordem svého druhu. (...)Ale všechna ona opatření, ať zákon na ochranu republiky, ať novely k tiskovému zákonu, ať zákon na obranu republiky a jiné ještě zákony, to vše ukládá tisku, ukládá jeho příslušníkům povinnosti. Říká, co tisk nesmí dělat, jakých vyšších zájmů musí dbát, nechce-li přijít do konfliktu se zákonem. Nechci zde rozebírat jednotlivá ustanovení jmenovaných zákonů aniž kritizovat jejich důsledky pro tisk a novináře. Vím, že demokracie není totožná s anarchií, naopak, že pravá demokracie znamená ukázněnost, smysl pro celek, pro respektování širších a vyšších hodnot, než je zájem dílčí, zájem skupin nebo docela jednotlivců. Chci však říci, že až dosud jsme ukládali tisku a novinářům jen a jen povinnosti, ale velmi málo starali jsme se o to, zda tisk a novináři jsou tak zajištěni po jiných stránkách, aby těmto zájmům, které vyžadují i ochrany a na něž právem zákonodárce a vláda kladou důraz, bylo možno činit zadost.“⁸²

⁸¹ KONČELÍK; VEČEŘA; ORSÁG, Dějiny českých médií 20. století, s. 32-34.

⁸² Vystoupení Jiřího Pichla v senátu při projednávání redaktorského zákona 189/1936. In SPOLEČNÁ ČESKO-SLOVENSKÁ PARLAMENTNÍ KNIHOVNA. *NS RČS 1935-1938, Senát, 42. schůze, část 2/6*. [online]. [cit 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/eknih/1935ns/se/stenprot/042schuz/s042002.htm>>.

1.3.2 Národní listy

Nejvlivnějšími českými novinami konce 19. století byly Národní listy. Vycházely od roku 1861 do roku 1941. Jejich zakladatelem byl Julius Grégr, i když u zrodu stáli např. i František Palacký nebo František Ladislav Rieger. Listy zpočátku oficiálně podporovaly politiku Národní strany, po jejím rozštěpení pak mladočeskou radikální politiku a obracely se zejména na buržoazii. „Byly vyhraněně politickým listem, jehož hlavním účelem nebylo pouze podávat obraz současné skutečnosti, nýbrž tuto skutečnost ovlivňovat.“⁸³ V duchu této politiky bojovaly Listy proti rakouské politice a podporovaly federativní uspořádání země. Vliv deníku zaručovalo také to, že se na jeho obsahu podílely vlivné osobnosti ze života nejen politického, ale i kulturního. Přispívali do nich Jakub Arbes, Jan Neruda, Ignát Herrmann, Vítězslav Hálek nebo již zmíněný Václav F. Klobáček. Národní listy ale přinesly také pokrok pro žurnalistiku. Byl to list politický, ale jeho vydavatel Julius Grégr se choval zároveň i komerčně. Zaváděl nové rubriky, jako byly informace ze soudní síně; Listy měly kvalitní hospodářské informace a kulturní rubriku, na jejímž vzniku se podílel např. i Miroslav Tyrš nebo Bedřich Smetana.⁸⁴

1.3.3 Rozvoj tisku

Významným aspektem pro kvantitativní rozšiřování nabídky periodik byl fakt, že na konci 19. století nastalo politické oživení. Vznikaly nové politické strany, které usilovaly o pozornost veřejnosti (a to i přes to, že volební právo dosud neměla celá společnost). Média (zejména tedy noviny a časopisy) byla hlavně mluvčím politiky – jakožto jediný masový komunikační prostředek byly jednotlivé listy a tisky reprezentanty programu politických stran a jejich obsah byl cíleně persvazivní. „Tisk představoval důležité organizační jádro vznikajících frakcí a stran, kolem něj se seskupovalo jak vedení strany, tak její stoupenci. Jediným organizačním pojítkem mezi vedením strany a stoupenci a voliči zůstávali kromě tisku důvěrníci strany (...)“⁸⁵

Vezmeme-li tisk druhé poloviny 19. století, mělo povolání žurnalisty svým způsobem elitářský charakter. Jeho výraznými osobnostmi byli často spisovatelé a básníci, ale také předáci politických stran nebo bohatí podnikatelé – např. František

⁸³ BERÁNKOVÁ, Dějiny československé žurnalistiky, s. 157.

⁸⁴ BERÁNKOVÁ, Dějiny československé žurnalistiky, s. 155-159.

Palacký, František Ladislav Rieger a dominantními na českém trhu byly stávající noviny – zejména tedy Národní listy. „Jestliže měla česká politika elitářský charakter, platí to do značné míry i o velkých českých denících. Byly drahé, přepolitizované, souběžně však přitahovaly vzdělané vrstvy zájmem o vysokou kulturu. Byly poznamenány historismem, což konvenovali důrazu na české státní právo, dále beletrizací, vyplývající z propojení profese novináře s literární činností, patetickou rétoričností a osobně pojímanou nedůtklivou stranickostí. Měly jen omezený smysl pro aktuálnost a věcnost.“⁸⁶

Situace se pak začala měnit na konci 19. století a na počátku 20. století, kdy v kontextu nově vzniklých politických stran začaly vznikat také nové deníky. V jejich čele stáli zpravidla politici, obsah jednotlivých listů se proto měnil v závislosti na politické straně, které byly nakloněny (případně která je vydávala). Například Národní listy vydával Julius Grégr (spoluzakladatel Národní strany svobodomyslné), nově vzniklo např. Právo lidu sociálních demokratů, Česká demokracie národních demokratů, nebo agrárnický Venkov. Novinářsky činní byli i např. Tomáš Garrigue Masaryk nebo Adolf Stránský. Názorným příkladem politizace obsahu tisku byl ústřední tiskový orgán Československé strany lidové - Lidové listy. Ty v závislosti na tom, kdo byl jejich odpovědným redaktorem, názorově oscilovaly mezi prohradní a protihradní politikou.⁸⁷ Obsah Listů už ale začalo plnit také aktuální zpravodajství, namísto kreseb se začínají objevovat i fotografie. Zároveň se od poloviny 19. století rychle rozrůstal počet žurnalistů a v jejich řadách se tak začali objevovat i lidé „obyčejní“.

Za první republiky pak definitivně končí doba, kdy novinovému trhu dominuje několik zásadních deníků. V souvislosti s činností různých spolků, které také vydávaly své věstníky, se objevuje celá řada nových periodik, své časopisy ale měly například i ženy (Eva, List paní a dívek), mladí (Rodokaps) nebo Sokolové (Sokol). Vycházely časopisy katolické (Akord), umělecké (Host).⁸⁸

⁸⁵ MALÍŘ; MAREK et al., Politické strany, s. 20.

⁸⁶ KONČELÍK; VEČEŘA; ORSÁG, Dějiny českých médií 20. století, s. 21

⁸⁷ KONČELÍK; VEČEŘA; ORSÁG, Dějiny českých médií 20. století, s. 47

⁸⁸ KONČELÍK; VEČEŘA; ORSÁG, Dějiny českých médií 20. století, s. 37-56.

Společnost se také diferencovala do různých politických nebo odborných skupin. Jejich aktivní život a propagace na mediální platformě umožnily za podpory veřejnosti vznik politických, kulturních a dalších odborných národních elit.⁸⁹

Mediální historik Martin Sekera pojmenoval tento rys novinářství v období od 90. let 19. století do 20. let 20. století jako komunikační multiplikaci. Označuje tak jak rozšíření nabídky žánrové, tak i narůstající počet tiskovin i reorganizaci novinářské práce. Spolu se změnou tisku se ale mění i přístup čtenářů. Ti si začínají vybírat – a to zejména na základě své politické inklinace k určité straně a tedy i k určitému tisku.⁹⁰

Dalším předpokladem pro masivní rozvoj tisku byl rozvoj technologií – rotačka, telegram nebo telefon – který umožňoval vydávat tisk ve vyšším nákladu.

1.3.4 Nástup rozhlasového a filmového zpravodajství

Počátek 20. století s sebou přinesl ještě jednu významnou novinku na mediálním poli. Roku 1923 pak na české mediální scéně – jako jedné z prvních v Evropě – přibylo rozhlasové vysílání. U jeho vzniku stál Spolek českých žurnalistů, který pomáhal se získáním licence na vysílání. Za první půlrok fungování měl rozhlas jen 37 koncesionářů, v únoru roku 1925 už ale 17500. V roce 1929 stoupl jejich počet na čtvrt milionu, před válkou v roce 1937 už rozhlasový přijímač vlastnil milion lidí.

Obsahem vysílání byly zpočátku hlavně hudební produkce, sportovní zprávy a informace z burzy a o počasí. Už od září 1923 se ale zpravodajské informace rozšířily a vysílaly se několikrát denně.⁹¹

Pichl vnímal rozhlas hlavně jako prostředek lidovýchovný. Sám napsal na jeho téma několik řečí a projevů. V jednom z nich se zmiňuje, že rozhlas je na nejlepší cestě stát se osmou velmocí. „Jsou to naše velké lidovýchovné korporace, které používají rozhlasu k prohloubení své programové činnosti. Především je naše ústředna lidovýchovná, Masarykův lidovýchovný ústav, který ve spolupráci s rozhlasovou

⁸⁹ SEKERA, Etapy vývoje českých tištěných médií od 19. do počátku 20. století, str. 11-18.

⁹⁰ SEKERA, Martin. Etapy vývoje českých tištěných médií od 19. do počátku 20. století, str. 16.

⁹¹ PACOVSKÝ, Na vlnách rozhlasu, s. 7-28.

společností organisuje přednášky a jiné osvětové podniky pro službu rozhlasovou. Vedle toho působí několik kuratorií pro odborné rozhlas. Z těch na prvním místě sluší uvést rozhlas dělnický, obstarávaný Ústřední školou dělnickou a Dělnickou akademií a určený hlavně pro dělnické a vůbec posluchače z lidových vrstev, tvořících většinu účastníků rozhlasu. (...) Mluvíme-li o lidovýchovném jeho významu, pak můžeme říci, že rozhlas je vlastně svou samou podstatou prostředkem lidovýchovy, že jí slouží a tak, jak toho doposud žádným jiným způsobem dosaženo nebylo. ⁹²

Vedle rozhlasového vysílání se ale objevuje i filmové zpravodajství a to ve formě filmových týdeníků, z nichž nejvýznamnější za první republiky byl Československý filmový týdeník (1930-1937).

1.3.5 Počátky spolkového života novinářů

V souvislosti s Jiřím Pichlem a žurnalistikou je nutné zmínit ještě jeden důležitý rozměr – a totiž počátek spolkového života novinářů. Podobně jako jiné profesní skupiny i oni si začali koncem 19. století zakládat vlastní organizace. Spolu se vznikem nových periodik se totiž zvyšoval jejich počet. Zatímco v 70. letech 19. století se počet žurnalistů odhadoval v Čechách na sto, o dvacet let později se zpětinasobil.⁹³ Novináři na konci 19. století ale byli osobami hmotně nezabezpečenými, a to zejména z hlediska sociálního. Neměli až do 30. let 20. století nárok na nemocenské pojištění, finančně se o ně stát odpovídajícím způsobem nepostaral ani v důchodu.⁹⁴ A právě Jiří Pichl se z postu předsedy Syndikátu československých novinářů na změně tohoto systému podílel.

Jiří Pichl se stal novinářem v době, kdy národ začal projevovat svou touhu po samostatnosti, kdy vznikaly nové politické strany i periodika. „Stal se novinářem v době, která kladla na žurnalistiku, a zejména ve službě ideí pokrokových a opozičních, veliké úkoly a při tom vyžadovala idealism a oběti a nedávala nejmenšího existenčního

⁹² rukopis proslovu. PICHL, Jiří. Čím nám je rozhlas. In Archiv bezpečnostních složek, fond S-19-3.

⁹³ JIRÁK; KÖPPLOVÁ, Počátky spolkového života českých novinářů, s. 29.

⁹⁴ KONČELÍK; VEČEŘA; ORSÁG, Dějiny českých médií 20. století, s. 66-67.

zabezpečení. Jiří Pichl pojímal své povolání vždy jako důležité poslání výchovné a buditelské, jak doba vyžadovala.⁹⁵

1.4 Jiří Pichl – novinářská činnost

Jiří Pichl byl aktivním novinářem od svých jedenadvaceti let až do šedesáti devíti let. Do prvních novin nastoupil po dokončení gymnázia, když odcházel do důchodu, byl velmi váženou osobou.

1.4.1 Hlasy z východních Čech

Prvním pracovním úvazkem byly pro Jiřího Pichla Hlasy z východních Čech. Vydával a redigoval je v Chrudimi tehdy třiatřicetiletý Josef Pelcl⁹⁶. List, v jehož podtitulu stojí: List politický, hospodářský a společenský, vycházel pět let – od roku 1892 do roku 1897⁹⁷. Zpočátku se jednalo o čtrnáctideník, který vycházel vždy první a třetí pátek v měsíci. Od října 1894 se z něho stal týdeník, snížil se ovšem jeho rozsah – z deseti na šest stran. V úvodu listu bylo vždy pojednání o politické situaci. Následovaly rubriky Z kraje, Denní zprávy, objevovaly se také Školství nebo Ze soudní síně.

Jiří Pichl nastoupil do redakce Hlasů z východních Čech 1. února 1894. „...stržen pokrokovým hnutím mládeže radostně jsem se rozhodl vstoupit do redakce pokrokových Pelclových „Hlasů z východních Čech“. Kolem redaktora a vydavatele „Rozhledů“ Josefa Pelcla, muže vzácných kvalit, soustředil se život pokrokářského hnutí, jež vedle politického radikalismu neslo živé pochopení pro socialism,⁹⁸ vzpomíná sám Pichl. Tentýž okamžik popisuje ve svých pamětech také F. V. Krejčí:

⁹⁵ ZDENĚK; VORÁČEK. Jiří Pichl – šedesátníkem. *Vzdělavatel*, 1932, roč. XI., č. 2, s. 39. In Archiv bezpečnostních složek, fond S-19-3.

⁹⁶ v době výjimečného stavu nad Prahou, mezi zářím 1883 a dubnem 1894 redigoval list Václav Horák
⁹⁷ NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR. *Databáze Národní knihovny ČR*. [online]. [cit. 2011-01-12]. Dostupné z WWW:

<http://aleph.nkp.cz/F/DLM2CR9Q56AVPRCI8AJCM4JN55I77D5F4GHU8PVFVV2TA4BHTN-27277?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=Hlasy+z+v%C3%BDchodn%C3%ADch+%C4%8Cech&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N>

⁹⁸ text je ručně napsán na zadní straně Přihlášky do Svazu československých novinářů, pravděpodobným autorem Jiří Pichl. In Národní archiv: fond ASYN, desky Jiří Pichl.

„Ohlašovala se tu již Pelclova „pravá ruka“, kterou si povolal do Chrudimi, aby mu byla pomocna při redakci krajinského listu a při administraci celého podniku. Byla to ruka mého mladého kamaráda Jiřího Pichla. Když absolvoval hradecké gymnázium, ocitl se Jiříček Pichlů, jak se mu i obecně říkalo, před rozhodováním o svém příštím osudu. Otec mu zemřel a zanedlouho i matka, a tak odkázán na sebe mohl jít za hlasem svého srdce, a ten u mladíka duševně velmi živého, pokrokovým hnutím politicky vyškoleného, jenž si dovedl získávat lidi svým roztomilým společenským temperamentem a řečnickým talentem, nemohl vést jinam než do ruchu veřejnosti a k žurnalistice. A tak již té doby hraje milý Jiříček svou první novinářskou roli ve městě, které pod kulturním vedením dr. Pippicha slynilo jako Athény východních Čech.“⁹⁹

Jako redaktor působil Jiří Pichl v Hlasech z východních Čech víc než rok – do listu nastoupil začátkem roku 1894¹⁰⁰ a pracoval tam do konce dubna 1895.¹⁰¹ Jeho konkrétní příspěvky ale nelze dohledat, protože články v Hlasech z východních Čech jsou standardně nepodepsané. Kromě úvodní polemiky se jedná veskrze o stručné zprávy v rozsahu jednoho maximálně dvou odstavců.

Zajímavostí je ale článek, který v Hlasech z východních Čech tehdy nechal Jiří Pichl otisknout. Šlo o první ostrou polemiku mladého studenta z Litomyšli Zdeňka Nejedlého. Později významný historik a politik na to ve sborníku k Pichlově šedesátce vzpomíná: „Bylo to v době pokrokového hnutí, kdy se mluvilo vůbec přímo, od plic, ne jako dnes kulatě. Nu a takovou tedy polemiku mi Pichl, tehdy redaktor chrudimských pokrokových Hlasů z východních Čech, otiskl. Bylo to první, co ode mne spatřilo světlo světa.“¹⁰²

Ačkoli žil Jiří Pichl v Chrudimi jen něco málo přes rok, účastnil se tu aktivně spolkového života. „Já byl tenkrát mladý člověk a hnal jsem se do toho všemi deseti. Obešel jsem si všechny chrudimské špičky a přihlásil se hned do všech spolků. Nejdříve jsem se dal ovšem naverbovat mezi slavné chrudimské ochotníky, které tehdy vedl Karel Pippich. Přihlásil jsem se mu, že již jako student pilně jsem hrál ve Třebové a rád

⁹⁹ KREJČÍ, Konec století, s. 214-215.

¹⁰⁰ Jiří Pichl jako datum, kdy do Hlasů z východních Čech nastoupil, uvádí dvojí. Ve své přihlášce do Národního svazu novinářů vyplnil 1. 3. 1894, v přihlášce do Svazu českých redaktorů ale 1. 2. 1894 In Národní archiv, fond ASYN, desky Jiří Pichl.

¹⁰¹ dle vyplněné přihlášky do Národního svazu novinářů ze 2. 5. 1939 In Národní archiv: fond ASYN, desky Jiří Pichl.

¹⁰² NEJEDLÝ, Zdeněk. Můj první redaktor. In ŠANTRŮČEK, Šedesát let Jiřího Pichla, s. 22.

bych hrál divadlo i v Chrudimi.“¹⁰³ Pichlovu celoživotní aktivní účast ve veřejných spolcích nejen v České Třebové dokazuje také řada jeho legitimací a průkazek ve sbírce Městského muzea v České Třebové. Lze tak najít doklad o tom, že byl členem ochotnického spolku Hýbl v České Třebové, přispěvatelem Československé kardiologické společnosti v Praze, členem pěveckého sboru Vinohradský hlahol, Červeného kříže nebo Společnosti přátel Lužice. Podílel se také na založení Okraslovacího a zahrádkářského spolku na Královských Vinohradech; a např. na půdě Senátu založil klub senátorů–Sokolů.¹⁰⁴

Na jaře roku 1895 ale Pichla zlákala kariéra redaktora v centru národní politiky a odešel do Prahy. Zůstal ale pražským dopisovatelem listu.¹⁰⁵

1.4.2 České noviny

Jeho prvním pražským listem byly České noviny vydávané Eduardem Beaufortem, kde pracoval od jejich založení až do pozastavení tisku. Život tohoto deníku – označovaného za svobodomyšlný – ale nebyl příliš dlouhý. České noviny vycházely od 16. května 1895 do 10. srpna 1895 – tedy necelé tři měsíce.

První tři čísla vyšla na ukázkou a byla bezplatná. Poprvé oficiálně vyšly České noviny až 1. června. Vycházely dvakrát denně – ráno a večer v půl šesté. Deník měl zpočátku 12 stran, později jen 6. Zodpovědným redaktorem byl Jan Langner.

List informoval o politické situaci, přinášel zprávy z Vídně, kde měl vlastního dopisovatele, informoval o spolkovém životě, přinášel ale i denní zprávy a informace ze soudní síně. Součástí každého vydání byly také informace o Národopisné výstavě. Noviny totiž začaly vycházet v době, kdy se v Praze tato výstava zahajovala.

- **Národopisná výstava**

Myšlenku jejího uspořádání má na svědomí ředitel Národního divadla F. A. Šubert, který byl zároveň místopředsedou výstavy. Otevřena byla 15. května 1895¹⁰⁶, do

¹⁰³ NEUVEDENO. Senátor Jiří Pichl vzpomíná : Jak jsme začínali. *České slovo*, 1937. In Národní archiv, fond: MZV-VA I.

¹⁰⁴ SOUČEK, Tomáš. Dostaveníčko u syndika českých novinářů 75letého Jiř. Pichla. *neznámé periodikum*, 1947. In Městské muzeum Česká Třebová.

¹⁰⁵ dle vyplněné přihlášky do Národního svazu novinářů ze 2. 5. 1939. In Národní archiv: fond ASYN, desky Jiří Pichl.

31. října téhož roku, kdy byla ukončena, ji navštívily více jak 2 miliony lidí. Uspořádána byla do několika oddělení – všeobecného, o venkovském lidu, do části krajové a kulturně historické a novodobého průmyslu.¹⁰⁷ Význam této výstavy pro národní uvědomění byl obrovský. Češi v ní spatřovali možnost prezentovat se jako jednotný český národ nezávislý na Rakousku, který má vlastní tradice, vlastní historii. Přišla v době, kdy byla v zemi patrná touha po národním osamostatnění, v době, kdy vrcholilo pokrokařské hnutí. Atmosféru a ideu výstavy popisuje hned druhé neoficiální číslo Českých novin: „Tento ideový základ naší Národopisné výstavy a zároveň její oprávněnost tkví v myšlence národní svéráznosti a samobytnosti. Býti svým, vraceti se k své podstatě, píti z jejích zřidel, osvěžovati se jimi po bloudění cizinou, hledati v tajemných hlubinách duše národní zdroje, odkud tato samobytnost národa prýští – to jsou myšlenky a snahy, které zaměstnávají všechny moderní národy od počátku tohoto století a činí ideu národnosti jedním z jeho charakteristických příznaků. Ve jménu této idey podnikly naši buditelé obrovskou práci našeho obrození, idea tato ve spolku s myšlenkou našeho historického práva jest nám hlavním důvodem a zbraní v boji za samostatnost politickou a ona to také jest, která zářiti a mluvit k nám bude z těch chaloupek a předmětů, které mravenčí píle sběratelů nakupila v milých nám místech bývalé zemské jubilejní výstavy. Národopisná výstava má nám všem tedy býti školou národní svéráznosti, na ní máme názorově a v celém bohatství a nasupenosti poznávati co je naše a z těch nesčetných detailů jejích, z těch staveb, krojů, uměleckých děl a výrobků lidu má před námi vyrůstati obraz našeho života; v těch rysech, které mu dodávají osobité tvářnosti a jimiž vnáší svůj osobitý, svérázný tón do koncertu ostatních národnostních individualit evropských.“¹⁰⁸

- **Redakce Českých novin**

Z výše uvedeného je patrné, že Pichl, který své první novinářské kroky podnikl pod vedením pokrokaře Josefa Pelcla měl blízko právě i k Českým novinám. Náplní jeho práce v redakci byly hlavně zprávy místní, referoval ze soudní síně a sloužil noční směny.

¹⁰⁶ KAFKA, Národopisná výstava československá v Praze, str. 1-10.

¹⁰⁷ BĚLINA et al., Kronika českých zemí, s. 572.

¹⁰⁸ *České noviny*. 16. května 1895. str. 2. (pozn. vydání na ukázkou, nečíslováno)

Články v novinách jsou většinou bez podpisu a značky. Pokud se objeví, skrývá se Pichl pod značkou „-chl“. Podle svých slov na práci v tomto listě velmi rád vzpomíná, a to pro atmosféru kolem Národopisné výstavy, pro složení redakce, jejímiž členy byli například spisovatel Jakub Arbes nebo spisovatel F. V. Krejčí, který ukončil svou učitelskou kariéru a z České Třebové se do Prahy se také přestěhoval.¹⁰⁹

Na vznik nových Českých novin vzpomíná novinář Antonín Pravoslav Veselý ve své knize *Omladina a pokrokové hnutí*: „Obsah jejich byl bezbarvý, všeobecně svobodomyšlný. Redakci vedl J. Langner za stálého spolupracovníctví J. Pichla, J. Arbesa, J. Vorla, Krejčí, K. Štěpánka atd. Také pokrokář F. V. Krejčí, dosud učitel v Třebíči, vzdal se svého postavení, které se mu stávalo pro chikanování učitelského sboru a úřadů neudržitelným, a vstoupil do red. »Českých Novin«. Avšak život tohoto denníku byl krátký. Dne 10. srpna 1895 »Čes. Noviny«, které se začínaly dosti ujímati, hrabětem Thunem z formálních příčin zastaveny. Pan Ed. Beaufort se prý nad tím nehněval, jelikož jejich vydáváním utrpěl dle svého tvrzení ztrátu šestnácti tisíc zlatých.“¹¹⁰ Formálními příčinami zastavení listu bylo dle Josefa Pelcla, redaktora *Rozhledů*, to, že policie je považovala za pokrokové. Bylo ale povoleno vydávat jen listy mladočeské, pokrokové nikoli.¹¹¹

Podle Krejčího přišlo oznámení o zastavení novin náhle. V posledním čísle, které vyšlo, není o konci jejich vydávání žádná zmínka.

1.4.3 Rozhledy

Významnou praxí a snad i odrazovým můstkem do čela politických deníků byla pro Jiřího Pichla práce v revue *Rozhledy*. Vycházely mezi lety 1892 a 1909, redigoval je stejně jako *Hlasy z východních Čech* Josef Pelcl. První tři roky vycházela revue v Chrudimi, v průběhu roku 1895 ji Josef Pelcl přestěhoval do Prahy. „*Rozhledům*, jak se ukazuje, kyne budoucnost; je nepopíratelné, že jsou dnes hlavní a vlastně jedinou revue mladého hnutí literárního a politického. Pelcl uvažoval rozumně, opustil-li

¹⁰⁹ text je ručně napsán na zadní straně Přihlášky do Svazu československých novinářů. In Národní archiv: fond ASYN, desky Jiří Pichl.

¹¹⁰ VESELÝ, *Omladina a pokrokové hnutí*, s. 367 – 368.

¹¹¹ PELCL, Josef. *Rozhledy národohospodářské, sociální, politické a literární*. Chrudim : Pelcl, 1895. s. 684.

Chrudim a zakotvil-li za této příznivé situace v Praze dříve, než tam vzniknou revue jiné.“¹¹²

Pelclův list měl podtitul „sociální, politické a literární.“ Od šestého ročníku se jmenoval „Revue umělecká, politická a sociální“. Periodicita listu byla měsíční. Od roku 1896 vycházely dvakrát do měsíce. Od 11. ročníku se stala revue „Týdenníkem pro politiku, vědu, literaturu a umění“. Jak sám název napovídá, šlo o periodikum určené zejména intelektuálnímu čtenářstvu. Číslo se skládalo z několikastránkových odborných esejů a úvah. Ty komentovaly dění v domácí politice (od zrušení výjimečného stavu nad Prahou přes analýzu předvolebního postavení politických stran), ale také situaci ve společnosti (o stavu školství, otevírá ženské otázky, psychologické studie), v zahraniční politice. Velký prostor nabízí také literárním a uměleckým tématům. Na pokračování publikuje díla známých autorů nebo alespoň ukázky z nich (např. Čechov) a nabízí i kritiky děl, portréty autorů, mapuje i dění ve vážné hudbě. Vydání měla kolem padesáti stran.

Ještě když vycházel list v Chrudimi, začal do něj přispívat dosud jako učitel v České Třebové František Václav Krejčí. Poté, co přestaly vycházet České noviny, kde Krejčí pracoval, zaměstnal ho Pelcl v *Rozhledech* a nechal ho list spoluredigovat.¹¹³ Krejčí zde publikoval zejména umělecky laděné eseje o stavu literatury a umění.

„Rozhledy uvítány s radostí u všech pokrokových lidí, u realistů, pokrokářů i socialistů. Revue tohoto druhu jsme dosud neměli. „Osvěta“, která mimo ni existovala, dávno již nestačila intelektuelním potřebám vzdělanějších kruhů. (...)Tím staly se právě »Rozhledy“ cennými, že se obíraly dosud opomíjenými otázkami národohospodářskými, ba i socialismem. (...)Nehlásily se k žádné straně, majíce mezi přispívateli mladočecha vedle realisty, bezbarvého literáta vedle pokrokáře atd.“¹¹⁴

Do Pelclova listu přispívali novináři, umělci, ale i politici různých směrů: F. X. Šalda, Jan Vorel, J. S. Machar, ale i Otokar Březina, Vilém Mrštík, objevují se např. i polemiky od T. G. Masaryka.

¹¹² KREJČÍ, Konec století, s. 243-244

¹¹³ PELCL, Josef. *Rozhledy, revue umělecká, politická a sociální*, 1896-97, roč. VI., VII.

¹¹⁴ VESELÝ, *Omladina a pokrokové hnutí*, s. 125 - 126.

Poté, co skončilo vydávání Českých novin, vrátil se Jiří Pichl do Pelclových služeb a stal se, podobně jako dříve v Hlasech z východních Čech, i v Rozhledech jeho pravou rukou. „Ten (pozn. Jiří Pichl) znamenal redakci, administraci a expedici – všecko v jedné osobě. Bůh dej Josefu Pelclovi lehké odpočinutí – poměry soukromého vydavatele průkopnické revue nebyly jistě nejrůžovější, ale on se vyznačoval opatrností, která způsobila, že velmi všestranné služby všudybyla Pichla odměňoval dosti skoupě a při tom byla u něho služba jako řemen.“¹¹⁵ V Rozhledech Pichl působil od srpna 1895 do konce ledna 1901. Pravděpodobně ale zůstal spíše u administrační části práce, v ročnících, kdy v Rozhledech působil, se neobjevují žádné jeho podepsané texty. Ač zřídka, objevuje se podpis J. P., ale ten může stejně jako Pichlovi patřit vydavateli Pelclovi. Je ale pravděpodobné, že Pichl se mohl podílet na přípravě rubriky Rozhledy politické a sociální, kde je stručný přehled dění v domácí politice.

Zároveň s tím, jak píše ve své přihlášce do Národního svazu novinářů z r. 1939, publikoval v listu *Život*¹¹⁶. Právě proto, že se kolem Pelcla objevovali lidé, kteří sympatizovali se svobodomyšlnými myšlenkami pokrokářů, jež bojovali za autonomii českého národa, seznámil se tak Pichl mimo jiné s lidmi stojícími v čele České strany národně sociální. „U něho se mnoho naučil, zde se posílila jeho touha: vždy víc a víc vědět s znát. V pětadvaceti letech nebývají lidé ještě sami v sobě dohotoveni, zírá z nich mnohdy neurčitost, nejasnost a zápor k veřejnému životu. U Pichla v roce 1897, když se tvořila národně sociální strana, bylo již v duši i v hlavě všechno usměrněno, vyváženo a otepleno nezištným a krásným tvůrčím elánem.“¹¹⁷

A právě činnost v Rozhledech mu cestu k národním socialistům skutečně otevřela: „Brzy se stal mladý Jiří Pichl známou tvář v kruzích mládeže, jež se soustřeďovala kol Pelclových Rozhledů a jiných orgánů této generace, až ho konečně koncem devadesátých let získal Václav Klofáč pro orgán své strany, právě založené.“¹¹⁸

¹¹⁵ POSPÍŠIL-IMRGRÝN, Vilém. J. Pichlovi-Bludoklamcovi. In ŠANTRŮČEK, Šedesát let Jiřího Pichla, s. 17.

¹¹⁶ zřejmě se jedná o list, který vydával taktéž Josef Pelcl, jehož podtitulem bylo List pro výchovu v rodině, škole a společnosti.

¹¹⁷ ŠANTRŮČEK, Bohuslav. Nestárnoucí muž. In ŠANTRŮČEK, Šedesát let Jiřího Pichla, s. 8.

¹¹⁸ KREJČÍ, František, Václav. Bylo to odvážné mládí. In ŠANTRŮČEK, Šedesát let Jiřího Pichla, s. 14.

1.4.4 Ve službách stranického tisku – Česká demokracie

Česká demokracie vycházející v Praze byla v roce 1900 prohlášena prvním stranickým orgánem národních socialistů.¹¹⁹ Strana ale měla už svůj tisk prakticky od svého vzniku. A právě již existující čtrnáctideníky v sobě Česká demokracie spojila. Těmi listy byly Český dělník (1897-1899), jehož redaktorem byl Alois Simonides, České dělnické listy (1897-1899) a časopisy Probuzení (1897-1899) a Vpřed (1897-1899). Jejich vydávání bylo pro stranu výhodné zejména finančně. Na deníky a týdeníky se vztahovala dle kolkového zákona vyšší daň.

Národní socialisté ale i po založení České demokracie pokračovali ve vydávání týdeníků a čtrnáctideníků v jednotlivých regionech, protože ústřední orgán strany Česká demokracie nevycházela jako deník celostátně, ale pouze v Praze. „Příkladem v našem prostředí nejudovnějšího hledání cesty, jak spojit politické komunikační ambice s životadárným ohledem na komerční požadavky tiskového trhu byla národněsocialistická produkce.“¹²⁰

Během sedmi let vycházení prodělala Česká demokracie hned několik změn v periodicitě vydávání. Původní týdeník přešel na denní vydávání (od 21. října 1900 do 16. února 1902), následně vycházela třikrát týdně (do 29. června 1902), posléze se periodicitu vrátila k týdenní, která se udržela do 30. června 1906. Nakonec až do 27. února 1907 vycházela dvakrát týdně.¹²¹

Příčinou ke změně periodicity byly předvolební kampaně a k jejímu snížení také finanční problémy, způsobené hlavně nedostatkem předplatitelů. Potvrzuje to i úvodník listu z ledna roku 1902: „Když před volbami do rady říšské Českou demokracii počali jsme vydávati denně, prohlásili jsme ihned, že činíme tak jen provisorně, po dobu volební agitace, jež bez denního listu byla by téměř nemožnou.“¹²²

Rozsah listu byl 8 stran.

¹¹⁹ v té době strana vydává další listy např. týdeníky Naše hlasy v Plzni, Lidové proudy v Náchodě, Pokrok v Brně, Stráž lidu v Č. Budějovicích apod. In KLÁTIL, Republika nad stranami, s. 32

¹²⁰ SEKERA, Etapy vývoje českých tištěných médií od 19. do počátku 20. století, s. 16.

¹²¹ ŠALDA, Budování tisku za Rakouska, Československa a jeho obrana za německé okupace, s. 53.

¹²² NEUVEDENO. V okamžiku posledním. *Česká demokracie*, 1902, roč. IV., č. 1, s. 1.

Sami představitelé charakterizují Českou demokracii jako list podporující svobodu a rovné postavení – tedy hlavní dvě programové složky národních socialistů: „V době šosáctví byli jsme jistě poctivým hlasatelem demokratismu, v době akce bili jsme se za pokrok, v době třídní sobeckosti České demokracie s nadšením mládí a s útočností opravdového přesvědčení byla apoštolem národní mužnosti a sociální spravedlnosti.“¹²³

Majitelu koncernu Melantrich, který list vydával, Jaroslav Šalda, titul ale navzdory stranickému optimismu příliš pozitivně nehodnotil. Podotýká, že strana na něj neměla dostatek peněz, což se odráželo v jeho kvalitě: „Vydávání denního tisku nebylo věcí snadnou. (...) Tiskla se ve Školské ulici na rychlolisu, tedy technickými prostředky nedostatečnými. Finanční prostředky byly ještě horší, intelektuální nevalné, dva nebo tři redaktoři.“¹²⁴

Jiří Pichl vstoupil do České demokracie v únoru roku 1901. 24. dubna téhož roku byl ustaven odpovědným redaktorem a vydavatelem.

„Mezi stohy dopisů a novin objevil se mladý muž, velmi bujně kštice, jemuž vlasy bezmála až na ramena splývaly – JIŘÍ PICHL. Tohoto juna přivedl mezi nás Václav Jaroslav Klofáč. Získal v Pichlovi po jeho odyseách v Rozhledech, Chrudimském týdeníku a zastavených Českých novinách nového průkopníka našemu hnutí. A bylo toho potřebí. Nebylo peněz, nebylo klidu. Hnutí bylo vyčerpáno. Volby v páté kurii 1901(...) uložily straně mnoho nových povinností; krejcarový primitivní deník napínal stoupence až za hranice možnosti, politické složky, mládež, kulturní střediska trpěla nedostatkem funkcionářů a pracovníků. Rakouské úřady věnovaly až nepříjemnou pozornost.“¹²⁵

Pichlovu konkrétní práci ale v listu nelze dohledat. Články totiž nejsou až na výjimky podepisované. Jak je ale zřejmé z článku, který o něm vyšel v deníku A-Zet u příležitosti jeho šedesátých narozenin, staral se o vše – administraci i náplň novin: „Redakční místnost byla v sazárně oddělena jen plentou a Pichl pracoval od osmi ráno do dvou v noci. Dělal všechno: Ráno otvíral poštu, zástával funkci politického sekretáře, psal o politice, o zlámaných nohou, o hospodářství, o kultuře, o všem na

¹²³ NEUVEDENO. V okamžiku posledním. *Česká demokracie*, 1902, roč. IV., č. 1, s. 1.

¹²⁴ ŠALDA, Budování tisku za Rakouska, Československa a jeho obrana za německé okupace. s. 46.

¹²⁵ ŠPATNÝ, Emil. Je už tomu dávno. In ŠANTRŮČEK, Šedesát let Jiřího Pichla, s. 31.

světě. V noci si se Šefrnou sedli, Šefrna se díval do rukopisu a Pichl si nahlas četl korektury. Prakse to byla náramná a je opravdu div, že senátor Pichl si uchoval své skvělé zdraví.¹²⁶

Ve svých téměř třiceti letech, kdy Jiří Pichl vstoupil do redakce České demokracie začal působit také přímo v politických funkcích České strany národně sociální. „Za oněch let nebyla ještě žádná dělba práce. Bylo samozřejmou povinností působiti ve všech složkách. Byl to i Pichlův úděl: ve dne v redakci, večer po schůzích a přednáškách, jednou týdně v organizaci vinohradské, která tenkrát čítala celých třicetpět stoupenců.“¹²⁷

1.4.5 České slovo – ústřední orgán České strany národně sociální

Národní socialisté ale potřebovali deník, který by nahradil doposud vydávanou a za ústřední list označenou Českou demokracii. Původně se měl jmenovat České noviny. Jaroslavu Šaldovi z Tiskárny národněsociálního dělnictva, která list tiskla, se ale název nelíbil. Inspirován ruským tiskem, navrhl předsedovi strany a tedy i vydavateli listu Václavu Klofáčovi název České slovo. Ten souhlasil.¹²⁸ V předposledním čísle České demokracie se také dozvídáme: „List náš musí býti opravdu „českým slovem“ upřímným, poctivým, které zavznívá všude, kde je třeba povzbuzení, povznesení českých myslí a českých srdcí, i tam, kde je potřeba postavit na pranýř zlořády, kterých je a bude vždycky dost a dost.“¹²⁹

První číslo Českého slova vyšlo 1. března 1907 – tedy u příležitosti desátého jubilea strany. Jejím ústředním tiskem pak bylo po následující čtyři desetiletí. Strana list označila za svůj první oficiální deník. Vycházel v Praze, denně v pět hodin odpoledne. Standardně měl 8 stran, obsahoval i řadu příloh.¹³⁰ „České Slovo přichází jako na zavalanou. Černé i rudé mraky zatahují se po české obloze, česká politika pod mladočeským praporem dává se klidně do vídeňských služeb, svěží a rozhodný národní

¹²⁶ NEUVEDENO. Šedesátiletý Jiří Pichl vzpomíná. *A-Zet*, 1932, č. 40, s. 1

¹²⁷ ŠPATNÝ, Emil. Je už tomu dávno. In ŠANTRŮČEK, Šedesát let Jiřího Pichla, s. 31

¹²⁸ ŠALDA. Budování tisku za Rakouska, Československa a jeho obrana za německé okupace, s. 48.

¹²⁹ NEUVEDENO. České slovo. *Česká demokracie*, 1907, roč. IX., č. 16., s. 1.

¹³⁰ v době působení Jiřího Pichla to byly např. Ženské slovo nebo ekonomická příloha Národní hospodář Českého slova

duch opouští naše města... (...) Co dříve bývalo naší chloubou i silou: opravdovost, národní zanícení, důslednost, to všecko dnes zneuctíváno je slinou posměšku. (...) Místo národní opravdovosti vidíme namnoze pseudovlastenectví, jemuž stačí jen škrabošku odnít, abychom viděli šklebiti se na nás nejsobečtější šosáctví, v němž spatřujeme úhlavního nepřítele zdravého národního vývoje.¹³¹

Obsahem deníku byly informace z domácí, ale i zahraniční politiky. Titulní článek téměř pravidelně komentoval situaci na domácí politické scéně.¹³² „České Slovo bude však věnovati pozornost všem zjevům našeho života. Bude míti veškeré rubriky moderního lidového žurnálu. Mezi jiným zvláště pečlivě sledovati bude politiku obcí (v první řadě pražskou). neboť nezdravá samospráva je jen známkou hniloby veřejných našich poměrů. Zprávy zahraniční pokud možno, obstarávati budou zahraniční naši dopisovatelé.“¹³³ Jedním z mimořádných zahraničních dopisovatelů listu byl také Václav Klofáč, který pro list zajišťoval původní válečné zpravodajství.¹³⁴

List národních socialistů zároveň tlumočil hradní politiku, byl hlasem středních vrstev a propagoval nacionalismus. Až do roku 1910 ho vydávalo Vydavatelské družstvo¹³⁵, posléze tiskový koncern Melantrich.¹³⁶ „Prvním číslem Českého slova byl jsem velice zklamán. Obsah listu mi zdaleka nestačil. Řekl jsem otevřeně, že je to spolkový věstník. Všichni jsme nasadili páky pro zlepšení obsahu, ale doba byla těžká a ostatní okolnosti také,“ vzpomíná vydavatel Jaroslav Šalda.¹³⁷

• Zastavení Českého slova

České slovo vycházelo až do 14. září 1914, kdy bylo jeho vydávání úředně zastaveno. Stalo se tak deset dnů poté, co byl zadržen předseda strany Václav Klofáč. Po celou tu dobu byl jeho odpovědným redaktorem Jiří Pichl. Bohužel ale opět nelze určit, které z článků, které noviny otiskovaly, psal právě on. Podepsané jsou jen

¹³¹ *České slovo*, 1907, roč. I., č. 1, s. 1

¹³² z obsahu listu je patrná jeho politická vyhraněnost. Např. viz článek o mladočeském sjezdu a jejich programových prioritách: „*V programu jsou akcentovány opět zásady, jichž politika mladočeská v praxi respektovati nebude. Platí to o státoprávnictví stejně, jako o demokratismu. Až odporně to působí, když např. o nezbytnosti demokratismu v národě, který opírá se jen o střední a malý stav, mluví např. – dr. Škarda. Tito pánové a – demokratismus!*“ In *České slovo*, 1907, roč. I., č. 3, s. 1.

¹³³ *České slovo*, 1907, roč. I., č. 1, s. 1.

¹³⁴ KOSATÍK, Čeští demokraté, s. 137.

¹³⁵ První číslo Českého slova vydala Knihovna národně-sociálního dělnictva v Praze V. J. Klofáče. Protože by ale finanční ztráty byly veliké, zřídilo se nové Vydavatelské družstvo Českého slova. In ŠALDA, Budování tisku za Rakouska, Československa a jeho obrana za německé okupace, s. 49.

¹³⁶ BERÁNKOVÁ; KŘIVÁNKOVÁ; RUTTKAY, Dějiny československé žurnalistiky, s. 164.

výjimečně a obvykle jen tehdy, když je jejich autorem předseda strany či jiný významnější politik nebo spisovatel. „Co bylo bezprostřední záminkou k zastavení Českého slova, nemohu už říci, ale lze soudit, že jevy na frontě i chování českých vojáků už na cestě na frontu, kdy zpívali velezrádné písně, byly podnětem, aby velení rakouské armády hledalo viníky. Není pochyby, že příčinou odporu českých lidí proti Rakousku a válce jsme byli my, strana národně sociální, její vůdce Klobáček a také ovšem noviny České slovo. Zakročovalo se tedy proti nim.¹³⁸

Jak uvádí deník A-Zet (vydáváný Melantrichem) v jedné ze vzpomínkových statí, důvodem k zastavení listu mohlo být otištění protirakouských karikatur. Se zastavením listu ale Jiří Pichl přišel o práci a za války se tak dostal do existenčních problémů: „Sotva vypukla válka, otisklo České slovo karikaturu rakouských důstojníků, znázorněných jako opice, které nejsou schopny bojovat, a odpovědný redaktor Pichl odsouzen na měsíc. Potom byl list zastaven, policie dělala prohlídky v redakci i v bytě. Pichl běhal po úřadech, až na konec přišla nezaměstnanost. Pichl měl těžké existenční starosti a tak rád přijal pozvání stavitele Veselého, aby přiučoval jeho děti. Za kondice dostával obědy. Když se potom restauratér Herčík od „Ježiška“ ve Spálené ulici dověděl, že Pichl vyučuje u Veselého, svěřil mu svou dcerku a syna a umožnil mu přežít válku.“¹³⁹ V té době už ale Pichl působil také jako zastupitel na vinohradské radnici.

Strana nahradila za války České slovo vydáváním nového listu s názvem Naše Slovo. To redigoval znovu Jiří Pichl. A v listě byl tentokrát uveden namísto Václava Klobáčka také jako jeho vydavatel. Naše Slovo vycházelo dvakrát denně jako raník a večerník.

- **Obnovení Českého slova**

Vydávání Českého Slova bylo obnoveno s blížícím se koncem války. Jedním z impulzů bylo podepsání deklarace českých spisovatelů v dubnu 1918.¹⁴⁰ Ve slavnostním projevu tam 13. dubna zaznělo: „Za takové stále stupňované politické a válečné situace nebylo už nutno ohlížet se, jaká nálada panuje na místodržitelství a ohlásili jsme proto klidně znovuvydávání Českého slova. Jeho první číslo vyšlo dne 28.

¹³⁷ ŠALDA, Budování tisku za Rakouska, Československa a jeho obrana za německé okupace, s. 49.

¹³⁸ ŠALDA, Budování tisku za Rakouska, Československa a jeho obrana za německé okupace, s. 81.

¹³⁹ NEUVEDENO. Šedesátiletý Jiří Pichl vzpomíná. A-Zet, 1932, č. 40. s. 1.

¹⁴⁰ ŠALDA, Budování tisku za Rakouska, Československa a jeho obrana za německé okupace, s. 87-88.

září roku 1918.¹⁴¹ Vzhledem k tomu, že ale nebylo hned možné navázat na vydávání původního deníku, publikovala strana jako první číslo obnoveného listu Pondělník časopisu Český socialista¹⁴², který se střídal se čtvrtěčným vydáním Českého socialisty: „Nedostatek papíru, personálu a ostatní technické obtíže zabraňují nám předstoupiti před veřejnost ihned s deníkem, ač bylo by jej dnes třeba více než kdykoli jindy.“¹⁴³ Pondělník časopisu Český socialista, v r. 1920 přejmenován pouze na Pondělník, byl vydáván až do roku 1929 a Jiří Pichl byl jeho odpovědným redaktorem a vydavatelem. Na jeho vydávání navázal A-Zet Pondělník.¹⁴⁴ Jiří Pichl ho vydával a redigoval do roku 1941, do čísla 27, které vyšlo 27. července 1941.

První skutečně obnovené číslo Českého Slova začalo vycházet 15. října 1918. Redigoval ho Jiří Stříbrný, a to až do 28. listopadu, kdy byl zvolen ministrem pošt a telegrafů. „První číslo Českého Slova vychází na rozhraní dvou historických dob, mezi nimiž rozlilo se moře lidské krve. Minulost nezapomínáme ale především třeba mysliti na budoucnost. Po 300 letech národ náš skládati bude zkoušku, zda je národem státotvorným. Socialismum přejímá z velké části odpovědnost za doby příští. Politika z rukou jednotlivců přechází na široké vrstvy. Demokracie s vítězným svým praporem je na pochodu do všech institucí zákonodárných i správních. Nacionální myšlenka nové doby není už nacionální myšlenkou před válkou. Láska k jazyku českému je už něco samozřejmého, jako láska k česko-slovenskému státu. Nacionalismus dneška žádá milovat lid a práci v něm a pro něho tvořit národ silným, vzdělaným a spokojeným.“¹⁴⁵

28. listopadu 1918¹⁴⁶ vedení listu přebírá po Stříbrném na rok a půl opět Jiří Pichl. Poslední číslo Českého Slova, které redigoval, vyšlo 30. 3. 1920.¹⁴⁷ Pak ho na postu odpovědného redaktora vystřídal Karel Nový. Pravděpodobným důvodem k výměně mohla být politická angažovanost Pichla. České Slovo vycházelo až do 19. srpna 1944.¹⁴⁸

¹⁴¹ ŠALDA, Budování tisku za Rakouska, Československa a jeho obrana za německé okupace, s. 88.

¹⁴² jeho první číslo vyšlo 11. března 1918.

¹⁴³ NEUVEDENO. *Pondělník časopisu Český socialista*, 1918, č. 1, s. 1.

¹⁴⁴ vycházel od 8. července 1929 do 28. srpna 1929. Jeho číslování navazovalo na deník A-Zet. In KUBÍČEK, *Noviny české republiky 1919-1945 : Část 1*, s. 297.

¹⁴⁵ KLOFÁČ, Václav. *České Slovo*, 1918, roč. X., č. 1, s. 1

¹⁴⁶ *České slovo*, 1918, roč. X, č. 40.

¹⁴⁷ *České slovo*, 1920, roč. XII., č. 76.

¹⁴⁸ KUBÍČEK, *Noviny České republiky 1919-1945 : Část 1*, s. 54.

Národní socialisté začali v listopadu roku 1918 vydávat v reakci na úspěšný Večerník Práva lidu sociálních demokratů také vlastní večerní mutaci listu – Večerní České slovo¹⁴⁹. To mělo být na rozdíl od ranního vydání více nestranné. Jeho vydávání řídil tentokrát Jaroslav Šalda – ředitel vydavatelství Melantrich. Pod jeho vedením se stalo Večerní České Slovo na konci první republiky vůbec nejrozšířenějšími novinami v Čechách.¹⁵⁰ „Především to bylo pohotové, pestré, stručné a přehledné zpravodajství. Za druhé to, že začalo pravidelné sportovní zpravodajství, jemuž pro usnadnění orientace vyhradilo poslední stranu listu. Novinkou byly proti dosavadním perokresbám a reprodukcím obrázků také autotypie a konečně si list získal značnou popularitu zaváděním mutačních stránek.“¹⁵¹ Deník vycházel až do 28. září 1944.¹⁵²

1.4.6 A-Zet Pondělník

A-Zet Pondělník měl vycházet do r. 1941, původně měl 4, později 6 stran. Ani tentokrát jsem ale neobjevila v jeho vydáních Pichlem podepsané články. Jiří Pichl ho redigoval do 7. července 1941, poté ho přebral Bedřich Pangrác. Jediná skutečnost, kterou lze vypožorovat je, že ačkoli byl tisk v roce 1941 plně pod kontrolou německých okupantů, za Jiřího Pichla jeho obsah nebyl tak propagandistický jako poté, co ho převzal Bedřich Pangrác. Hned druhé číslo, které redigoval Pangrác mělo na své titulní straně velké červené „V“ – symbol víry ve vítězství Velkoněmecké říše.

Na ukázkou příkládám titulky z prvních stran šesti vydání. Nejprve poslední tři, které redigoval Jiří Pichl: „Rudí ztratili v sobotu dalších 281 letounů. Účinné letecké útoky na železnici a silniční uzel Smolensk“, „Rudí vojáci proti Kremlu“, „Bolševické hordy všechno spalují – šílené ničení při ústupu“.¹⁵³

¹⁴⁹ už od r. 1911 vycházelo České slovo – Večerní list. Byly to čtyřstránkové noviny, které redigoval V. Klofáč a jejichž zodpovědným redaktorem a od r. 1912 i vydavatelem byl také Jiří Pichl. Šlo o souhrn krátkých telefonických a telegrafních zpráv, a to jak z Čech, tak také ze zahraničí. Od 20. 11. 1912 název Večerník Českého slova. Od r. 1918 vychází Večerní České slovo

¹⁵⁰ KUBÍČEK, Noviny České republiky 1919-1945 : část 2, s. 8-15.

¹⁵¹ BERÁNKOVÁ; KŘIVÁNKOVÁ; RUTTKAY, Dějiny československé žurnalistiky, s. 162.

¹⁵² KUBÍČEK, Noviny České republiky 1919-1945 : část 1, s. 54.

¹⁵³ A-Zet, 1941, č. 27, s. 1.

„Od Baltu až po Černomoří nejtěžší porážka sovětských vojsk. Dosud zničeno 4107 sovětských letadel – Více než 40000 rudých vojáků zajato – Obrovská kořist roste každou hodinu.“¹⁵⁴

„Německé oddíly pochodují proti Rusku, Zrada Moskvy rázně ukončena – Židovské intriky v Rusku“, „Těžké ztráty rudého letectva hned v 1. den.“¹⁵⁵

Bedřich Pangrác: „Pumy na muniční skladiště u Marsa Matru a Tobruku průlom Stalinovou linií. Německé síle zbraní a ducha žádné opevnění neodolá.“, „Průhledná bolševická lež. Bolševici použijí otravných plynů?“¹⁵⁶

„Praha ve znamení V. Víra Ve Vítězství Velkoněmecké Říše.“, „Další úspěchy na finské frontě – pronásledování nepřítele na východ od Dněstru“¹⁵⁷

„Vítězství Říše – vítězstvím evropské kultury“, „Bombardování cílů v Moskvě a v Suezském průplavu – úspěšné pokračování operací na východě.“¹⁵⁸

1.4.7 Jiří Pichl – novinář socialista

Při pátrání po Pichlově novinářské dráze se mi bohužel nepodařilo dohledat prakticky žádné konkrétní novinové články, které by napsal, které by bylo možné analyzovat.

Obecně lze ale jeho osobnost z hlediska médií charakterizovat jako konzervativní a názorově stálou. Po celý život působil v periodikách, které obsahově a osobnostmi, které se v nich vyskytovaly, podporovaly myšlenku pokrokářského hnutí a národních socialistů. V období před druhou světovou válkou, kdy dokonce i jeho přítel Václav Klofáč vyjádřil podporu německé NSDAP, Pichl pravděpodobně nikdy tomuto režimu profesně nepřítakal. „V duchu nacistické propagandy nenapsal jsem ani řádky.“ odpověděl Jiří Pichl na otázku, zda někdy psal v duchu nacistických pokynů a zda tak činil dobrovolně nebo byl někým nucen.¹⁵⁹ Jiří Pichl byl oddán tělem i duší národnímu

¹⁵⁴ *A-Zet*, 1941, č. 26, s. 1

¹⁵⁵ *A-Zet*, 1941, č. 25, s. 1

¹⁵⁶ *A-Zet*, 1941, č. 28, s. 1

¹⁵⁷ *A-Zet*, 1941, č. 29, s. 1

¹⁵⁸ *A-Zet*, 1941, č. 30, s. 1

¹⁵⁹ Přihláška do Svazu českých redaktorů In Národní archiv: fond ASYN, desky Jiří Pichl.

socialismu. A právě žurnalistiku vnímal jako poslání vzdělávací a buditelské.¹⁶⁰ Jediný článek, který hovoří o textech Jiřího Pichla, vyzdvihuje jeho vztah ke kultuře a literární tvorbě a označuje ho jako pojítka mezi stranickými novinami a mladou literární generací: „...kdo si pamatuje některé jeho články a přednášky o čelných zjevech literárních, o Máchovi, o Němcové a j., přisvědčí, že Pichl ten svůj úkol pojítka zastával bystře s plným vědomím a že měl k tomu všechnu průpravu, vřelou lásku k literárním tvůrcům a vnímavé pochopení pro jejich národní a sociální poslání.“¹⁶¹

Média pro něho byla pravděpodobně spíše nástrojem, skrze který mohl šířit myšlenku socialismu a názorově utužovat národnostní jednotu. Zároveň se mu otevřela cesta do vysoké politiky, kde mohl reálně naplňovat podstatu svého sociálního cítění – pomáhat chudším nebo řešit „bezprávi“. Ačkoli jeho práce pro syndikát novinářů nebo jeho senátorské působení přinesly mnohem hmatatelnější výsledky, vždy sám sebe označoval za redaktora, novináře. Pravděpodobně proto, že národně socialistickým tiskem byl obklopen prakticky do konce svého života, a k novinářům měl skrze post syndika nejblíže a o ně pečoval.

Jako odpovědný redaktor byl Jiří Pichl také několikrát žalován a souzen – ve výpisu jeho trestního rejstříku z roku 1928 se objevuje 10 záznamů – jedná se zejména o tiskové delikty proti bezpečnosti cti trestané pokutou, v případě nezaplacení několika dny vězení.

Jak vyplývá z materiálů Státního okresního archivu evidovaných ve složce Jiřího Pichla, jde většinou o žalobu proti neznámému autorovi a Jiřímu Pichlovi jakožto odpovědném redaktorovi, který však články nepsal.¹⁶²

1.5 V čele syndikátu novinářů

Kromě redaktorské práce Jiří Pichl dosáhl významného postavení i v rámci stavovské profesní organizace – ve svých padesáti letech stanul v čele Syndikátu československých novinářů. Působil ale také v Jednotě československých novinářů a ve

¹⁶⁰ ZDENĚK; VORÁČEK. Jiří Pichl – šedesátníkem. *Vzdělavatel*, 1932, roč. XI., č. 2, s. 39. In Archiv bezpečnostních složek, fond S-19-3

¹⁶¹ NEUVEDENO. Jubilejní připomínka. *České slovo*, 1932, ročník 24, č. 42, s. 5

Spolku československých žurnalistů.¹⁶³ Mezi jeho velký úspěch se počítá práce na zavedení penzijního pojištění novinářů, po kterém stav dlouhá léta volal. „Syndikát československých novinářů, jako zastupitelstvo všech československých novinářů z povolání bez rozdílu politických směrů a velikosti nebo druhu listu, vytkl si od počátku své činnosti za hlavní svůj úkol vybudovati náležité postavení československého novináře po stránce stavovské, mravní i hmotné.“¹⁶⁴

Pichl sám neživil rodinu, bydlel v malém bytě na pražských Vinohradech, přesto si ale uvědomoval náročnost novinářského povolání a zároveň nevyrovnanost sociálního zabezpečení takto pracujících lidí. „Ti pro každého dovedli pracovat, jen na sebe nepamatovali. Dlouho trvalo, než se vyvinul smysl pro organizaci stavovskou. K ilustraci postačí: za Slovanského sjezdu novinářů v r. 1903 při zájezdu z Plzně do Domažlic, zatím co hosté prohlíželi domažlické památnosti, uspořádali čeští novináři schůzi, na níž jsem promluvil o sociálních otázkách novinářů a o nutnosti organizace. Po schůzi mi řekl jinak dobrý můj přítel Vejvara, když myslíš, že sociální poměry novinářů nejsou nejlepší, proč u novin zůstáváš a jiný kolega mi rozmlouval snahu po organizaci touto větou: „Herce a novináře nelze organizovat. Jen vrabčáci se houfují a nikdy oslové.“ Neposlechl jsem a vytrvale jsem se věnoval novinářské organizaci.“¹⁶⁵

1.5.1 Zakládání českých novinářských spolků

Stejně tak jako přelom 19. a 20. století značí velký nástup denního tisku, jde ruku v ruce s tím snaha aktivních novinářů o vytvoření stavovské profesní organizace po vzoru vídeňského spolku spisovatelů a novinářů Concordia.¹⁶⁶

První pokusy o organizované sjednocení novinářského stavu pocházejí právě z roku Pichlova narození, tedy 1872. Tehdy chtěli pražští novináři zřejmě na popud spisovatele a novináře Jana Nerudy založit organizaci za účelem financování vlastních penzí. To se ale nepodařilo – důvody v tom údajně sehrály politické neshody.

¹⁶² Výpis z trestního rejstříku Jiří Pichl. In Státní oblastní archiv. , č. krabice 603, fascikl TIV/1065/28(6)značka KST Praha.

¹⁶³ NEUVEDENO. Senátor Jiří Pichl šedesátníkem. *Moravské slovo*, 1932, č. 34, s. 1. In: Městské muzeum Česká Třebová.

¹⁶⁴ NEUVEDENO. Poměry čs. novinářů před forem senátu. *Právo lidu*, 1934. In Národní archiv, fond: MZV-VA I.

¹⁶⁵ text je ručně napsán na zadní straně Pichlovy Přihlášky do Svazu československých novinářů. In Národní archiv: fond ASYN, desky Jiří Pichl

- **Spolek českých žurnalistů**

První oficiální novinářský spolek¹⁶⁷ tak vznikl o pět let později a to z iniciativy redaktorů mladočeských Národních listů, zejména za účelem hmotného zabezpečení jeho členů. Penzijní fond Spolku českých žurnalistů pak začal fungovat v roce 1883.¹⁶⁸ Právě do něj už například vydavatel Národních listů Julius Grégr platil příspěvky za své zaměstnance.¹⁶⁹ Program, který si novináři vytyčili, dovršilo ještě zřízení Nemocenské pokladny (1904).

Podmínky pro členství ve spolku se měnily, po přelomu letopočtu (od r. 1902) ale platilo, že členem může být jen ten, kdo je „pět po sobě jdoucích let povoláním českým žurnalistou jako člen redakce politického žurnálu nejméně 3x do týdne vycházejícího, jest plnoletý, ale nepřekročil 45. rok svého věku a není členem jiného podpůrného spolku novinářského.“¹⁷⁰

- **Jednota československých novinářů**

Takto zpřísněné požadavky byly reakcí na vzniklou Jednotu československých novinářů¹⁷¹. Jejimi členy byli mladší novináři z širšího portfolia novinářů, zejména ti, kteří se nemohli stát dle stanov členy Spolku českých žurnalistů. Šlo zejména o redaktory listů s vyšší periodicitou.

- **Syndikát československých novinářů**

Třetí paralelní organizací, která vznikla v relativně krátkém časovém horizontu byl Syndikát pražských deníkářů vzniklý v roce 1911. Později byl přetvořen na Syndikát denního tisku československého (v r. 1919). Jeho stanovy byly už mnohem liberálnější a neomezovaly se pouze na politické žurnalisty. Z členství byli vyjmuti pouze lidé označení v redakci za pomocné síly. Jeho prvním syndikem byl J. J. Svátek, kterého následně ve funkci v dubnu 1922 vystřídal Jiří Pichl.¹⁷²

V květnu roku 1926 pak vznikla nová odborová organizace – Syndikát československých novinářů – a to transformací už existujícího Syndikátu denního tisku

¹⁶⁶ HUDEC, Z historie naší novinářské organizace, s. 14

¹⁶⁷ Spolek českých žurnalistů

¹⁶⁸ HUDEC, Z historie naší novinářské organizace, s. 26

¹⁶⁹ SEKERA, Grégrový Národní listy jako badatelský problém, s. 4

¹⁷⁰ HUDEC, Z historie naší novinářské organizace, s. 33

¹⁷¹ Jednota československých novinářů vznikla v r. 1902.

¹⁷² HUDEC, Z historie naší novinářské organizace

československého. Ten za své členy přijímal i novináře ostatních odborových organizací, ty se ale nezrušily.

Syndikát československých novinářů fungoval až do války – tedy do roku 1939. Do jeho čela byl zvolen Jiří Pichl a tuto funkci zastával do 11. června 1939. Roku 1942 byl pak Jiří Pichl za své zásluhy zvolen doživotně čestným syndikem českých novinářů, o čemž hojně referoval i melantrišský tisk.¹⁷³

1.5.2 Vybudování penzijního pojištění novinářů

Snahy Jiřího Pichla o vybudování novinářského pojištění započaly už roku 1923 a to snahou novelizovat stávající zákon o penzijním pojištění. Prosadit patřičné změny se ale podařilo až na sklonku roku 1928. Vytvořili ho zástupci Syndikátu¹⁷⁴ s odborníky navrženými vládou a ministerskou komisí. Aby ale těchto výhod mohli požívat, museli být novináři členy odborových organizací. V polovině září 1928 pak odeslali novináři prezidentu republiky a ministrům Memorandum o pojištění novinářů, které vypracovaly novinářské organizace.¹⁷⁵

Na novináře se podle něj mělo vztahovat stejné pojištění jako na další soukromé zaměstnance. „Tato novinářská renta by po pěti letech novinářské činnosti činila 28 % posledního ročního novinářského platu, jehož výše by byla stanovena maximem Kč 42.000. Za každý další rok novinářské činnosti by se renta novinářský zvyšovala o 2.4 %, tak že by novinář při 35 služebních letech obdržel plných 100 % svého posledního ročního platu, nejvýše však ročně Kč 42.000 jakožto roční rentu starobní.“ Zákon měl zajišťovat roční příjem i vdovám a sirotkům po zemřelých novinářích a to ve výši poloviny ročního platu pro vdovu a čtvrtinu pro potomky.¹⁷⁶ Za stejných podmínek mohl být novinářům vyplácen i důchod invalidní.

Výše uvedené parametry vyšly v novelizovaném Zákonu o pensijním pojištění soukromých zaměstnanců ve vyšších službách č. 26/1929 Sb., 21. února 1929. Právo na toto pojištění měli ale jen ti novináři, kteří si platili pojištění po dobu 35 let, případně v 60 letech, pokud si platili pojištění alespoň 5 let.¹⁷⁷

¹⁷³ např. NEUVEDENO. Jiří Pichl čestným syndikem novinářů. *České slovo*, 1940; NEUVEDENO. Večer k poctě Jiřího Pichla. *A-Zet*, 1940. oboje In Národní archiv, fond MZV-VA I.

¹⁷⁴ Pichl nebyl členem odborné komise, ale její činnost jako syndik koordinoval a navrhoval její členy. In Národní archiv. Fond ASYN, karton 83, inv. číslo 83/3.

¹⁷⁵ Dopis ze dne 16. září. In Národní archiv, fond ASYN, karton 83, inv. číslo 83/3

¹⁷⁶ Memorandum o pensijním pojištění. In: Národní archiv, fond ASYN, karton 83, inv. číslo 83/3

¹⁷⁷ Pojištění novinářů, §124. Národní archiv, fond ASYN, karton 83, inv. č. 83/3.

Zavedení pojištění se ale neobešlo bez problémů a bylo nutné na jeho vyplácení dohlížet, jak vyplývá z dopisu, který Pichl adresoval zástupcům jednotlivých novinářských organizací, které se na pensijním pojištění podílely¹⁷⁸: „Poslední dobou ozývají se mezi novináři hlasy, že pensijní pojištění novinářské je přetíženo, že přes všechnu opatrnost dovedly uplatnit svoje nároky na pensijní pojištění novinářské osoby, které v životě svém s povoláním novinářským neměly nic společného, že do pensijního pojištění novinářského stále noví a noví lidé se hlásí a všemožnými cestami a cestičkami se pokoušejí v něm uplatňovat svoje nároky do minulosti. (...) Přicházíme proto, vážení kolegové, s konkrétním návrhem, aby československé organizace novinářské, které na základě svých stanov mají účast na pensijním pojištění novinářském, probraly na společné poradě podrobně a přesně seznamy svých členů, dále seznam osob, přihlášených k pensijnímu pojištění novinářskému, a aby zjistily přesně, zdali snad proti některé osobě, která je účastna na pensijním pojištění novinářském, dala by se držeti námitka, že do pensijního pojištění novinářského nepatří.“ Citováno z dopisu syndika československých novinářů Jiřího Pichla adresovaného Jednotě československých novinářů.¹⁷⁹

1.5.3 Další aktivity syndika Jiřího Pichla

Jako syndik ale Pichl řešil často také otázku konfiskace listů a cenzurní praxe. Dopisem vyzval své kolegy ke společnému postupu: „Ústřední výbor ve schůzi dne 7. t. m. jednal o stížnostech kolegů proti nemožnému postupu soudů při tiskových sporech, nejednotné cenzuře a preventivních opatřeních a o tom, co se smí a co se nesmí tisknout. Aby bylo možno na příslušných místech žádat nápravu toho stavu, je nutno, aby naše eventuální podání bylo doloženo konkrétními fakty.“¹⁸⁰ Novináři např. usilovali o to, aby se stali součástí existující cenzurní komise – na to jim rok před válkou ministr Vavrečka odpověděl, že „v nejbližší době bude možno cenzurní praxi podstatně uvolnit, takže stížnosti, jichž oprávněnost lze celkem uznati, tím zajisté se stanou bezpředmětnými.“¹⁸¹ O nutnosti a způsobech cenzurní praxe polemizuje také článek otištěný v Lidovém deníku 2. 12. 1938 s názvem Je třeba censury?: „Chápeme

¹⁷⁸ Syndikát československých novinářů, Jednota československých novinářů, Spolek českých žurnalistů, Klub českých žurnalistů

¹⁷⁹ Národní archiv, fond ASYN, karton 83, inv. č. 83/3.

¹⁸⁰ Dopis Jiřího Pichla. In Národní archiv, fond ASYN, karton 68.

nutnost preventivní censury v dobách jedinečně těžkých a důležitých (...)Censurní orgány – zdá se nám – nemají dostatek směrnic. Opakují se případy, kdy censura bez závady pustí zprávu v jednom listě a konfiskuje tutéž zprávu v listě jiném.“¹⁸²

Syndikát ale musel řešit také záležitosti vnitrostavovské – hlavně ty etické. Bylo podle něj nutné odstranit „...zjevy, které škodí vážnosti celého novinářského stavu. Jsou to zejména příliš časté a příliš prudké osobní útoky novinářů proti novinářům. Dokonce i útoky na existenci toho či onoho redaktora z druhého tábora.“¹⁸³ To potvrzuje rivalitu žurnalistů – způsobenou pravděpodobně jejich různorodou politickou příslušností.

Ke sloučení jednotlivých novinářských organizací došlo v r. 1939 vznikem Národního svazu novinářů. Jeho členem byl i Jiří Pichl.¹⁸⁴ Svaz zpočátku propagoval profesní zájmy novinářů a podporoval příbuzné těch, kteří žili v emigraci. V roce 1941 si však svaz podrobili němečtí okupanti.¹⁸⁵ Krátce předtím Jiří Pichl skončil jako odpovědný redaktor v A-Zet Pondělníku. Z jaké to bylo příčiny se mi nepodařilo dohledat.

1.5.4 Jiří Pichl a jeho vztah k novinářům

Pokud bychom chtěli charakterizovat Jiřího Pichla jako novináře a syndika, nabízí se jedna charakteristika, která vyjadřuje jeho vztah k žurnalistům a to i v kontextu k jeho politickému smýšlení: „Novinář se stará o spoustu věcí, ale bylo a dosud je v povaze novinářů, že se málo starali o svoje věci stavovské. Proto starost o denní chléb novinářů, o klidnější stáří novinářovo dlouhá léta ležela na bedrech několika jednotlivců novinářů. A mezi nimi byl Jiří Pichl. V době, kdy stál v čele ústřední novinářské organizace, jeho přičiněním bylo z valné části vybudováno novinářské pojištění, které zajistilo, že novinář v pokročilých letech může odkládat své pero nebo jít z redakce na odpočinek u vědomí, že má trochu o své stáří postaráno. Novináři hájí své politické strany, píší proti názorům jiných novinářů, navzájem se liší a mezi sebou polemizují; nebylo proto vždy snadné vytvořit mezi novináři kout, kde by se

¹⁸¹ Písemná odpověď ministra ze dne 24. 11. 1938. In Národní archiv, fond ASYN, karton 68.

¹⁸² NEUVEDENO. Je třeba cenzury? *Lidový deník*, 1938. In Národní archiv, fond ASYN, karton 68.

¹⁸³ Dopis Syndikátu novinářů ze dne 18. 1. 1937. In Národní archiv, fond ASYN, karton 68.

¹⁸⁴ Přihláška Jiřího Pichla do Národního svazu novinářů. In Národní archiv, fond ASYN, desky Jiří Pichl.

¹⁸⁵ KONČELÍK; VEČEŘA; ORSÁG, Dějiny českých médií 20. století, s. 108.

všichni scházeli, aby rokovali o svého bolestech hmotných, o svých starostech existenčních, kterých bylo víc než dost. A tu právě pracoval Jiří Pichl a pracoval dobře. Novinář, který znal význam novinářství v českém národě, se snažil o to, aby český novinář dostal takový kus chleba, jaký mu patří, a aby měl to místo, které mu v národní společnosti náleží. Při vši starosti o novináře a novinářství pomáhala Pichlovi jeho povaha. Uměl sblížovat, spojovat, uměl vyrovnávat tam, kde se názory příliš ostře rozcházely. Dovedl získávat svým úsměvem, který hovořil o jeho smírném postoji k lidem. A i v tom byl Pichl dobrým učitelem novinářů, neboť svým příkladem ukazoval, že novináři, jakkoli se rozcházejí ve svých názorech, mohou si být jako lidé blízcí. Tento Jiří Pichl, usměvavý syndik novinářů, bude jistě ještě dlouho a dlouho žít mezi novináři, kteří mu přejí mnoho zdraví, a by se v klidu procházel po Vinohradech u vědomí, že udělal hodně i pro novináře.¹⁸⁶

¹⁸⁶ NEUVEDENO. Syndik Pichl. *Československé informace : Korespondence tiskového odboru Ministerstva informací*, 1947, ročník III., č. 7, s. 14. In Městské muzeum Česká Třebová.

2. JIŘÍ PICHL – politik

Jiří Pichl nebyl ale jen významným novinářem. Stál z dnešního pohledu (tehdy však velmi tradičně) i na zcela opačné a neslučitelné profesní straně – významnou část svého života se aktivně věnoval politické dráze. Ať už na komunální úrovni jako starosta pražských Královských Vinohrad nebo na té celorepublikové jako dlouholetý senátor Národního shromáždění za Českou stranu národně sociální.

„Jeho agitace není nikdy jalová a tuctová, nikdy mu nejde o to, aby „porazil na hlavu“ svého protivníka, nýbrž aby těm, kteří jej přišli poslechnout, řekl něco krásného a povznášejícího. Nevedl si ani jinak, když na Benešovsku, Sedlčansku a Voticku kandidoval r. 1911 za národně sociální stranu v tuším boji proti dru Isidoru Zahradníkovi, pozdějšímu prvnímu ministru železnic v republice. Jen tak možno si vysvětlit, proč v dobře organizačně zpracovaném kraji stranou agrární, přišel tehdy Pichl do užší volby, v které jen těsně podlehl a proč zapustil zde národní socialismus hluboké kořeny; po převratu v roce 1925 a v roce 1929 kandidoval zde Pichl do senátu s neobyčejným zdarem.“¹⁸⁷

Dříve než ale aktivně začal působit v politice, věnoval se Jiří Pichl hlavně vzdělávací činnosti v Ústřední škole dělnické: „Teprve z přednáškové činnosti se dostal k činnosti politické, již se věnuje již plných třicet let. Jen důvěrníkem vinohradské organizace je již 27 let. Je přirozené, že v dobách, kdy novinář byl zároveň agitátorem své strany, nemohl nikdy myslet na weekend a nikdy nesměl zatoužit mít neděli pro sebe. V neděli se jezdilo ven (pondělníky se tenkrát nedělali) a o nedělích jezdí senátor Pichl na schůze ještě dnes.“¹⁸⁸

Jiřího Pichla spolupracovníci obdivovali zejména pro jeho řečnické schopnosti. A právě ty zúročoval ve službách straně – ať už v čele jejích ústředních tiskových orgánů, na mítincích nebo při přednáškách v Ústřední škole dělnické. Jeho politickým tématem byl jednoznačně národní socialismus v té nejčistší formě – hájil práva chudých a bojoval proti bezpráví. „Druhá vzpomínka jest na největší předválečný boj za demokracii: zápas za všeobecné právo hlasovací. Po krvavých bouřích a zastřelení Jana

¹⁸⁷ BŠ. Ze života Jiřího Pichla. *České slovo*, 1932, roč. XXIV., č. 42, s. 3.

Hubáče, generální stávka 28. listopadu 1905. Jiří Pichl na balkoně staroměstské radnice mluví jménem strany k bezpočetným tisícům a ve své řeči praví: „Právo samo, z toho vznešeného principu, že je právem, se k vám samo neskloní. Ve statisících jsme přišli, abychom toto právo, jež nepřichází, sami vyrvali!“ Mnohým zachvěla tato slova a zapamatovali si je. Připomínal jsem si je tisíckrát v největších chvílích – zejména ve válce, a vždy byla nejen mně, ale i mnoha jiným vzpruhou k novým bojům a zápasům.“¹⁸⁹

2. 1 Ústřední škola dělnická – platforma socialistické vzdělanosti

Ústřední škola dělnická¹⁹⁰ vznikla na podzim roku 1898, oficiálně schválené stanovy měla až o rok později, 2. července 1899. Definována byla jako „kulturní reprezentantka hnutí československého socialismu“ a „jest vzdělávacím ústředím československé strany socialistické“¹⁹¹. Prakticky byla platformou sociálně-demokratické politiky a hlásala nutnost vzdělávání dělnické třídy. Jak se v publikaci k jejímu výročí doslova uvádí: „Tato činnost znamená konsolidovati národ a pěstovati bratrství mezi dělníky ducha a dělníky rukou“¹⁹². Ústřední škola dělnická byla zároveň ústředím vzdělávacích spolků. „ÚŠD byla zřízena jako první organizace vzdělávací činnosti dělnických osvětových spolků, které zřizovaly školy a kurzy pro vzdělávání a výchovu veškerého českého lidu, organizace přednášek a přednáškových cyklů, sbor putovníků učitelů a zřizování putovních knihoven – to byly úkoly, jež zakladatelé ÚŠD určili.“¹⁹³ Dva roky od zahájení soustřeďovala přes 130 národněsocialistických vzdělávacích spolků, v červnu 1926 už jich bylo jednou tolik.

Svým posluchačům nabízela kurzy všeobecně vzdělávací, ale také odborné, jazykové nebo výchovné, a to v jednoletých až čtyřletých kurzech vyučovaných denně na učilištích nebo ve formě přípravných kurzů na zkoušky či školy.¹⁹⁴ Vykazovala také

¹⁸⁸ NEUVEDENO. Šedesátiletý Jiří Pichl vzpomíná. *A-Zet*, 1932, č. 40, s. 1.

¹⁸⁹ SLAVÍČEK, Karel. Z roku 1902 a 1905. In ŠANTRŮČEK, *Šedesát let Jiřího Pichla*, s. 38.

¹⁹⁰ v citovaných textech se Ústřední škola dělnická objevuje pod zkratkou ÚŠD nebo Ú.Š.D.

¹⁹¹ NEUVEDENO, *Ústřední škola dělnická*, s. 17.

¹⁹² NEUVEDENO, *Ústřední škola dělnická*, s. 19.

¹⁹³ Poslání Ústřední školy dělnické. In Národní archiv, fond MV – 33.

¹⁹⁴ Poslání Ústřední školy dělnické. In Národní archiv, fond MV – 33.

vydavatelskou činnost – vydávala revue Národní kultura a odbornou příručku Vzdělavatel.

Hlavní idea školy prezentuje silný sociální motiv. Odráží tak i hlavní pilíř politiky národních socialistů – pozornost dělnické třídy a velmi silný socialismus: „Jest však řada dělníků, kteří touží výše. Jsou to především dělníci s hlubokým socialistickým uvědoměním, kteří nejen chtějí, ale jsou mnohdy také schopni býti apoštoly a učiteli socialistických idejí svým spoludělníkům. (...) Dnes však nemohou si vydržovati drahé učitele, choditi do pokračovacích škol, ať už veřejných, ať už soukromých, kde jest vysoké školné a kde se vyučuje ve dne, t. j. v době, ve které musí si tvrdou prací vydělávati na nejnütnější potřeby životní.“¹⁹⁵ Jak sám Pichl píše v jednom ze svých projevů: „Ideál socialismu je i ideálem mravním a ideál mravní nelze provést bez cílevědomé výchovy. (...) Výchovu k socialismu nedá nám žádná škola, ať kterékoliv typu a druhu, protože veřejnost těchto škol nese sebou uniformitu vzdělání, výchovu jen v jistém stupni vývoje jednotlivců. Ústřední škola dělnická však vychovává dospělé, tedy ty, kteří své povinné školní vzdělání skončili. A chce je vychovávat ve smyslu ideí, které spojují nás všechny ve velkou rodinu, ve velké společenství s cílem dosíci nejvyšších met, jaké jen lidstvo ve svém vývoji civilisačním může stihnout.“¹⁹⁶ A právě tyto myšlenky byly i politikou Jiřího Pichla. Jeho snahou bylo vzdělávat a vychovávat.

2.1.1 Činnost Jiřího Pichla v Ústřední škole dělnické

Na Ústřední škole dělnické jako její předseda vedl zejména řečnické kurzy. „Snahy osvětové a výchovné pronikají celou jeho činností. Jako novinář, politický řečník, organisátor a agitátor vyzvedá stále a soustavně hlediska kulturní, budí smysl pro vše krásné a ušlechtilé, nabádá vždy lid pracující rukou, aby obohacoval náplň svého života hodnotami duchovními a výmluvně získává porozumění příslušníků t. zv. inteligence pro potřeby dělnictva. Nikdo nemá nejmenších pochybností o nadšeném strání Pichlově, ale i jako bojovník strany nikdy nepřestává br. Pichl zdůrazňovati, že strana nemůže býti sama sobě cílem, nýbrž účinným prostředkem k uskutečňování ideálů národních a socialistických. Proto učí lásce ke straně, ale nikoli k nenávisti vůči

¹⁹⁵ NEUVEDENO, Ústřední škola dělnická, s. 8-9.

¹⁹⁶ Projev Jiřího Pichla. In Archiv bezpečnostních složek, fond S-19-3.

jiným politickým směrům. Br. senátor Pichl absolvoval nepřehledný počet přednášek a příležitostných projevů rázu čistě osvětového, zcela nezištně, bez honoráře, nezná únavy a jede ochotně, jak potřeba vyžaduje a čas dovoluje, ať je to např. na východní Slovensko, do Ostravy, Budějovic nebo do Vídně a Lince, aby všude povzbudil, poradil a poučil. To činí jako senátor, ale nebylo tomu leta jinak, i když byl jen prostý novinář, který se dlouho a jen svojí velikou, avšak neokázalou prací, probíjel k dnešnímu všeobecnému uznání.

Část jednoho z Pichlových projevů z Ústřední školy dělnické se objevila i na webových stránkách hnutí Dělnická mládež.¹⁹⁷ Jedná se o část přednášky z roku 1911, kde Pichl zdůvodňuje, proč má i pro dělnickou část národa smysl vzdělání: „Čím vzdělanější a silnější národ, tím více socialismus může v něm prospívat, neboť právě socialismus je produktem vyšší kultury. Toho důkazem také jest, že právě mezi nejvzdělanějšími národy socialismus dosáhl největšího rozmachu a nejpůsobivější formy. Konečnými cíly socialismu nemůže být jen hmotné zaopatření jedince, ale vytvoření nových forem kulturních, intelektuálních a osvětových, vytvoření nových hodnot duchových. A to nelze si mysliti bez národního života, bohatého, schopného rozvoje do všech směrů. Volnost a rovnost jednotlivce uprostřed volného a samostatného národa.“¹⁹⁸

V roce 1914 byla činnost Ústřední školy dělnické na čtyři roky přerušena (stejně jako politická činnost České strany národně sociální). Jiří Pichl stál dlouhá léta v jejím čele – zde jsou dvě charakteristiky jeho činnosti v ní: „Pichl, jako socialista, dobře ví a také to vždy akcentuje, že socialismus musí býti, aby byl odolný, expansivní a tvořivý, založen na kultuře srdce i ducha. Odtud snaha Pichlova, aby v širokých vrstvách lidových co nejvíce proniklo vzdělání duše i charakteru. Od založení Ústřední Školy Dělnické jest Pichl v řadách jejího výboru a po dlouhá léta jest jejím předsedou. Jest de fakto vlastně regentem kulturní práce ve straně, neboť Ústř. Škola Dělnický jest vzdělávacím ústředím československé strany socialistické, veškerá kulturní práce strany v ní se soustřeďuje, odtud vychází popudy a podněty na tomto poli. Za režimu Pichlova

¹⁹⁷ Občanské sdružení, které podporovalo krajně pravicovou Dělnickou stranu, tu Nejvyšší správní soud v r. 2010 rozpustil. In: Rozsudek Nejvyššího správního soudu. [online]. [cit 2011-05-02]. Dostupné z [www <http://www.nssoud.cz/docs/Delnicka_strana_original.pdf>](http://www.nssoud.cz/docs/Delnicka_strana_original.pdf)

¹⁹⁸ DĚLNICKÁ MLÁDEŽ. *Historické prameny národního socialismu*. [online]. [cit 2011-05-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.delnickamladez.cz/prameny-ns>>

tato instituce dospěla k nebývalému rozkvětu a nesnese srovnání s podobnými institucemi jiných politických stran.¹⁹⁹

„Celé generace našich pracovníků vchoval br. Pichl v řečnických kursech Ústřední školy dělnické, které vede celá desetiletí. Mezi absolventy jeho školy nalezneme i četné přední činitele našeho hnutí a poslance. Učí tam umění řečnickému formou osobitou a zajímavou. Vážná, nabádavá slova a sentence střídá rozmarný vtíp a humor, jemu vlastní, dovede povzbuditi a poraditi a počítá s psychologií svého různorodého posluchačstva.“²⁰⁰

Ústřední škola dělnická byla podle všech ukazatelů pro Pichla významnou příležitostí pro svou politickou seberealizaci. Na vinohradské radnici musel uplatňovat praktickou politiku dle potřeb lidí, stranický tisk byl sice platformou pro teze národních socialistů a jejich program, ale při přednáškách v Ústřední škole dělnické je mohl konkretizovat a rozvíjet. „Ústřední škole dělnické, již nazval br. Pichl před 10 lety na oslavném večeru v Národním domě vinohradském „svojí láskou“, věnoval mnoho péče, jsa tomuto kulturnímu prostředí strany, původně svazu dělnických vzdělav. besed a spolků, s malou přestávkou v čele od r. 1903. (...) Prozíravému vedení Pichlovu děkujeme, že Ústřední škola dělnická zůstala vždy ušetřena všech nezdravých vlivů denní politiky a politikaření, a že přes různé velké obtíže rázu osobního, hospodářského a administrativního, i přes nedostatek kulturní práci oddaných a věrných pracovníků, koná se zdarem své důležité úkoly pro národně socialistické hnutí a občanstvo.“²⁰¹

2.2 Jiří Pichl na vinohradské radnici

To, že se Jiří Pichl stal prvním poválečným starostou pražských Vinohrad, byla pro něho de facto odměna za jeho činnost za války, kdy se lidé potýkali s nedostatkem jídla a hladověli. Ačkoli sám měl tehdy existenční problémy²⁰², staral se o druhé a pomáhal jim. První politicky významnější funkcí totiž pro Pichla byla jeho činnost ve

¹⁹⁹ KYSELA, Frant. Jiří Pichl. *České slovo : Setba : Hlídky ústřední školy dělnické, 1922, č. 8.* In: Národní archiv, MZV-VA I.

²⁰⁰ ZDENĚK; VORÁČEK. Jiří Pichl – šedesátníkem. *Vzdělavatel, 1932, roč. XI., č. 2, s. 39.* In Archiv bezpečnostních složek, fond S-19-3.

²⁰¹ ZDENĚK; VORÁČEK. Jiří Pichl – šedesátníkem. *Vzdělavatel, 1932, roč. XI., č. 2, s. 39.* In Archiv bezpečnostních složek, s. 40-41. In Archiv bezpečnostních složek, fond S-19-3.

²⁰² po vypuknutí války v r. 1914 bylo zastaveno *České Slovo* a Jiří Pichl přišel o místo – In: NUEVEDENO. Šedesátiletý Jiří Pichl vzpomíná. *A-Zet, 1932, č. 40, s. 1.*

vinohradském zastupitelstvu. Jako jediný socialista tam působil už před válkou. „Po celou dobu války vedl Jiří Pichl jako člen vinohradského městského zastupitelstva s m. r. Toufarem lidovou kuchyň a to s takovým úspěchem, že tato kuchyně proti všem ostatním předměstským kuchyním nikdy nepřestala vařit. Vždycky dovedl se zástupcem zubožených žen vyžebrot nějaký příděl, takže kuchyně vařila až 7.000 jídel denně. (...) když byly demonstrace hladovějících žen nejhorší, Pichl se nebál z oken vinohradské radnice prohlásit, že není vinna obec, ale že všechnu tu bídu a všechny ty bolesti způsobila rakouská bestie.“²⁰³ Zájem o veřejnost měl za každých podmínek. Jako starý mládenec byl oddán svým funkcím dvacet čtyři hodin denně a pracoval a pomáhal v kteroukoli denní i noční hodinu. Obzvláště ve stavu válečném, když přišla potravinová krize: „Kolikráte ve 4 hodiny ráno dostavil se zástup žen před Pichlův byt s žádostí, že přijel na nuselské nádraží vagon potravin a žádal, aby intervenoval. A Pichl šel hned...“²⁰⁴

„O Pichlově pracovitosti mohou se vyprávěti pravé legendy, právě tak jako o jeho beznáročnosti. V posledních dnech války a v prvních letech naší samostatnosti byly dny, kdy si nedopřál ani spánku, takže jeho přátelé z obavy o jeho zdraví jej téměř násilně musili jednou donutiti k několikadennímu spánku.“²⁰⁵

Právě tento přístup ho pravděpodobně vynesl do křesla prvního poválečného starosty Královských Vinohrad. „Při volbě Pichlově rozhodoval vedle momentu politického (socialistický blok) také nepodceňovaný moment osobní: pracovat' nový starosta v obecním zastupitelstvu a v městské radě vinohradské více než jedno desetiletí v oboru komunální politiky sociální a humánním způsobem bezpříkladně vzorným. Otázka chudinská, péče o chudé a zanedbané děti, výživa chudiny a zejména dětí v dobách válečných na Král. Vinohradech bylo dílem, které neslo pečet Pichlova socialismu: od časného rána do pozdní noci přímo otcovská péče o mravní a hmotné zájmy chudiny a jejich maličkých, systematická organisace této péče a nejzdárnější její výsledky.“²⁰⁶ Zároveň, jak napsal Obrázkový deník Praha v červenci roku 1919, fakt, že

²⁰³ NUEVEDENO. Šedesátiletý Jiří Pichl vzpomíná. *A-Zet*, 1932, č. 40. s. 1.

²⁰⁴ KYSELA, Frant. Jiří Pichl. *České slovo, Setba : Hlídky ústřední školy dělnické*, 1922, č. 8. In: Národní archiv, MZV-VA I.

²⁰⁵ KYSELA, František. Nejde o myl? In ŠANTRŮČEK, Šedesát let Jiřího Pichla, s. 28.

²⁰⁶ NUEVEDENO. První český žurnalista starostou města. *Praha : obrázkový deník*, 1919, roč. I., č. 50, s. 2. Městské muzeum Česká Třebová.

byl Jiří Pichl zvolen prvním popřevratovým starostou a zároveň prvním novinářem v čele města, svědčí i o tom, že tento stav dochází svého politického zhodnocení.²⁰⁷

Ještě jednu vzpomínku nabízí tisk na období, kdy Jiří Pichl ovládal vinohradskou radnici. Znovu umožňuje dokreslit povahu Pichla – politika. Byl to člověk, který se pro své chování, vstřícnost a neradikální postupy těšil veliké oblibě veřejnosti: „Byl to rok 1936. Nabitý velký sál, představitelé Čs. obce legionářské zahajovali akci proti fašismu a zmatku, který fašismus plodil. A sám starosta města tu předsedal, řídil svou měkkou rukou shromáždění, a jen když řečníci ostře mluvili o Španělsku, Habeši, nacismu, pokyvoval souhlasně a tleskal nadšeně. Bojovník to nebyl. Ale milý český člověk, který věděl, co má být a co ne. Budiž mu za to dík.“²⁰⁸

Vinohradským starostou byl Jiří Pichl až do roku 1924²⁰⁹, pak se stal 1. náměstkem starosty.

2.3 Jiří Pichl v senátu

Jiří Pichl měl ambice být zvolen do říšské rady. Jeho kandidaturu v r. 1911 podporoval i předseda strany Václav Klofáč: „Protože nemohl jsem sám u Vás kandidovati, poslal jsem k Vám nejlepšího svého přítele, který by na radě říšské stál se mnou v jedné řadě a mne v boji s vládou a za práva a potřeby našeho lidu posílil.“²¹⁰ Zvolen ale nebyl.

Následná kandidatura přišla už v období první republiky. 15. listopadu 1925 se stal Jiří Pichl senátorem Národního shromáždění. Ve funkci pak setrval i v následujících dvou obdobích, tedy v letech 1929–1935 a 1935–1938.²¹¹ Senátorskou funkci zastával až do začátku druhé světové války.²¹²

Jako senátor vystupoval zejména tehdy, když hájil práva novinářů. Jeho sociální smýšlení se ale projevuje i v jiných jeho projevech. V rozpravě neřečnil příliš často,

²⁰⁷ NEUVEDENO. První český žurnalista starostou města. *Praha : obrázkový deník*, 1919, roč. I., č. 50, s. 2. Městské muzeum Česká Třebová.

²⁰⁸ VOP. A tak jsem žil život šťastný. *Národní osvobození*, 1947. In Národní archiv, fond MZV-VA II.

²⁰⁹ NEUVEDENO. Senátor Jiří Pichl šedesátníkem. *Moravské slovo*, 1932, č. 34, s. 1. In: Městské muzeum Česká Třebová.

²¹⁰ Volební plakát. In Archiv bezpečnostních složek. S-19-3.

²¹¹ PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY. *Digitální depozitář*. [online]. [cit. 2011-05-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/eknih/>>

pokud si ale bral slovo, jednalo se zejména o rozpravy, kde se projednávaly například zákony týkající se bytové péče (tu se snažil řešit i působením v ředitelství vinohradské spořitelny)²¹³, o mimořádném úvěru na zmírnění následků hospodářské krize, o státní pomoci při živelních pohromách, o novelizaci tiskového zákona nebo o penzijním pojištění novinářů.²¹⁴ „V senátě patří k nejpilnějším jeho členům a jeho zvláštní oblíbenější se problémy rázu sociálního (otázky bytové) a malozemědělského. Se svými voliči je Pichl v ustavičném styku a není snad jediné neděle, aby mezi ně nezajel.“²¹⁵

2.4 Další aktivity Jiřího Pichla

Jiří Pichl byl velmi aktivním člověkem. Před druhou světovou válkou zastával hned několik významných postů a zároveň se nikde neobjevují informace, že by jedno pro druhé nestíhal. Naopak. Všichni obdivovali jeho nasazení a kondici. Zároveň působil jako syndik, senátor, starosta a prezident Ústřední školy dělnické. Kromě výše zmíněného byl také členem Amerického klubu²¹⁶, působil ve vinohradské spořitelně, byl také okresním důvěrníkem své strany.

Jeho pracovní nasazení se odráželo i v těžítku, které měl na svém pracovním stole. Byl v něm vsazený Vergiliův citát *Labor omnia vincit* – práce přemáhá všechno.²¹⁷ „Ačkoliv Jiří Pichl je stále v jednom kole a zdá se, že nemá ani chvíle klidu, přece musí si ještě najít vždy tolik času, aby jej věnoval četbě a cestování. Je přímo fanatický turista, cestoval po Francii, Anglii, Turecku, Srbsku a Polsku, z domácích krajů má nejraději Šumavu a nyní Slovensko.“²¹⁸ Na Slovensko jezdil každoročně v létě do lázní na Sliač. Často se v novinách objevovaly jeho fotografie z promenády, kde se setkával s významnými lidmi. Jeho léčba byla vždy podle šéflékaře Pražáka radikální, protože v lázních strávil obvykle jen pár dnů. Svůj odpočinek tam trávil na procedurách nebo ve společnosti: „Syndik Pichl byl oblíben jak u Slováků, tak i u Čechů a hostů maďarských na Sliači. Ve vhodné chvíli a společnosti vzpružuje vždy

²¹² Ministerstvo vnitra Československé republiky. Ověřující list. In Městské muzeum Česká Třebová.

²¹³ BŠ. Ze života Jiřího Pichla. *České slovo*, 1932, roč. XXIV., č. 42, s. 3.

²¹⁴ PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY. *Digitální depozitář*. [online]. [cit. 2011-05-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/eknih/>> .

²¹⁵ BŠ. Ze života Jiřího Pichla. *České slovo*, 1932, roč. XXIV., č. 42, s. 3.

²¹⁶ Americký ústav vznikl v r. 1931 a jeho cílem bylo sblížení Československa a Spojených států a to jak po stránce hospodářské, tak také kulturní a umělecké. In: Národní archiv, fond AÚP – AMV 413.

²¹⁷ ŠPATNÝ, Emil. Je už tomu dávno. In ŠANTRŮČEK, Šedesát let Jiřího Pichla, s. 32.

pozornost jemným vtípem, nebo anekdotou. Proto je také, snad mně to dopustí, vždyť je mládencem, miláčkem žen bez rozdílu věku, a vidíte-li kde v parku deset dam a jednoho pána mezi nimi, můžete uzavřít sázku, že je to náš Pichl.²¹⁹

To, že se těšil velké popularitě, dosvědčuje i oslava jeho šedesátých narozenin a zároveň deseti let v čele syndikátu, kterou uspořádal Syndikát československých novinářů v Národním domě na Vinohradech: „Mezi přítomnými, kteří sál naplnili, bylo mimo jiné předseda senátu dr. Soukup se senátorem Habrmanem a poslanci Pekárkem a dr. Bachrem, z členů vlády ministr vnitra dr. Juraj Slávik, novináři všech politických stran, zástupci státní služby tiskové s odborovým přednostou Hájkem a vládním radou Tvarůžkem, attaché velvyslanectví jihoslovenského Živkovič, attaché polského velvyslanectví Wierzbianski a attaché lotyšského velvyslanectví Zirnīs, předseda Asociace zahraničních novinářů Suster, zástupci Jednoty čsl. novinářů, Spolku českých novinářů, Reichgewerkschaft der Deutschen Presse, Unie maďarských novinářů, Malé tiskové dohody, dále delegace Ústřední školy dělnické, delegace Městské spořitelny na Král. Vinohradech v čele s předsedou J. Pekárkem, delegace Městské spořitelny pražské s vrchním ředitelem Dominem, delegace Pražské obchodní a živnostenské komory s vicepresidentem Oberthorem, delegace Gremia pražského obchodnictva s dr. Koliandrem, za Zemskou hasičskou jednotu starosta Svazu slovanského hasičstva Seidl, starosta vnitřní Prahy inž. Rotnagel, generálové Bílý a Klecanda a četní jiní.²²⁰

²¹⁸ BŠ. Ze života Jiřího Pichla. *České slovo*, 1932, roč. XXIV., č. 42, s. 3.

²¹⁹ PRAŽÁK, Lad. Fugit irreparabile tempus. In ŠANTRŮČEK, Šedesát let Jiřího Pichla, s. 34.

²²⁰ NEUVEDENO. Slavnostní předvečer Pichlovy šedesátky. *A-Zet*, 1932, č. 40, s. 2.

3. JIŘÍ PICHL – pod dohledem gestapa a po druhé světové válce

Se začátkem druhé světové války skončil Jiří Pichl ve všech veřejných funkcích. Za okupace byl pod dohledem německé policie, po skončení války pak zůstal v ústraní. „Po 15. březnu 1939 nastalo pronásledování a perzekuce příslušníků tzv. „Beneschpartei“. Národně socialističtí funkcionáři v čele s Petrem Zenklem stali se rukojmími v německých koncentračních táborech. Z dvanáctičlenného výboru strany z roku 1936 bylo devět členů popraveno a dva uvězněni. Do konce války bylo v koncentračních táborech popraveno a umučeno 2400 funkcionářů a členů strany a víc než 10 000 vězněno.“²²¹ Důvodem k perzekuci byla mnohdy pouhá příslušnost k České straně národně sociální. Jejím členem byl i prezident Eduard Beneš.²²²

Materiály, které by dokládaly prohlídky u Pichla nebo jejich výsledky se mi dohledat nepodařilo. Letmé zmínky se ale objevují v tisku: „Za okupace se jubilant „těšil“ velké pozornosti gestapa; několikrát byla u něj domovní prohlídka a pod dozorem německé policie byl až do květnové revoluce r. 1945.“²²³

Taková situace rozhodně nepřidala sedmašedesátiletému Pichlovi na zdravotnímu stavu. Už před válkou vážně onemocněl – trpěl astmatem. „Za války Jiří Pichl ovšem nevypadal skvěle; i jeho ustavičný klidný a vytrvalý úsměv se ztrácel. Také Jiří Pichl měl své potíže, měl prohlídky a jiné starosti.“²²⁴

3.1 Jiří Pichl po druhé světové válce

V roce 1943 je už dle dotazníku Všeobecné občanské legitimace veden jako penzista.²²⁵ Jeho věk ale neuškodil jeho psychické kondici, tedy ani jeho pověsti: „Ješitnost a senilita, strašný to osud stárnoucích politiků – toho byl uchráněn, to ho

²²¹ KREČMER, Václav Klofáč a jeho národní socialismus, s. 126.

²²² ČESKÁ STRANA NÁRODNĚ SOCIÁLNÍ. *Historie ČSNS*. [online]. [cit. 2011-01-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.csns.cz/novinka.php?cln=52>>.

²²³ RP. Jiří Pichl pětasedmdesátníkem. *Práce*, 1947. In Národní archiv, fond MZV-VA II.

²²⁴ NEUVEDENO. Syndik Pichl. *Československé informace : Korespondence tiskového odboru Ministerstva informací*, 1947, ročník III., č. 7, s. 14. In Městské muzeum Česká Třebová.

nepotkalo, to nezná. Je krásný a mužný, pokorný a bílý a s tichou odevzdaností hledí, jak s jeho stromu padá list...²²⁶

Jeho intelektuální činnost i na sklonku života potvrzuje ve své zprávě i Ladislav Mach, tehdejší tajemník Svazu čs. novinářů, který Pichla navštívil začátkem října 1952, tedy necelého čtvrt roku před jeho smrtí: „Živě se zajímá o veřejný život a zřejmě i větší část svého času tráví studiem. U jeho postele je hromádka knih a to vesměs knih z Malé knihovny marxistické. Když jsem přišel studoval právě knížku Engelse: Podíl práce na polidštění opice. Zdůrazňoval, že tuto literaturu teď výhradně studuje proto, aby se sám přesvědčil zda tento světový názor je skutečně vyhovující. Dojem je ten, že má opravdu poctivou a nezištnou snahu přesvědčit se o pravdě.“²²⁷ Tajemník Svazu novinářů zároveň podotýká, že i přes nadprůměrnou penzi na tom není finančně nejlépe a přimlouvá se v dopise za finanční pomoc: „Z jeho řeči i když si stěžoval, na to, že se musí silně omezovat hlavně v nákupu knih, nevyzníval v žádném případě přání o nějakou podporu. Přesto však bych doporučoval, aby mu podpora byla poskytnuta. Odůvodňuji to také tím, že je celkem známo jak za okupace podporoval novináře, kteří se octli bez prostředku.“²²⁸

Jiří Pichl, jak už jsem uvedla, trpěl astmatem. Zemřel po krátké nemoci 27. prosince 1952 v Praze. Bylo mu osmdesát let. Řeč nad rakví pronesl jeho dlouholetý přítel politik a novinář Jiří Stříbrný.

„Byl to bohatý člověk?! Vždyť celý svůj život bydlel, a na věky usnul v malém jednookém studentském pokojíčku? Pravda! Při tom mu ale patřilo veliké, nádherné a bohaté království, a to království nebylo z tohoto světa! Ano, byl to bohatý člověk!!

Byl to veliký člověk?! Vždyť ho bylo do uzlíčku! Ruku-li podal, zachvěla se Vám v dlani ruka dítěte!! Pravda! Při tom ale málokdo zasel tak veliký lán na národa roli dědičné! A přijde den, kdy Jiří Pichl bude pasován na posledního buditele českého národa! Ano, byl to velký člověk!

²²⁵ Žádost o všeobecnou legitimaci. In Národní archiv, fond Policejní ředitelství Praha II – všeobecná spisovna – 1941-1950.

²²⁶ KLÁTIL, F. Jiří Pichl – bratr nejmilejší. *Svobodné slovo*, 1947. In Národní archiv, fond MZV-VA II.

²²⁷ MACH, Ladislav. Záznam o návštěvě u Jiřího Pichla ze dne 6. října 1952. In Národní archiv, fond ASYN desky Jiří Pichl.

²²⁸ MACH, Ladislav. Záznam o návštěvě u Jiřího Pichla ze dne 6. října 1952. In Národní archiv, fond ASYN desky Jiří Pichl.

Byl to dobrý člověk?! Kam vstoupil, tam jak by slunéčko vysvitlo, a hned všem vlídné úsměvy, milá slova a zlato svého srdce plnýma rukama rozdával! Tisíce potěšil, tisíce poučil, tisícům poradil, tisícům pomohl jen jedno nedokázal: aby někomu vědomě slovem nebo skutkem ublížil! Jaká to krása! Jaké to bohatství! Jaké to království Boží v srdci člověka! Ano, byl to dobrý člověk!

Byl to veselý člověk?! Byť námi život jak provazem kroutil, Jiří vždycky rozveselil! Nikdy nezarmoutil! Ano, byl to veselý člověk!

Byl to šťastný člověk?! Sám v srdci svém šťasten, blažil jiné. Toť nejvyšší účel člověka! Ano, byl to šťastný člověk!!²²⁹

Jiří Pichl je pohřben na pražském vinohradském Olšanském hřbitově.

3.2 Postavení Jiřího Pichla ve společnosti

Jiří Pichl se nikdy neoženil ani neměl děti. Vysvětlení nabízí další z novinových vzpomínek: „Na schůzkách našich rodáků Pichl říkává, že se nemohl oženiti pro nedostatek času. Chápu to a dodávám, že je to tak dobře, neboť neměl-li času, aby se oženil, měl by ještě méně času být manželem. Leda, že by se byl za hodinu rozvedl. Víc času v jeho životě na manželství asi dosud nezbývalo.“²³⁰ Sám Pichl to v den svých šedesátých narozenin v deníku A-Zet potvrzuje: „Snad proto jsem se s každou holkou rozešel, že jsem žádné nemohl věnovat své neděle. Byla to tenkrát velká dřina, ale bylo nám při ní možná radostněji, než je kolegům dnes.“²³¹ I tato věta svědčí o duchu doby a o apetitu, se kterým Pichl novinářskou činnost vykonával. Na oslavě v Národním domu na Vinohradech pak Pichl zhodnotil svůj život: „Bral jsem život nerudovsky. Vše, co jsem dělal, dělal jsem rád. V době, kdy jsem byl na Vinohradech starostou, byl jsem zároveň předsedou v 19 spolcích – a nikdy jsem nevynechal ani jedinou schůzi. To proto, že jsem měl k té práci vždycky dobrý poměr. Bral jsem život jako sklenku vína. Chtěl jsem ji vypít až na dno. A tak jsem žil život šťastný.“²³²

²²⁹ Proslov údajně Jiřího Stříbrného z pohřbu Jiřího Pichla dne 6. ledna 1953. In Městské muzeum Česká Třebová.

²³⁰ K. R. Všední den Jiřího Pichla. *Náš kraj*, 1935, roč. IX, č. 10, s. 2. In Archiv bezpečnostních složek, fond S-19-3.

²³¹ NEUVEDENO. Šedesátiletý Jiří Pichl vzpomíná. *A-Zet*, 1932, č. 40, s. 1.

²³² VOP. A tak jsem žil život šťastný. *Národní osvobození*, 1947. In Národní archiv, fond MZV-VA II.

Jiří Pichl byl pro národní socialismus opravdovou posilou, protože ho propagoval veškerými svými činy. V řadách Ústřední školy dělnické odpřednášel stovky kurzů, kde prezentoval hlavní myšlenky politiky této strany a lpěl na zvyšování vzdělanosti dělnické vrstvy. Stejně tak tomu bylo na politických mítincích a při setkávání s voliči. Jeho politické přesvědčení se vyvinulo z volání národa po samostatnosti v době pokrokového hnutí a zůstalo mu do konce života. Nikdy se nepřidal na stranu těch, kteří přitakali režimu, nedostal se s ním ale jako řadový člen strany ani do sporu. Přestože se pohyboval na velmi významných postech, byl mužem, který žil ve stínu největších osobností tehdejší politiky.

Jako novinář redigoval jak ústřední stranický tisk, tak také noviny, které vydávalo nakladatelství Melantrich a které byly z toho postu více nestranné. Byl příkladem toho, že je to povolání velmi namáhavé. V redakci často trávil i osmáct hodin denně. Jako osoba veřejně činná se nevyhnul ani perzekucím ze strany policie – za první světové války v důsledku konfiskace listu přišel o místo, za druhé světové války u něj doma probíhaly prohlídky a řada jeho kolegů skončila v koncentračních táborech. Alois Žipek ho ve Vinohradském slově označil za novináře v duchu Havlíčkově.

Jiří Pichl je příkladem žurnalisty a zároveň politika, který stál v čele stranického tisku. Začínal v pokrokářských novinách, poté se stal na téměř dvacet let mužem číslo jedna ústředního tiskového orgánu České strany národně sociální – České demokracie a na ni navazujícího Českého slova. Působil také jako odpovědný redaktor tisku Melantrichu.

Z Pichlovy novinářské kariéry je nejvýznamnějším post předsedy Syndikátu československých novinářů. Jako národní socialista lpěl vždy hlavně na zájmech lidu a jejich rovném postavení – a tedy i v případě novinářského stavu. Dlouhá léta bojoval proti nespravedlnosti rozdělování penzí pro novináře a jejich nedostatečném zajištění v případě nemoci. Právě penzijní pojištění se nakonec jeho zásluhou podařilo prosadit. Zároveň ale na nejvyšších postech řešil principy cenzury a usiloval dlouhá léta o nový tiskový zákon. Ani jako senátorovi se mu ho ale nepodařilo prosadit.

Podle dobových médií byl Jiří Pichl váženým člověkem, byl pečlivý, energický, pracovitý, spravedlivý. Bránil demokracii a své přesvědčení, bojoval za pozvednutí sociální úrovně dělnického stavu. Právě tomu zasvětil léta strávená na přednáškách v Ústřední škole dělnické. Záslužná ale byla také jeho činnost za první světové války, kdy z postu vinohradského zastupitele pomáhal lidem při potravinové krizi a o desetiletí později jako náměstek starosty této městské čtvrti také pomáhal při řešení neutěšené bytové otázky.

Lidé si tohoto muže velmi vážili, důkazem toho jsou mj. i dopisy, které mu posílali – na místě adresátů se střídají politici, vládní představitelé nebo i prezidenti s obyčejnými, nejprostšími lidmi. Nehledě na politickou příslušnost, stranickou či profesní rivalitu, snažil se pomoci každému, kdo ho o pomoc požádal.

O jeho šedesátých narozeninách, jak je vidno z materiálů Národního archivu (ve výstřižkovém archivu Ministerstva zahraničních věcí), psali nejen listy Melantrichu a národních socialistů, ale i dalších politických stran – Národní osvobození, Venkov, Pražský večerník, Prager Presse, Československá republika, Národní listy, Právo lidu. O jeho pětasedmdesátinách pak Práce, Svobodné noviny, Svobodné slovo, Národní osvobození nebo Zemědělské noviny.

V závěru práce se nabízí otázka, co bylo skutečným posláním Jiřího Pichla, která z jeho činností pro něj byla důležitější a ve které více vykonal. Odpověď v tomto případě podává následující vzpomínka, která se objevila ve sborníku Šedesát let Jiřího Pichla: „Obdivuhodná je jeho všestrannost a energie. Potkáte se s ním časně ráno, jak spěchá do redakce, uvidíte jej i pozdě večer vraceti se z nádraží, měl-li venku nějakou vzdělávací přednášku nebo politickou schůzi. Často po takovém nahodilém setkání s ním jsem se ptal sama sebe, je-li více politikem či žurnalistou, veřejným pracovníkem či přítelem, vzdělavatelem a rádcem malého lidu. Odpověď byla vždy stejná: ve všem je na svém místě, na každém úseku své bohaté činnosti je platným článkem, neohroženým zastáncem a hlasatelem národního citění i zásad pravé demokracie.“²³³

²³³ ŘÍHA, Jindřich. Syndikova šedesátka. In ŠANTRŮČEK, Šedesát let Jiřího Pichla, s. 29.

Závěr

Tato diplomová práce je shrnutím života novináře a politika Jiřího Pichla. Stala se tak první ucelenou biografií o jeho životě.

Kapitola o novinářské kariéře Jiřího Pichla je postavena zejména na charakteristice listů, do nichž přispíval. Bohužel se mi v dobovém tisku ani ve výstřižkovém archivu, kterým disponuje Národní archiv, nepodařilo dohledat konkrétní články, které by napsal a které by tak umožnily hlubší analýzu období jeho novinářské činnosti. Články v novinách standardně nebyly podepsané, ani v archivních fondech se nenacházejí žádné rukopisy jeho článků. Z nasbíraného archivního materiálu lze však usuzovat, že byl názorově stálý a žil v duchu socialismu. Povolání novináře pro něho bylo nástrojem k šíření politické národně sociální myšlenky a vzdělanosti.

Jak je z různých statí zřejmé, zpočátku se věnoval zejména administraci novin a drobnějším zprávám. Poté se, jak sám Jiří Pichl uvádí, věnoval vnitřní politice a byl odpovědným redaktorem několika tisků.

Právě z postu odpovědného redaktora se nejvíce setkával s byrokratickými překážkami žurnalistické činnosti – tedy zejména s cenzurou. Tomuto tématu se proto věnoval i jako předseda Syndikátu novinářů. Tento post zastával dvanáct let. Nejvíce materiálu, který shrnuje jeho agendu, je dochováno ve fondu Syndikátu novinářů v Národním archivu v Praze.

Pichlovu činnost politickou (v městském zastupitelstvu a v Senátu Národního shromáždění) hodnotí také dobový tisk, který také zveřejňoval některé jeho proslovy, v Archivu bezpečnostních složek jsou pak rukopisy jeho politických projevů. Ty dokazují, že byl oddaným politikem národních socialistů, a to od první chvíle, kdy do jejich řad vstoupil, až do posledního okamžiku.

Jiří Pichl je v pamětech vykreslován velmi idylicky, ale při postupném odhalování jeho života (a to v kontextu historických událostí) jsem dospěla k názoru, že tyto charakteristiky nejsou účelové, ale zakládají se na skutečné úctě k němu.

V příloze mé studie je několik fotografií, které jsou průřezem Pichlova života. Většina z nich pochází ze sbírky Městského muzea v České Třebové, města, kde se novinář narodil.

Postavení novinářů ve společnosti, pokud bychom ho měli posuzovat na příkladu Jiřího Pichla, od počátku 20. století neustále nabývalo na váženosti. Přispěl k tomu fakt, že se novináři navenek začali prezentovat jako ucelená profesní skupina, ačkoli je ve skutečnosti mnohdy rozdělovala politická příslušnost a angažovanost. Jejich situace navíc byla komplikovaná cenzurními opatřeními a nedostatečnou svobodou slova, kterou novinářům negarantovala ani na demokratických základech vybudovaná první republika.

V období první a druhé světové války byli navíc nuceni čelit z postu osob veřejně prezentujících své názory (nebo názory své politické strany) restriktivním opatřením vládnoucích garnitur ať už vůči listu nebo své osobě. Druhá světová válka pak byla pro novináře zkouškou přesvědčení a cti.

Summary

This thesis is a complex biography of Jiří Pichl, a journalist and politician who was born in Česká Třebová in 1872. My main resources were materials at the Národní Archiv (National Archive), Archiv bezpečnostních složek (Security Issues Archive) and Municipal Museum of Česká Třebová where I found Pichl's correspondence, some of his political speeches and newspaper clippings. An important part in the process of writing this thesis was also the analysis of newspaper and magazines to which Pichl contributed. His biography is referenced with important historical events which were influencing his life.

Jiří Pichl was a journalist and politician, who started his journalism career in the spirit of anti-Austrian protests and progressive movement in 1890s'. His first journalism job was as a reporter with the regional newspaper Hlasy z východních Čech (Voices from Eastern Bohemia). A year later, he was already writing for Prague's Czech Newspaper. The Austrian police however saw this paper as progressive and banned it a year after that. Pichl then returned to his former employer Josef Pelcl to write for his revue Rozhledy (Outlooks). In 1901 he joined the newspaper of Czech National Social Party. Between 1926 and 1939 he was chairing the Czechoslovak Journalists Syndicate. He achieved a pension insurance of journalists and was also calling for a change in press policies.

As a politician, he was an important speaker and agitator of Czech National Social Party. He was also teaching at the Central Workers' School of which he was a chairperson for many years. As a politician of Vinohrady town he was helping people during the food crisis. Thanks to that, he became the mayor of the town after the war. He was also a senator at the National Assembly.

Journalism career represented to him spreading of political, social and national ideas and education. According to newspaper from the time, Pichl was a respected, diligent, energetic, hardworking and fair-minded person. He was defending democracy and his attitudes, he was also fighting for the raise of a status of workers' class.

Použitá literatura

- LITERATURA

BĚLINA, Pavel et al. *Dějiny zemí koruny české II. Od nástupu osvícenství po naši dobu*. 1. vydání. Praha : Paseka, 1992. 308 s. ISBN 80-85192-28-4.

BĚLINA, Pavel et al. *Kronika českých zemí : Doba obrozenecká – konec 19. století 1841–1899*. Třetí vydání. Praha : Fortuna Libri, 2008. ISBN 978-80-7321-404-3.

BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky : I. Díl Český periodický tisk do roku 1918*. 1. vydání. Praha : Novinář, 1981. 296 s.

BERÁNKOVÁ, Milena; KŘIVÁNKOVÁ, Alena; RUTTKAY, Fraňo. *Dějiny československé žurnalistiky : III díl Český a slovenský tisk v letech 1918–1944*. 1. vydání. Praha : Novinář, 1988. 315 s.

FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury : Osobnosti, díla, instituce. 2/I H-J*. Praha : Academia, 1993. 592 s. ISBN 80-200-0468-8.

HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949–2006*. Praha : Libri, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7277-165-3.

HUDEC, Vladimír. *Z historie naší novinářské organizace*. Praha : Novinář, 1987. 190 s.

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Počátky spolkového života českých novinářů. Sborník národního muzea v Praze, řada C – Literární historie 53 (1-4)*. str. 27-33.

KAFKA, Josef et al. *Národopisná výstava československá v Praze 1895 : Hlavní katalog a průvodce*. Praha : Tiskem Edv. Beauforta, 1895. 136 stran.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře první republiky (1918-1938) : Díl první: Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Praha : Libri, 2000. 576 s.

ISBN 80-7277-027-6.

KLÁTIL, František. *Republika nad stranami : O vzniku a vývoji Československé strany národně socialistické (1897 – 1948)*. 1. vydání. Praha : Melantrich, 1992. 376 s. ISBN 80-7023-117-3.

KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vydání. Praha : Portál, 2010. 344 s. ISBN 978-80-7367-698-8.

KOSATÍK, Pavel. *Čeští demokraté : 50 nejvýznamnějších osobností veřejného života*. 1. vydání. Praha : Mladá fronta, 2010. 344 s. ISBN 978-80-204-2373-3.

KREČMER, Josef. *Václav Klobáček a jeho národní socialismus*. 1. vydání. Praha : Adonai, 2000. 132 s. ISBN 80-86500-01-2.

KREJČÍ, František, Václav. *Konec století : Výbor z pamětí*. 1. vydání. Praha : Československý spisovatel, 1989. 372 s. ISBN 80-202-0026-6.

KUBÍČEK, Jaromír. *Noviny české republiky 1919-1945. Část 1. Bibliografie*. Brno : Sdružení knihoven České republiky, 2004. 444 s. ISBN 80-86249-27-1.

KUBÍČEK, Jaromír. *Noviny české republiky 1919-1945. Část 2. Přehledy, rejstříky*. Brno : Sdružení knihoven České republiky, 2004. 276 s. ISBN 80-86249-29-8.

MALÍŘ Jiří; MAREK, Pavel et al. *Politické strany : Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861–2004. Díl 1, Období 1861-1938*. Brno : Doplněk, 2005. 1021 s. ISBN 80-7239-178-X.

MAREK, Pavel et al. *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*. 1. vydání. Olomouc : Gloria, 2000. 404 s. ISBN 80-86200-25-6.

PACOVSKÝ, Jaroslav. *Na vlnách rozhlasu*. 1. vydání. Praha : Český rozhlas, 1993. 158 s.

TOMEŠ, Josef et al. *Český biografický slovník XX. století : II. díl K-P*. Praha : Paseka, 1999. 655 s. ISBN 80-7185-246-5.

SEKERA, Martin. Etapy vývoje českých tištěných médií od 19. do počátku 20. století. . *Sborník národního muzea v Praze, řada C – Literární historie 53 (1-4)*. s. 11-18.

SEKERA, Grégrovy Národní listy jako badatelský problém. In *Dějiny a současnost*, 1996, č. 5. s. 4.

ŠANTRŮČEK, Bohuslav. *Šedesát let Jiřího Pichla*. Praha : Melantrich, 1932.

ŠALDA, Jaroslav. *Budování tisku za Rakouska, Československa a jeho obrana za německé okupace*. 1. vydání. Praha : Eva, 2001. 342 s.

NEUVEDENO. *Ústřední škola dělnická : vzdělávací ústředí Československé strany socialistické 1898-1926*. Praha : Ústřední škola dělnická, 1926.

VESELÝ, Antonín, Pravoslav. *Omladina a pokrokové hnutí : Trochu historie a trochu vzpomínek*. Praha : Náklad vlastní, 1902. 467 s.

- **SEZNAM POUŽITÝCH TITULŮ A NOVINOVÝCH ČLÁNKŮ** (řazeno dle abecedního pořadí titulů):

A-Zet

NEUVEDENO. Šedesátiletý Jiří Pichl vzpomíná. *A-Zet*, 1932, č. 40, s. 1

NEUVEDENO. Slavnostní předvečer Pichlovy šedesátky. *A-Zet*, 1932, č. 40, s. 2.

A-Zet, 1941, č. 25, s. 1.

A-Zet, 1941, č. 26, s. 1.

A-Zet, 1941, č. 27, s. 1.

A-Zet, 1941, č. 28, s. 1.

A-Zet, 1941, č. 29, s. 1.

A-Zet, 1941, č. 30, s. 1.

Česká demokracie

NEUVEDENO. V okamžiku posledním. *Česká demokracie*, 1902, roč. IV., č. 1, s. 1.

NEUVEDENO. České slovo. *Česká demokracie*, 1907, roč. IX., č. 16., s. 1.

České noviny

České noviny. 16. května 1895. str. 2. (pozn. vydání na ukázkou, nečíslováno)

České slovo

BŠ. Ze života Jiřího Pichla. *České slovo*, 1932, roč. XXIV., č. 42, s. 3.

KLOFÁČ, Václav, Jaroslav. Jiří Pichl náš nejmladší šedesátník. *České slovo*, 1932, roč. XXIV., č. 42, s. 1.

České slovo, 1907, roč. I., č. 1, s. 1

České slovo, 1907, roč. I., č. 3, s. 1.

České slovo, 1918, roč. X, č. 40.

České slovo, 1920, roč. XII., č. 76.

České slovo, 1932, roč. XXIV., č. 42.

NEUVEDENO. Jubilejní připomínka. *České slovo*, 1932, ročník XXIV., č. 42, s. 5.

Hlasy z východních Čech

NEUVEDENO. Denní zprávy. *Hlasy z východních Čech*, 1893, roč. II., č. 18, str. 3-4.

NEUVEDENO. K otevření národopisné výstavy. *Hlasy z východních Čech*, 1895, roč. IV, č. 13.

Pondělník časopisu Český socialista

NEUVEDENO. *Pondělník časopisu Český socialista*, 1918, č. 1, s. 1.

Rozhledy

PELCL, Josef. *Rozhledy sociální, politické a literární*, 1896, roč. V., str. 1-4.

PELCL, Josef. *Rozhledy národohospodářské, sociální, politické a literární*. Chrudim : Pelcl, 1895. s.684.

- **SEZNAM VÝSTŘÍŽKŮ Z PERIODIK:**

ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK:

K. R. Všední den Jiřího Pichla. *Náš kraj*, 1935, roč. IX, č. 10, s. 2. In Archiv bezpečnostních složek, fond S-19-3.

ZDENĚK; VORÁČEK. Jiří Pichl – šedesátníkem. *Vzdělavatel*, 1932, roč. XI., č. 2, s. 39. In Archiv bezpečnostních složek, fond S-19-3

MĚSTSKÉ MUZEUM ČESKÁ TŘEBOVÁ:

LEDERER, M. Devětačtyřicet kotilionů studenta Jiřího Pichla. *Neznámé periodikum*, nedatováno. In Městské muzeum Česká Třebová, fond osobnosti, signatura A 30, karton 2.

NEUVEDENO. Hlídka mládeže, *Název periodika nečitelný*, 1935. In Městské muzeum Česká Třebová, fond osobnosti, signatura A 30, karton 2.

NEUVEDENO. První český žurnalista starostou města. *Praha : obrázkový deník*, 1919, roč. I., č. 50, s. 2. Městské muzeum Česká Třebová, fond osobnosti, signatura A 30, karton 2.

NEUVEDENO. Sbor divadelních ochotníků chrudimských. *Neznámé periodikum*, 1. 12. 1984. In Městské muzeum Česká Třebová, fond osobnosti, signatura A 30, karton 2.

NEUVEDENO. Sen. Pichl čestným členem. *Neznámé periodikum*, 1938. In Městské muzeum Česká Třebová, fond osobnosti, signatura A 30, karton 2.

NEUVEDENO. Senátor Jiří Pichl šedesátníkem. *Moravské slovo*, 1932, č. 34, s. 1. In: Městské muzeum Česká Třebová, fond osobnosti, signatura A 30, karton 2.

NEUVEDENO. Syndik Pichl. *Československé informace : Korespondence tiskového odboru Ministerstva informací*, 1947, ročník III., číslo 7. s. 14. In Městské muzeum Česká Třebová, fond osobnosti, signatura A 30, karton 2.

SOUČEK, Tomáš. Dostaveníčko u syndika českých novinářů 75letého Jiř. Pichla. *neznámé periodikum*, 1947. In Městské muzeum Česká Třebová, fond osobnosti, signatura A 30, karton 2.

NÁRODNÍ ARCHIV:

KLÁTIL, F. Jiří Pichl – bratr nejmilejší. *Svobodné slovo*, 1947. In Národní archiv. fond MZV-VA II.

KYSELA, Frant. Jiří Pichl. *České slovo : SETBA – Hlídka Ústřední školy dělnické č. 8*, 1922. In Národní archiv. Fond MZV-VA I.

KZK. Náš Pichl. *České slovo*, 1932. In: Národní archiv, fond MZV-VA I.

NEUVEDENO. Feuilleton : Jiří Pichl – padesátníkem. *Večerní České slovo*, 1922. In Národní archiv, fond MZV-VA I.

NEUVEDENO. Je třeba cenzury? *Lidový deník*, 1938. In Národní archiv, fond ASYN, karton 68.

NEUVEDENO. Jiří Pichl čestným syndikem novinářů. *České slovo*, 1940. In Národní archiv, fond: MZV-VA I.

NEUVEDENO. Poměry čs. novinářů před forem senátu. *Právo lidu*, 1934. In Národní archiv, fond: MZV-VA I.

NEUVEDENO. Senátor Jiří Pichl vzpomíná: Jak jsme začínali. *České slovo*, 1937. In Národní archiv, fond MZV-VA I.

NEUVEDENO. Večer k poctě Jiřího Pichla. *A-Zet*, 1940. In Národní archiv, fond: MZV-VA I.

RP. Jiří Pichl pětasedmdesátníkem. *Práce*, 1947. In Národní archiv, fond MZV-VA II.

VOP. A tak jsem žil život šťastný. *Národní osvobození*, 1947. In Národní archiv, fond MZV-VA II.

- **ARCHIVNÍ FONDY:**

NÁRODNÍ ARCHIV ČESKÉ REPUBLIKY:

fond: Americký ústav Praha: AÚP – AMV 413. Karton 28, signatura 413-28-10/10

fond Archiv Syndikátu novinářů: ASYN. Cenzura a zásahy syndikátu. Karton 68.

fond Archiv Syndikátu novinářů: ASYN, Praha. desky Jiří Pichl.

fond Archiv Syndikátu novinářů: ASYN. Penzijní pojištění 1928-1931. Schůze kuratoria, korespondence. Karton 83, inv. č. 83/3.

fond Archiv Syndikátu novinářů: ASYN. Penzijní pojištění. Schůze kuratoria. 1932-41.
Karton 83, inv. č. 83/5.

fond MV – 33, inv. č. P. Zenkl, 4. odd.

fond MZV-VA I, Ministerstvo zahraničních věcí – výstřížkový archiv, Praha –
výstřížkový archiv I. karton 3780. signatura Jiří Pichl.

fond MZV-VA II, Ministerstvo zahraničních věcí – výstřížkový archiv, Praha –
výstřížkový archiv I. karton 1241. signatura Jiří Pichl.

ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK – Oddělení archivních fondů FMV:

fond Sběrka různých písemností, signatura S-19-1 až 3

MĚSTSKÉ MUZEUM ČESKÁ TŘEBOVÁ:

fond osobnosti, signatura A 30, karton 2

STÁTNÍ OBLASTNÍ ARCHIV PRAHA:

značka KST Praha, č. krabice 603, fascikl TIV/1065/28(6)

• **ELEKTRONICKÉ ZDROJE:**

ČESKÁ OBEC SOKOLSKÁ. *Založení Sokola*. [online]. [cit. 2011-04-25]. Dostupné
z WWW: <<http://www.sokol-cos.cz/COS/sokol.nsf/pages/zalozeni-sokola-DBAE>>.

ČESKÁ STRANA NÁRODNĚ SOCIÁLNÍ. *Historie ČSNS*. [online]. [cit. 2011-01-16].
Dostupné z WWW: <<http://www.csns.cz/novinka.php?cln=52>> .

Českořebovské kalendárium na měsíc duben. [online]. Změněno 2006-03-19. [cit.
2011-03-22]. Dostupné z WWW
<http://www.zpravodaj.ceskatrebova.cz/2006/Kalendarium4_06.htm> .

DĚLNICKÁ MLÁDEŽ. *Historické prameny národního socialismu*. [online]. [cit 2011-05-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.delnickamladez.cz/prameny-ns>>.

CHURANĚ, Milan. *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století* [online]. [cit 2011-04-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.libri.cz/databaze/kdo20/list.php?od=k&start=21&count=20>>.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA V PRAZE. *Josef Pelcl*. [online]. [cit 2011-04-20]. Dostupné z WWW: <http://search.mlp.cz/searchMKP.jsp?action=sOsoba&key=2169411#/ak_od=key-eq:2169411&ak_o=key-eq:2169411>.

NÁRODNÍ DIVADLO. *Hana Benoniová*. [online]. [cit. 2011-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=1137&sz=0&zz=OPR&pn=254affcc-cb43-4078-86fe-c5544619cf67>>.

NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR. *Databáze Národní knihovny ČR*. [online]. [cit. 2011-01-12]. Dostupné z WWW: <http://aleph.nkp.cz/F/DLM2CR9Q56AVPRCI8AJCM4JN55I77D5F4GHU8PVFVV2TA4BHTN-27277?func=find-b&find_code=WRD&x=0&y=0&request=Hlasy+z+v%C3%BDchodn%C3%ADch+%C4%8Cech&filter_code_1=WTP&filter_request_1=&filter_code_2=WLN&adjacent=N>

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY. *Digitální depozitář*. [online]. [cit. 2011-05-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/eknih/>> .

Rozsudek Nejvyššího správního soudu. [online]. [cit 2011-05-02]. Dostupné z www <http://www.nssoud.cz/docs/Delnicka_strana_original.pdf>.

SOKOLSKÁ ŽUPA VÝCHODOČESKÁ-PIPPICHOVA. *Karel Pippich*. [online]. [cit. 2011-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.zupa-pippichova.eu/index.php?oid=1082659>>.

SPOLEČNÁ ČESKO-SLOVENSKÁ PARLAMENTNÍ KNIHOVNA. *NS RČS 1935-1938, Senát, 42. schůze, část 2/6*. [online]. [cit 2010-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/eknih/1935ns/se/stenprot/042schuz/s042002.htm>>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Jiří Pichl v České Třebové (foto)

Příloha č. 2: Jiří Pichl (vlevo) s bratrem (foto)

Příloha č. 3: Jiří Pichl jako student v Hradci Králové (foto)

Příloha č. 4: Jiří Pichl v Chrudimi (foto)

Příloha č. 5: Redakce České demokracie v r. 1904 (foto)

Příloha č. 6: Jiří Pichl v r. 1919 (foto)

Příloha č. 7: Jiří Pichl přednáší na kurzu Ústřední školy dělnické (foto)

Příloha č. 8: Karikatura Jiřího Pichla v městském zastupitelstvu z r. 1910 (foto)

Příloha č. 9: Členská legitimace Jiřího Pichla v Senátu Národního shromáždění z r. 1935 (foto)

Příloha č. 10: Jiří Pichl na lázeňské promenádě (foto)

Příloha č. 11: Jiří Pichl v šedesáti letech (foto)

Příloha č. 12: Jiří Pichl po ustavující valné schůzi Národního svazu novinářů 11. 6. 1939 (foto)

Příloha č. 13: Jiří Pichl v penzi (foto)

Příloha č. 14: Jiří Pichl (foto)

Přílohy

Příloha č. 1: Jiří Pichl v České Třebové (foto)

Zdroj: Městské muzeum Česká Třebová

Příloha č. 2: Jiří Pichl (vlevo) s bratrem (foto)

Zdroj: Městské muzeum Česká Třebová

Příloha č. 3: Jiří Pichl jako student v Hradci Králové (foto)

Zdroj: Městské muzeum Česká Třebová

Příloha č. 4: Jiří Pichl v Chrudimi (foto)

Zdroj: Městské muzeum Česká Třebová

Příloha č. 5: Redakce České demokracie v r. 1904 (foto)

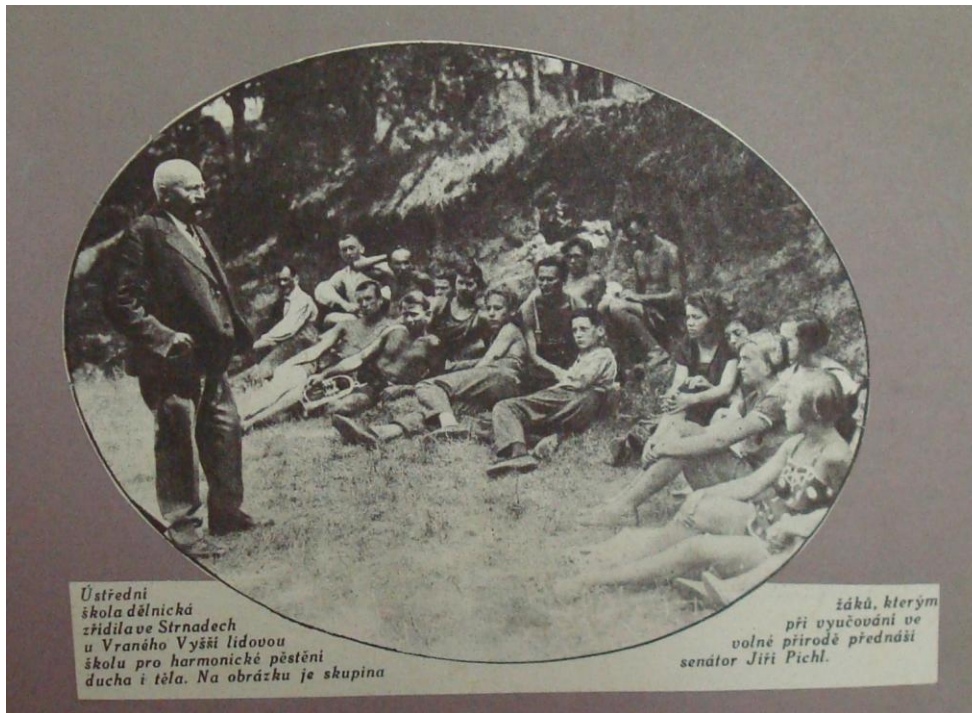
Zdroj: Městské muzeum Česká Třebová

Příloha č. 6: Jiří Pichl v r. 1919 (foto)

Zdroj: Městské muzeum Česká Třebová;

foto sloužilo i jako předvolební plakát (In Archiv bezpečnostních složek, fond S-19-2)

Příloha č. 7: Jiří Pichl přednáší na kurzu Ústřední školy dělnické (foto)

Zdroj: Městské muzeum Česká Třebová

Příloha č. 8: Karikatura Jiřího Pichla v městském zastupitelstvu z r. 1910 (foto)

Zdroj: Městské muzeum Česká Třebová

Příloha č. 9: Členská legitimace Jiřího Pichla v Senátu Národního shromáždění z r. 1935 (foto)

Zdroj: Městské muzeum Česká Třebová

Příloha č. 10: Jiří Pichl na lázeňské promenádě (foto)

Zdroj: Městské muzeum Česká Třebová

Příloha č. 11: Jiří Pichl v šedesáti letech (foto)

Zdroj: *Prager Presse*, 1932. In Národní archiv, fond MZV-VA II.

**Příloha č. 12: Jiří Pichl po ustavující valné schůzi Národního svazu novinářů
11. 6. 1939 (foto)**

Zdroj: Městské muzeum Česká Třebová

Příloha č. 13: Jiří Pichl v penzi (foto) – NAČR

Zdroj: Národní archiv, fond ASYN, Praha. desky Jiří Pichl

Příloha č. 14: Jiří Pichl (foto)

Zdroj: Městské muzeum Česká Třebová